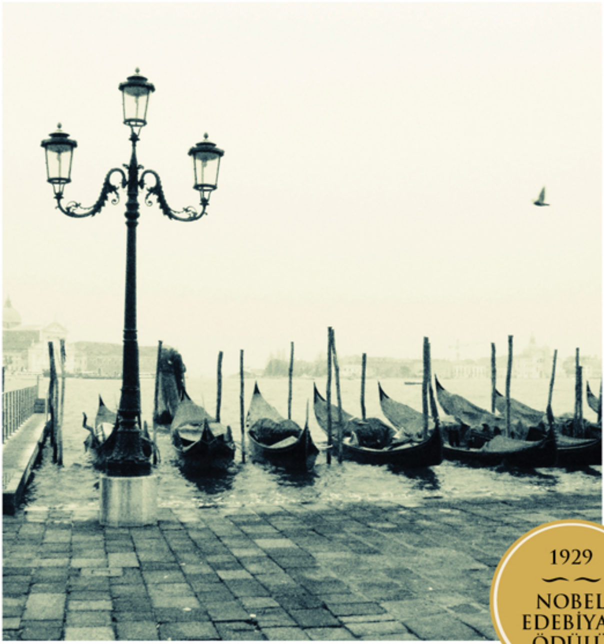
THOMAS MANN

VENEDİK'TE ÖLÜM

UZUN ÖYKÜ

1929
NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri: BEHÇET NECATİGİL

CAN

Der Tod in Venedig, Thomas Mann

1. basım: 2007
13. basım: Eylül 2013, İstanbul
E-kitap 1. sürüm Ocak 2014, İstanbul
Eylül 2013 tarihli 13. basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto.com / Martyn Stivala

ISBN 9789750721380

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

THOMAS MANN

VENEDİK'TE ÖLÜM

UZUN ÖYKÜ

1929 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Almanca aslından çeviren

Behçet Necatigil

CAN

Thomas Mann'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Buddenbrooklar, 1983
Tonio Kröger, 1997
Seçilen, 1998
Büyülü Dağ, 1998
Lotte Weimar'da, 2009
Zor Saat, 2011
Değişen Kafalar, 2011
Aldanan Kadın, 2012
Majesteleri Kral, 2013
Mario ile Sihirbaz, 2013

THOMAS MANN, 1875'te Almanya'da doğdu. 1898'de yayımladığı ve *Der kleine Herr Friedemann* (Küçük Friedemann) adı altında topladığı ilk öykülerinde, daha çok Schopenhauer ve Nietzsche ile Wagner'in etkisi altında kalarak sanatçının yaratma sorununa odaklanmıştı. Bu ilk öyküleri, 1901'de yayımlanmasının ardından Mann'ı üne kavuşturan *Buddenbrooklar, Bir Ailenin Çöküşü* adlı toplumsal roman izledi. 1903'te *Tonio Kröger*, 1912'de *Venedik'te Ölüm* yayımlandı. Daha sonra *Büyülü Dağ*'ı yazan Mann, Hitler iktidara gelince Almanya'dan ayrıldı. 1936'da ABD vatandaşlığına geçti ve Almanya'nın karanlık tablosunu çizdiği *Joseph und seine Brüder* (Yusuf ve Kardeşleri) dörtlemesini yayımladı (1933-1942). Dörtlemenin ardından yazmaya koyulduğu *Doktor Faustus*'ta ise besteci Andreas Leverkühn'ün yaşamöyküsünün ışığında, Alman kültürünün barbarlığa yenik düşmesini anlattı. 1929'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Mann, 1955'te Zürich'te öldü.

BEHÇET NECATİGİL, 1916'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra 1940-1972 yılları arasında öğretmenlik yaptı. Çağdaş Türk Edebiyatı'nın en seçkin şairlerinden biri olan Necatigil, Almanca'dan çeviriler yaptı; sekizi Knut Hamsun'dan olmak üzere otuza yakın kitap çevirdi. 1979'da İstanbul'da öldü. Ailesi tarafından konan Necatigil Şiir Ödülü, 1980'den bu yana kesintisiz olarak veriliyor.

Önsöz

Yirminci yüzyılın en büyük Alman yazarlarından sayılan Thomas Mann, çağdaşı pek çok ünlü yazar gibi Nazi rejimine karşı aktif bir şekilde çalışmış ve bu uğurda ağır bedel de ödemiştir. 1936'da Alman vatandaşlığından çıkarılan Nobel ödüllü yazar, bilindiği gibi önce İsviçre'ye, daha sonra da 1938'de ABD'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Onu evrensel yapan şey, eserlerinde işlediği temaların güncelliğinden hiçbir şey kaybetmeden kuşaktan kuşağa devam ediyor olmasıdır. Thomas Mann'ın kendisi her ne kadar ileride *Buddenbrooklar. Bir Ailenin Çöküşü* adlı romanıyla anılacağını söylese de, *Büyülü Dağ, Venedik'te Ölüm* ve *Doktor Faustus* gibi eserler onu gerçekten evrensel bir yazar konumuna getirmiştir. Evrensel boyutlu bir roman olan *Doktor Faustus*'ta yer yer Nazi rejimini ve Nazi Almanya'sını sorgulayan ünlü yazar, besteci Leverkühn'ün insanı derinden sarsan yaşamöyküsü kapsamında *bütün azgınlığıyla devam eden savaşın öyle ya da böyle sona ereceğini* söylerken, böylesine kötü bir yazgının Alman ulusunu düşürdüğü korkunç ruh hali karşısında ne kadar sarsıldığını, ne büyük bir dehşete kapıldığını şu çarpıcı sözlerle dile getiriyor: *Almanya'nın savaştan yenik çıkacağı ulus olarak bilincimize öylesine kazınmış, hafızalarımıza öylesine yerleştirilmişti ki, bunun doğuracağı korkunç sonuçlardan korktuğumuz kadar başka hiçbir şeyden bu kadar çok korkmuyorduk. Fakat bundan çok daha fazla korktuğumuz bir şey vardı, o da Almanya' nın savaştan galip çıkma olasılığıydı. Bazılarımız Almanya'nın yenilgisini bir cinayet gibi görürken, bazıları da onun savaştan galip çıkmasının yenik çıkmasından çok daha korkunç olacağını söylüyorlardı.*

Kendisinin ruhsal durumunun, aynı yazgıyı paylaşan Alman halkının ruhsal durumundan biraz farklı olduğunu ifade eden yazar, *ben her ne kadar başka ulusların kendi gelecekleri ve bütün bir insanlığın geleceği uğruna kendi devletlerinin yenilgisini istemek zorunda kalmış olduklarını biliyorsam da, böylesi bir yazgı için daha önce hiç yaşanmamış korkunç bir trajediyi, bir büyük felaketi kendi ülkem için dileyemiyorum,* diyor ve şöyle devam ediyor: *Alman ulusuna özgü dürüstlük, devletine ve onun değerlerine bağlılık, itaat ve güven*

duygusu gibi özellikler göz önünde bulundurulduğunda, bu ikilemin bizim durumumuzda iki ucu keskin bir bıçağa dönüştüğünü, bizi eşi benzeri görülmemiş çok tehlikeli bir duruma soktuğunu da kabul etmek zorundayım, böylesine iyi özellikleri olan bir ulusu başka hiçbir ulusun düşmeyeceği kadar zor bir duruma düşüren ve tedavisi imkânsız bir biçimde onu kendisine yabancılaştıran kişilere karşı içten içe derin bir öfke duymaktan kendimi alamıyorum. Ardından Alman ulusunun içine düştüğü o korkunç ruh halini şu dehşet verici sözlerle dile getiriyor: *Bu yazdıklarımın talihsiz bir rastlantı sonucu oğullarımın eline geçmesi ve onların bir tür milliyetçilik gururuyla beni herhangi bir ayrım yapmadan doğrudan gizli polise ihbar etmek zorunda kalacaklarını düşünmem, sanırım içine düştüğümüz felaketin ve yaşadığımız ikilemin ulaştığı derin boyutu anlatmaya yeterli.*

Henüz yirmi beş yaşındayken yazdığı *Buddenbrooklar. Bir Ailenin Çöküşü* adlı romanıyla gerek Alman Edebiyatı'na, gerek Dünya Edebiyatı'na damgasını vuran Thomas Mann, bu başarıyı eserleri arasında kuşkusuz en tanınmışı olan *Venedik'te Ölüm*'le de yakalamıştır. *Doktor Faustus* adlı romanda anlatıldığı gibi, besteci Leverkühn'ün içine düştüğü korkunç ruh hali bir anlamda *Venedik'te Ölüm* adlı eserde de hâkimdir. Ancak burada sorun daha "masumca" ifade edilir: Sanat nedir? Sanatçı kimdir? Eserin özellikle ikinci bölümünde büyük şair Gustav von Aschenbach'ın sanat anlayışı ve sanatçı kimliği öne çıkar. Sanatçılıkla burjuva özelliklerini hayatında birleştiren Aschenbach, güzele teslim olunca ya da başka bir deyişle tutkunun esiri olunca, ruhu altüst olur ve bütün ahlak değerleri çökmeye başlar. Thomas Mann, Aschenbach'a atfettiği Neoklasisizm ile yüzyıl dönümü edebiyatına damgasını vuran *décadence* atmosferinden uzaklaşmayı, hatta kurtulmayı hedeflemektedir.

Thomas Mann 1912 yılında yayınlanan *Venedik'te Ölüm* adlı eserini aslında Goethe hakkında bir öykü olarak tasarlamıştı. Eserin konusu da Goethe'nin ileri yaşta Marienbad adlı kentte yaşadığı bir aşk hikâyesi olacaktı, ancak konu özelden genele doğru bir gelişme gösterdi: Goethe model alınarak yaratılan Gustav von Aschenbach karakteri üzerinden Prusya ve II. Wilhelm döneminin tehlikeli boyutlarını eleştirerek sanat ve sanatçı sorununu işleyen yazar, bu bağlamda *aşk* ve esere adını veren *ölüm* temasını da ön plana çıkarmıştır. Antik mitolojiye göndermelerde bulunan ve mitolojik motifler kullanan yazar, etkisinde kaldığı Nietzsche'den öğrendiği ve şimdi edebiyata uyarladığı kategorilerle oynamaktadır: Yunan Tanrısı Apollon' un karakteristik özelliklerine sahip olan Aschenbach, bir yabancı tarafından baştan çıkarılmakta ve böylece Dionysos'un hâkimiyeti

altına girmektedir.

Sanatın kökenlerine ilişkin bir soruyu, yani sanatın doğuştan gelen bir yetenek mi, yoksa Aydınlanma'ya bağlı bir düzenlemenin sonucu mu olduğu, başka bir deyişle sanatın kökeninin akılcı mı, yoksa akıldışı mı olduğu sorusunu Thomas Mann eserde yarattığı genç figür Tadzio ile yanıtlar: Platon'un *güzel idea*'sını cisimleştiren bu "ütopik fantasma", görünüşteki mükemmelliği ile beğeni kazanır, ama sanatın tehlikesi de işte bizzat bu mükemmellikte saklıdır. Bunu güzele olan teslimiyet olarak niteleyebiliriz. Öyle bir teslimiyet ki, ahlaki değerlerin çöküşüne, kültürün yerini barbarlığın almasına neden olur. Thomas Mann 1939'da en önemli Nazi karşıtı deneme yazılarından birini "Bruder Hitler" başlığı altında yayınladığında, *Venedik'te Ölüm,* Nazi Almanya'sının habercisi olma niteliğini de kazanır. Ahlaksız sanatçı, yani birader (Bruder) faşizmin temsilcisidir. Bu da Adolf Hitler'dir. Goethe'yi ve Schiller'i örnek alan Almanya'nın temsilcisi ise Thomas Mann'dır ("Ben neredeysem Almanya oradadır") ve şairlerin ve düşünürlerin ülkesi olan bu Almanya Thomas Mann'da vücut bulup öteki, yani faşist Almanya'ya karşı mücadele etmektedir.

Prof. Dr. KASIM EĞİT

Birinci bölüm

Gustav Aschenbach ya da ellinci doğum gününden beri resmen taşıdığı asalet unvanıyla Gustav von Aschenbach, kıtamızda aylarca tehlike havası estiren 19. yılının ilkbaharında bir ikindiüstü, Münih'te Prinz-Regenten Caddesi'nde bulunan evinden, bir başına uzunca bir gezintiye çıkmıştı. Öğleye kadarki saatleri dolduran zorlu, çetin, tam da o sıralarda son derece ölçülü davranma, özen, derinleşme ve dikkatli irade isteyen çalışmadan sinirleri gerilen yazar, kafasındaki yaratıcı mekanizmanın kesilmeyen işleyişini, yani Cicero'ya göre belagatın ta kendisi demek olan *motus animi continuus*'u[1] öğle yemeğinden sonra bile önleyememiş ve enerjisinin gittikçe tükenmesi karşısında, gün ortası bir kez, o kadar gerekli ve hafifletici olan uykuyu da bulamayınca, çayını içtikten az sonra, havanın ve hareketin sinirlerini yatıştırıp kendisini verimli bir geceye kavuşturacağı umuduyla açık havayı tercih etmişti.

Mayıs başlarıydı; yağışlı, soğuk geçen haftalardan sonra birdenbire aldatıcı bir yaz bastırmıştı. Ağaçların yaprakları henüz tek tük belirmişti, ama İngiliz Bahçesi'nde[2] ağustostaki gibi boğucu bir hava vardı; bahçenin şehre yakın kısmı arabalar ve gezmeye çıkmış insanlarla doluydu. Aschenbach, tenhalaşan yollardan geçerek vardığı Aumeister önünde bir süre oyalanmış, kenarında birkaç faytonla üç dört atlı konak arabasının durduğu, içerisi halkla dolup taşan gazinoyu şöyle bir seyretmiş, güneş batarken parktan çıkıp kırlardan geçerek dönüş yolunu tutmuş ve yorgunluk duyduğu ve Föhring üzerindeki bulutlara bakarak bir fırtına kopacağını sezdiği için, Kuzey Mezarlığı'nda, kendisini doğruca şehre götürecek tramvayı beklemeye başlamıştı.

Tramvay durağında ve çevresinde tesadüfen kimsecikler yoktu, ne çifte rayları, ıssızlığıyla keskin parıltılar içinde Schwabing'e doğru kaybolan, kaldırım taşı döşeli Ungerer Caddesi'nde ne de Föhring şosesinde bir taşıt görülüyordu; satışa sunulmuş haçlarıyla,

mezar kitabeleri ve heykelleriyle, ortaya kalansız yatansız ikinci bir mezarlık çıkaran taş yapımevlerinin çitlerinin ardında in cin top oynuyor ve bu atölyelerin karşısında Bizans yapısı, cenaze merasim binası, sönmekte olan günün son ışıkları içinde sessiz yatıyordu. Binanın Rumi haçlar ve açık renkli hiyeroglif benzeri süslerle bezenmiş cephesinde ayrıca simetrik bir düzenle dağıtılmış ve yaldızlı harflerle yazılı kitabeler görünüyor, kitabelerde Kutsal Kitap' tan alınma, ahiretle ilgili, "Tanrı evine girerler!", "Ebedi nur onlara yol göstersin!" gibi cümleler okunuyordu; Aschenbach, birkaç dakika içinde bu vecizeleri okuyup gönül gözünü onlardaki saydam mistisizme daldırmakla tam bir zihin oyalanması bulmuştu ki, birdenbire daldığı âlemden uyanarak revakın orada, açık merdiveni sağlı sollu bekleyen apokaliptik hayvan heykellerinin yukarısında, hiç de sıradan olmayan haliyle, düşüncelerine bambaşka bir yön veren bir adam gördü.

Bu adamın bronz kapıdan çıkarak binanın içinden mi geldiği, yoksa sokaktan gelip farkına varılmadan yukarı mı çıktığı anlaşılmıyordu. Aschenbach bu noktayı pek öyle derinleştirmemekle beraber, daha çok birinci olasılığa meyletti. Boyu oldukça uzun, zayıf, sakalsız, bıyıksız, dikkati çekecek kadar küt burunlu bu adam, kızıl saçlı tiptendi ve bu tipin sütbeyaz ve çilli teni onda da görülüyordu. Bavyeralı değildi besbelli; en azından başını örten geniş ve düz kenarlı hasır şapka, ona uzaklardan gelen yabancı biri görünümü veriyor, bununla birlikte omzunda Bavyera tarzı bir sırt çantası taşıyordu, üzerinde kaba çuha gibi görünen sarımtırak bir spor elbise, dirseğini boş böğrüne yasladığı sol kolunda gri bir yağmurluk, sağ elinde de eğik olarak yere dayadığı, ayaklarını çaprazlayarak kalçasını yasladığı demir uçlu bir baston vardı. Başı, açık spor gömleğinden dışarı fırlamış, ince boynunda gırtlak çıkıntısını kuvvetli ve çıplak gösterecek şekilde yukarı kalkmış, küt burnuna hiç yakışmayan iki dikey ve enerjik çizgiyle renksiz, kızıl kirpikli gözleri, keskin bakışlarla ufka dikilmişti. Duruşunda, her şeyi bir bakışta hâkim bir şekilde kavrayan, cüretkâr, hatta vahşi bir şeyler –belki de bu izlenimi pekiştiren, kendisiyle birlikte insanı da yukarıya taşıyan konumuydu– vardı; çünkü ya batmakta olan güneşin ışıklarıyla kamaşmış gözlerinin çehresini kırıştırmasından ya da yüzündeki fizyonomik bir kusurdan ötürü dudakları kısa kalıyor; etlerine kadar açıkta olan dişleri, dudaklarının arasından beyaz beyaz, uzun uzun sırıtıyordu.

Yarı dalıp gitmiş, yarı araştıran gözlerle bu yabancıyı süzerken, gerekli nezaketi elden bırakmış olsa gerekti; çünkü birden yabancının da bakışlarına karşılık verdiğini fark etti; hem de öyle meydan okurcasına, gözlerini dikerek ve karşısındakinin bakışlarını çevirmeye o kadar azimli ki; Aschenbach, bir tatsızlık duygusu içinde başını çevirip artık bu adamla ilgilenmemeye karar vererek çitler boyunca gezinmeye koyuldu. Nitekim, bir dakika sonra da onu unutmuştu bile. Acaba yabancının görünüşündeki o göçebelik mi etkilemişti hayalini, yoksa maddi-manevi başkaca bir güç mü vardı ortada: Ansızın ruhunda tuhaf bir genişleme hissetti. Bir çeşit serseri bir huzursuzluk, delikanlılara özgü uzaklara susamış bir özlem; o kadar canlı, o kadar yeni ama yine de çoktan terk edilmiş, unutulmuş bir duyguydu ki bu, ne olduğunu, nereye yöneldiğini anlamak için olduğu yerde, ellerini arkasında birleştirmiş, gözlerini yere dikmiş, öylece mıhlanıp kaldı.

Seyahat arzusuydu bu, başka bir şey değil; fakat bir nöbet gibi bastırmış, bir tutkuya dönüşmüş, adeta bir sanrı haline gelmişti. Arzusunun içine bakan bir göz açılmış, çalışma saatlerinden beri henüz durulmamış olan hayal gücü, çeşitliliği içindeki yeryüzünün hep birden hayaline getirmeye çalıştığı bütün harikaları ve dehşetleri için bir sergi açmıştı. Müthiş bir manzarayı gerçek gözleriyle görüyordu sanki; gök kubbenin altında kesif sisiyle ıslak, gür bitkili, görkemli, tropikal bir bataklık bölge; adacıklardan, bataklıklardan, çamur yüklü ırmak kollarından oluşan, insanlardan uzak, el değmemiş vahşi bir doğa görüyordu. Kaypak eğreltiotu yığınlarıyla yağlı, şişkin ve acayip çiçekler açan bitki örgüleri arasından yer yer tüylü palmiye gövdeleri fışkırdığını gördü; eciş bücüş ağaçların köklerini havadan geçirip toprağa saldıklarını, tıkanık ve yeşil gölgelerle kıpırdaşan sulara daldırdıklarını gördü; orada tabak gibi açılmış sütbeyaz yüzen çiçekler arasında fırlak omuzlu, yamru yumru gagalı yabancı kuşlar sığlıklarda, başları yana çevrili, hiç kıpırdamadan duruyorlar, bambu kamışlığının boğum boğum kamışları arasında pusuda bir kaplanın gözleri ışıldıyor ve Aschenbach yüreğinin dehşet ve esrar dolu arzularla çırpındığını duyuyordu. Derken hayal kayboldu ve Aschenbach başını sallayarak, mezar taşçılarının çitleri boyunca gezintisine devam etti.

Hiç değilse dünyadaki dolaşım araçlarından yararlanma imkânlarına sahip olalı beri, seyahat etmeye, insanın istemediği halde ara sıra başvurmak zorunda kaldığı bir sağlık önleminden

başka bir gözle bakmamıştı. Benliğinin ve bütün Avrupa'yı benimsemiş ruhunun kendisine yüklediği ödevlerle –alacalı bulacalı dış dünyanın meraklısı olamayacak kadar– fazlasıyla meşgul, yaratma sorumluluğuyla çok yüklü, eğlenceden yana çok gönülsüz, yeryüzü hakkında herkesin çevresinden pek ayrılmaksızın edinebileceği görüşle yetinmiş, Avrupa'dan dışarı çıkmak şöyle dursun, hiçbir zaman böyle bir arzu bile duymamıştı. Üstelik hayatı bitişe doğru gittiğinden, sanatçıların duyduğu o bitirememe korkusunu –işlerini tamamlayamadan ve kendini tam anlamıyla teslim etmeye hazır olmadan saatin durabileceği yönündeki o kaygıyı– artık sadece bir kuruntu olarak öteleyemediği için, dışarıdaki varoluşu kendisi için bir vatan haline gelen bu güzel kentle, dağlarda kurduğu ve yağmurlu yaz aylarını geçirdiği kaba saba kır eviyle yetiniyordu neredeyse.

Çok sürmedi; bu kadar geç kalmış, bu kadar ani bir esintiyle gelen arzu, hemen az sonra mantığı ve gençliğinden bu yana alışageldiği nefsine hâkim olma duygusu sayesinde derli toplu ve akla uygun bir çerçeveye alındı. Kır evine göç etmeden önce, hayatını bağladığı eserini bir noktaya kadar götürmeyi aklına koymuştu; kendisini işinden aylarca uzakta tutacak olan dünyayı dolaşma düşüncesi; ona alabildiğine temelsiz, planlarına çok ama çok aykırı geliyordu, böyle bir şey cidden söz konusu bile olamazdı. Bununla beraber böyle ani bir ayartılışın hangi nedenden ileri geldiğini de çok iyi biliyordu. Kaçmak arzusuydu bu, kendisine itiraf ettiği şey: Uzaklara, yeniliklere, kurtulmaya, yüklerden sıyrılmaya, unutmaya duyduğu bu özlemdi – Kaçmak, eserinden, donuk, soğuk ve hummalı bir ödevle sınırlanmış her günkü yerlerden uzaklaşmak! İşini seviyordu gerçi; inatçı, gururlu ve kaç kez denenmiş iradesiyle, kimselerin bilmesini ve eserinin hiçbir şekilde hiçbir tükenme, gevşeme belirtisiyle dışa vurmasını istemediği, gittikçe artan o yorgunluğu arasındaki sinirleri yıpratan, her gün yeniden tazelenen savaşı da seviyordu hani neredeyse. Fakat yayı fazla germemek, varlığını bu kadar canlı duyuran bir gereksinmeyi dikbaşlılık edip boğmamak akla uygun geliyordu. İşini düşündü; gelip dayandığı, bir önceki gün olduğu gibi bugün de bırakmak zorunda kaldığı ve ne sabırlı bir dikkat ne de ani bir atılımla başarılacağa benzeyen noktayı düşündü. Bu kısmı yeniden gözden geçirdi, engeli kırmayı ya da çözmeyi denedi ve bir isteksizlik ürpertisiyle atılımdan vazgeçti. Burada hani öyle görülmedik bir güçlük de bulunmuyordu, aksine Aschenbach'ın

elini kolunu bağlayan şey, artık hiçbir şeyle giderilemeyecek bir yetersizlik görünüşündeki isteksizlikten doğma kuruntulardı. Gençken, yetersizliğe yeteneğin özü ve iç doğası gözüyle bakmış ve duygunun iyimser bir gelişigüzellik ve yarım bir olgunlaşmayla yetinmekten yana olduğunu bildiği için, yetenek uğruna duyguları dizginleyerek soğutmaya çalışmıştı. Yoksa boyunduruğu altına aldığı duygular şimdi onu terk ederek, sanatını daha ileri götürmekten ve kanatlandırmaktan vazgeçerek biçim ve anlatımın verdiği bütün hazları, bütün o kendinden geçişleri alıp götürerek ondan intikam mı alıyordu acaba? Kötü şeyler yazdığı sanılmasın: Geçen yılların yararı, kendisini ustalığından her an tam bir gönül rahatlığıyla emin hissetmesi olmuştu hiç değilse. Fakat, bütün bir ulusun kutladığı bu ustalıktan o hoşnut olmuyor, eserini kıvılcımlı parıltılar saçan bir dehanın belirtilerinden yoksun buluyor, zevk sahibi okurların, daha önemli bir üstünlük olması gereken içerik derinliğinden daha çok bu zekâ parıltılarından hoşlandıklarını görüyordu. Yazı kırlarda, yemeğini pişirecek bir hizmetçi kız ve bu yemeği masaya, önüne getirecek bir uşakla beraber, o küçük evde bir başına geçirmekten korkuyordu. Hoşnut olmadığı gevşekliğini yeniden çevreleyecek olan dağ, tepe ve yamaçların aşina çehreleriyle karşılaşmaktan korkuyordu. Yazın çekilebilir ve verimli bir hale gelmesi için bir ara perde, adam sen de bir yaşayış, felekten gün çalmak, gurbet havası, taze kan gerekiyordu. O halde seyahate çıkmalı – bu onun için uygundu. Öyle pek uzaklara da değil! Kaplanların oraya kadar uzanmak şart mı? Yataklı vagonda bir gecelik bir yol ve o güzelim güneyde her milletten insanla dolu bir tatil kentinde üç dört hafta sürecek bir *siesta*...

Elektrikli tramvayın gürültüsü Ungerer Caddesi'ne doğru yaklaştığı sırada, Aschenbach işte bunları düşünüyordu; tramvaya binerken, bu geceyi haritaları ve tren tarifelerini incelemeye ayırmaya karar verdi. Tramvayın sahanlığında, hasır şapkalı adam, ne de olsa önemli sonuçlar doğuracak olan bu serüvenin ortağı aklına geldi. Ama onu ne eski yerinde, ne bir sonraki durakta, ne de tramvayda da görebildiği için, adamın nerede kaldığını anlayamadı.

1. (Lat.) Ruhun daimi hareketi. (Ç.N.)

2. Münih'te bir park. (Ç.N.)

İkinci bölüm

Prusya Kralı Friedrich'in hayatı üzerine o aydınlık ve güçlü, düzyazı destanın yazarı, bir fikrin gölgesinde türlü türlü insan kaderlerini toplayan o bol şahıslı *Maja* adlı roman halısını sürekli bir çabayla dokumuş sabırlı sanatçı, minnetle dolu bütün bir gençliğe en derin anlayışın ötesinde ahlak prensiplerine göre yaşama azmini mümkün kılan "Bir Sefil" başlıklı o kuvvetli hikâyenin yaratıcısı, nihayet (bununla olgunluk çağının bütün eserlerini kısaca belirtmiş oluyoruz) düzenleyici kuvveti ve antitezli belagatı dolayısıyla birçok ciddi eleştirmen tarafından doğrudan doğruya Schiller'in saf ve hisli edebiyat üzerine görüşleriyle eşdeğerde tutulan "Ruh ve Sanat"a dair o coşkun makalenin sahibi, yani Gustav Aschenbach, Silezya eyaleti kasabalarından L.'de, yüksekçe bir adliye memurunun oğlu olarak dünyaya gelmişti. Ataları subay, yargıç, idareci sıfatıyla, yani kralın, devletin hizmetinde düzenli, gösterişsiz fakat namuslu bir hayat sürmüşlerdi. Bu ailede daha derin bir ruh zenginliği, bir kere bir vaizin şahsında kendini göstermiş, daha hızlı, daha ateşli kan, bu soya bundan önceki kuşakta, yazarın Bohemyalı bir orkestra şefinin kızı olan annesiyle gelmişti. Görünüşündeki yabancı ırk özellikleri, annesinden geliyordu. Titiz, kuru bir görevine düşkünlük ile karanlık, ateşli iç dürtülerin birleşmesinden bir sanatçı, bu özel sanatçı doğmuştu.

Olanca varlığıyla şöhrete yönelmiş olduğundan, tam anlamıyla erken olgunlaşmış olmasa bile, yine de erkenden, toksözlülüğü ve kendine özgü çekici konuşmasıyla topluluk karşısına çıkabilecek olgunluk ve yetkiyi elde etmişti. Hemen hemen daha lise sıralarında kendisine bir isim yapmıştı. On yıl sonra yazı masasında oturarak mevkiinin bilincine varmayı, ününü kullanmayı ve yönetmeyi (başarılı ve güvene layık olana üşüşmeler çok olduğu için) kısa olması gereken bir tek mektup cümlesinde hem güler yüzlü hem

ağırbaşlı olmayı öğrenmişti. Kendi asıl işinin getirdiği yorgunluk ve çeşitli olaylarla bitkin düşen bu kırk yaşındaki yazar, her gün ayrıca yetmiş iki ulusun pullarını taşıyan bir mektup tomarıyla da başa çıkmak zorunda kalıyordu.

Dehası, tuhaflıklardan olduğu kadar bayağılıklardan da fersahlarca uzakta, gerek geniş okur kitlesinin güvenini gerek müşkülpesentlerin hayranlık ve istekli ilgisini kazanabilecek gücü gösteriyordu. Böylece daha delikanlıyken herkes tarafından başarıyla –üstelik üstün bir başarıyla– yükümlü tutulduğu için tembellik nedir, gençliğe vergi o tasasız avarelik nedir, asla bilmemişti. Otuz beş yaşlarındayken, Viyana'da hastalandığı bir sıra, dikkatli bir gözlemci, bir topluluk karşısında Aschenbach hakkında, "Bakınız, Aschenbach öteden beri hep böyle yaşamıştır!" demiş, bunu söylerken de sol elinin parmaklarını sıkarak bir yumruk yapmıştı. "Böyle değil!" Bu sefer de açtığı elini koltuğun arkalığından serbestçe aşağı sarkıtmıştı. Doğruydu bu; yaradılışça hiç de güçlü kuvvetli olmadığı ve sürekli bir didinmeye kendini zorladığı halde, bünyesi doğuştan elverişli olmadığı için, bu cesurca ahlaki davranış, özellikle övgüye değerdi.

Doktorlar, çocuğun okula gitmesini doğru bulmamışlar, evde özel öğrenim görmesinde ısrar etmişlerdi. Tek başına, arkadaşsız büyümüş, buna rağmen bizzat dehanın değil, dehanın meyve vermek için gereksindiği bedensel temelin ender bulunduğu ve en iyi meyvesini erken vermek âdetinde olan, sonra da ustalığın nadiren yaşlılığa kadar sürdüğü bir soydan olduğunu erkenden anlamak zorunda kalmıştı. En sevdiği söz "dayanmak"tı; Friedrich romanı, ona göre, aktif-pasif erdemin ta kendisi saydığı bu kaçınılmaz ödevin destanından başka bir şey değildi. Çok yaşamayı da candan gönülden istiyor, çünkü öteden beri, ancak insan hayatının her basamağında, o basamağa özgü bir verimi olan sanatçılığın gerçekten büyük, geniş, hatta gerçekten saygıya değer olduğunu kabul ediyordu.

Şu halde, dehasının kendisine yüklediği ödevleri ince omuzlarında taşımak ve uzun bir yol yürümek istediğine göre, en çok gereksindiği şey disiplindi. Disiplin ise, neyse ki, baba tarafından bir mirastı ona. Başkalarının vakitlerini boşuna harcadıkları, hayallere daldıkları ve büyük planları gerçekleştirmeyi tasasızca sonraya erteledikleri çağlarda olduğu gibi, kırk elli yaşlarında da güne erkenden, göğsüne ve sırtına soğuk su dökmekle başlıyor ve müsveddesinin başucundaki gümüş şamdanlarda bir çift

uzun mum, uykusunda topladığı güçleri, heyecanlı bir özenle çalışarak iki üç sabah saatinde sanat sunağına sunuyordu. İşin içyüzünü bilmeyenlerin *Maja*'daki dünyayı ya da Friedrich'in kahramanlık hayatını bölüm bölüm gösteren epik tomarları, toplu bir gücün ve uzun bir soluğun eseri sanmaları affedilir bir hataydı, hatta aslına bakılırsa, Aschenbach'ın manevi gücünün zaferiydi. Bu eserler, gerçekte kısa kısa günlük çalışmalar halinde, tek tek yüzlerce esinin üst üste dizilmesiyle büyüklüğe ulaştırılmıştı ve baştan başa her noktasıyla böyle mükemmel oluşları, ancak yaratıcılarının, doğduğu eyaleti fethedeninkine benzer bir irade ve azimle yıllar yılı hep bir ve aynı eserin heyecanı içinde dayanmalarından, bizzat bu yaratışa sadece en kuvvetli ve en ciddi saatlerini harcamış olmalarından doğuyordu.

Önemli bir fikir veriminin derhal geniş ve derin bir etki yaratabilmesi için, eser sahibinin kişisel hayatıyla çağdaş kuşağın genel kaderi arasında gizli bir yakınlık, hatta bir uyum bulunmalıdır. İnsanlar bir sanat eserini niçin şöhrete eriştirdiklerini bilmezler. Sanat anlayışından yoksun, eserde bunca ilgiyi haklı gösterecek yüzlerce üstünlük bulduklarını düşünürler ama alkışın asıl nedeni, tartıya gelmeyen bir şeydir: yakınlık duygusu! Aschenbach bir keresinde, pek de göze çarpmayan bir yerde, ortaya çıkmış hemen hemen her yüce eserin "bir şeye rağmen" ortaya çıktığını, tasaya, azaba, sefalete, terk edilmişliğe, bedensel zayıflığa, iptila ve tutkulara ve binlerce engele rağmen vücuda geldiğini açıkça yazmıştı. Fakat bir düşünceden çok daha öte bir şey, bir yaşantı, adeta yaşamının ve şöhretinin formülü, eserinin anahtarı olmuştu bu; en kendine özgü kahramanların karakter ve jestlerinde bile aynı prensip görülüyorsa eğer, buna kim şaşabilirdi ki?

Bu yazarın tercih ettiği, bu yeni ve çeşitli kılıklarda tekrarlanan kahraman tipi üzerine, uzun zaman önce zeki bir eleştirmen şöyle yazmıştı: "Bu tip, kılıç ve mızraklarla vücudu delik deşik olurken, gururlu bir utançla dişlerini sıkarak kımıldamadan ayakta duran, aydın ve delikanlılığını aşamamış bir erkekliğin verimidir." İşin pasifliği üzerinde fazlaca durmasına rağmen bu güzel bir sözdü, nükteli ve tam yerindeydi! Çünkü kader karşısında vakar; ıstırap karşısında kibarlık yalnız katlanma anlamına gelmez, o aktif bir başarı, olumlu bir zaferdir ve Sebastian figürü, bütün sanatın değilse de, burada sözü edilen sanatın en güzel sembolüdür. Hikâye edilen bu dünyaya bakıldığı zaman, şunlar görülüyordu: Bir iç oyuluşunu, biyolojik çöküntüyü herkesin gözünden son ana kadar

saklayan zarif bir nefse hâkimiyet; için için yanan ateşi körükleyerek saf bir alev haline getirmeye, hatta yükselerek güzellik ülkesinde egemen olmaya gücü yeten o sarı, yaya kalmış çirkinlik; küstah bir kavmi haçın ayaklarına, *kendi* ayaklarına çöktürme gücünü ruhun tutuşmuş derinliklerinden alan o rengi uçuk dermansızlık; biçimin boş ve katı hizmetindeki o nazik tavır; o sahtekâr ve tehlikeli hayat; o doğuştan kalpazanın, sinirleri tez yıpratan özlemi ve ustalığı; bütün bu kaderleri, bunlara benzer daha nicelerini inceleseydiniz, acaba güçsüzlüğün bu kahramanlarındakinden daha başka bir kahramanlık olabilir miydi derdiniz? Ya da hiç değilse hangi kahramanlık, zamanımıza bundan daha uygun düşebilirdi? Gustav Aschenbach, bitkinliğin sınırında çalışan bütün bu insanların yazarıydı işte: ağır yükler altında olanların, yorgunluktan yıpranmış oldukları halde hâlâ ayakta durabilenlerin, zayıf, çelimsiz ve imkânları kıt olduğu halde iradelerinin direnmesi ve kendilerini zekice kollayışları sayesinde hiç değilse bir süre için varlıklarını büyüklük taslamaya zorlayan bütün bu çalışma bağnazlarının yazarı! Bu gibiler pek çoktur, bunlar devrin kahramanlarıdır. Bunların hepsi Aschenbach'ın eserinde kendilerini tanıyor, doğrulanmış, yüceltilmiş, terennüm edilmiş olduklarını görüyor, ona minnettar kalarak ismini çevreye yayıyorlardı.

Zamana karşı delikanlıca ve kaba davranmış, zamanın ayartmalarına uymasının sonucunda gözler önünde sürçmüş, falsolar yapmış, güçsüzlüklerini göstermiş, sözlerinde ve eserlerinde zarafet ve temkine aykırı hareketlerde bulunmuştu. Fakat kendi iddiasına göre, her büyük yeteneğin doğal bir içtepi ve dürtü duyduğu doğuştan vakarı kazanmıştı, hatta öyle denebilirdi ki, bütün hayat vakara doğru, kuşkunun ve alayın bütün engellerini arkada bırakan bilinçli ve inatçı bir yükseliş olmuştu.

Geniş burjuva tabakaları edebiyatta canlı ve zihni yormayan bir realizmden hoşlanır; fakat görüşlerinde tutku derecesinde hoşgörüsüz olan gençliği ancak problemli şeyler çeker: Aschenbach da problemliydi, herhangi bir delikanlı gibi problemli ve hoşgörüsüz olmuştu. Zekâya kulluk, bilgiyi istismar, yedek ekimliği sarf, sırları feda, dehadan kuşku ve sanata ihanet etmişti – hatta eserleri, onlarda inanarak zevk alanları şevke getirir, coşturur ve hoşlandırırken o genç sanatçı, yirmi yaşındakileri bizzat sanatın ve sanatçılığın kuşkulu içyüzü hakkındaki kinizmleriyle ağzı açık bırakmıştı.

Ama öyle görünüyor ki, soylu ve mert bir ruh, her şeyden önce ve her şeyden çok, bilginin keskin ve buruk çekiciliğine karşı körleşir ve olgunlaşmış adamın iradeyi, eylemi, duyguyu, hatta ve hatta tutkuyu az da olsa felce uğratmaya, pısırıklaştırmaya, değersizleştirmeye hizmet ettiği takdirde, bilgiyi inkâr etme ve yadsıma, başı havalarda görmezden gelme kararının yanında, gencin o melankolik ve çok dürüst kalan derinliği hiç kuşkusuz sığlık anlamına gelir. O meşhur "Bir Sefil" hikâyesi, devrin çürük psikolojizmine karşı bir tiksinti boşalması olmaktan başka nasıl yorumlanabilirdi ki? Beceriksizliğine, ahlaksızlığına, kaprislerine uyarak karısını bir yeniyetmenin kolları arasına atarak hayatına eğreti bir gösteriş veren ve ruh derinliğinden dolayı kendini alçaklıklar işlemeye yetkili sayan o lapacı ve sarsak sefil bozması, bu psikolojizmin sembolüydü. Burada ayıbı kınayan sözün ağırlığı, bütün ahlak duraksamalarından, düşüş karşısında her türlü acımadan yüz çevirmeyi, her anlamanın bir bağışlama olduğunu söyleyen acıma ilkesindeki o gevşeklikten ayrılmayı ilan ediyor ve burada hazırlanan, hatta tamamlanan şey, yazarın az sonra bir diyaloğunda açıktan açığa ifade ettiği ve anlamlı anlamlı üzerinde durduğu "hüküm serbestliğinin yeniden doğuş mucizesi" oluyordu. Tuhaf bağlantılar! Aschenbach üzerinde aşağı yukarı aynı zamanda yapılan bir gözleme göre, güzellik duygusunun ve eserlerine bundan böyle açık, hatta zoraki bir ustalık ve klasiklik damgası vuran o soylu duruluk, sadelik ve biçim verme oranının neredeyse aşırı derecede artışı, acaba bu "yeniden doğuş"un, bu yeni vakar ve erdemliliğin düşünsel bir sonucu muydu? Fakat bilmenin, insanı eriten ve engel olan bilginin ötesinde ahlak azmi, yine aynı şekilde bir sadeleştirme, dünyanın ve ruhun ahlakça basitleştirilmesi, buna göre kötülüğün, yasak olanın, ahlak bakımından yapılmaması gerekenin yapılmasını teşvik anlamına da gelmiyor muydu? Biçimin iki yönü yok muydu? Biçim hem ahlaki hem de ahlakdışı değil miydi? Biçimin ahlakiliği, nefse hâkimiyetin ifade ve sonucu oluşu yüzünden, fakat doğası gereği de ahlaka karşı bir kayıtsızlık anlamını kapsadığı, hatta ahlakı mağrur ve mutlak egemenliği altına almaya çalıştığı için ahlakdışı, hatta büsbütün ahlaka aykırı değil miydi?

Her neyse! Gelişme kaderdendir; geniş bir topluluğun güven ve ilgiyle izlediği bir gelişme, şöhretin yüklediği sorumluluklardan uzak ve sönük gerçekleşen bir gelişmeyle aynı olabilir miydi? Büyük bir yeteneğin, başıboş bir haylazlıktan kurtulup gelişmesini, zekânın

vakarını anlamlı hareketlerle gözetmeye alışarak, yardımsız, bir başına katlandığı çetin acılar ve savaşlarla dolu olan ve insanlar arasında nüfuz, şeref sağlayan bir yalnızlığın kural ve gereklerini kabullenmesini, sadece iflah olmaz bir avarelik sıkıntılı bulur ve alaya alma eğilimi taşır. Dehanın kendi kendini yetiştirmesinde oyunun, dayatışın, hoşlanışın payı ne kadar büyük! Zamanla Aschenbach'ın eserlerinde resmî ve didaktik bir eda belirmiş, üslubu daha sonraki dönemlerde o uluorta ataklıklardan, ince ve orijinal nüanslardan yoksun kalmaya başlamış, model olacak bir kesinliğe, işlenmiş bir klasikliğe, tutuculuğa, biçimciliğe, hatta basmakalıplığa dönüşmüş, yaşlanmakta olan yazar, geleneğin XIV. Louis'yi öyle hatırlamak istediği gibi, üslubunu bütün o bayağı sözlerden temizlemişti. O sıralarda eğitim örgütleri, okullar için yazdırılan okuma kitaplarına ondan seçme parçalar almışlardı. Gönlünün istediği bir şeydi bu ve yakınlarda tahta çıkmış bir Alman prensi, "Friedrich"in yazarına, doğumunun ellinci yıldönümü nedeniyle şahsına özgü bir asalet unvanı verince de reddetmişti.

Kararsızlık içinde geçen birkaç yıldan, orada burada yerleşme denemelerinden sonra hayli zamandır Münih'e yerleşmiş, orada dehaya binde bir nasip olan itibarlı bir burjuva hayatı yaşamaya başlamıştı. Henüz genç yaşlarda, okumuş bir ailenin kızıyla yaptığı evlilik, kısa bir mutluluk döneminin ardından karısının ölümüyle sona ermişti. Karısından ona bir kız çocuğu kalmıştı, kızı şimdi evliydi; Aschenbach'ın erkek çocuğu ise olmamıştı.

Gustav von Aschenbach, ortadan biraz daha kısa boylu, koyu kumral saçlı, sakalsız ve bıyıksızdı. Çelimsiz denebilecek gövdesine göre başı biraz büyük duruyordu. Tepede seyrekleşen, yanlarda gürleşip ağaran alabros saçları, yarık yarık, adeta yara izleriyle kaplı, yüksek bir alnı çerçeveliyordu. Camları çerçevesiz altın gözlüğünün köprüsü, güçlü ve soylu bir kartal burnu köküne gömülmüştü Ağzı büyüktü; kâh gevşiyor kâh birden darlaşıp geriliyordu; avurtları çökük ve çizgi çizgiydi; düzgünce çenesi hafif çukura kaçıyordu. Çoğu zaman ıstırapla yana eğik bu baştan önemli maceralar geçmişe benziyorsa da, başkalarında görsek zahmetli, hareketli bir hayatın eseri diyeceğimiz bu fizyonomik oluşumu burada sanat devralmıştı. Bu alnın altında, Voltaire'le kral arasında savaşa dair karşılıklı konuşmanın şimşek gibi art arda soru ve cevapları doğmuştu, gözlük camlarının ardından yorgun ve derin bakan bu gözler, Yedi Yıl Savaşları'nın sahra hastanelerindeki kanlı cehennemini görmüştü. Sanatçının kişisel hayatı bakımından da

sanat, hayatın üst dereceye çıkarılmışıdır. Verdiği mutluluk daha derin, eritip bitirişi daha çabuk olur. Kölesinin çehresine hayalî ve ruhsal serüvenlerin izlerini nakşeder; dış hayat bakımından bir manastır yalnızlığı yaşayanlarda bile zamanla çılgın tutku ve hazlarla dolu bir hayatın kolay kolay yaratamayacağı bir yumuşama, aşırı bir duyarlık, sinir gevşekliği ve bir sinir merakı meydana getirir.

Üçüncü bölüm

Nitelikleri bakımından dünya ve edebiyatla ilgili birçok iş, gezi iştahlısını bu gezintiden sonra daha iki hafta kadar Münih'te alıkoydu. Nihayet, kır evini bir ay sonrası için hazırlamaları emrini vererek mayısın ortasıyla sonu arasında bir gün, gece treniyle Trieste'ye gitti; orada yirmi dört saat kaldıktan sonra ertesi sabah vapurla Pola'ya hareket etti.

Yabancı, ilgisiz, fakat gitmesi kolay bir yer arıyordu; bunun için Adriyatik Denizi'nde birkaç yıldır adı dillerde dolaşan bir adada karar kıldı; Istria kıyılarına pek uzak değildi burası; köy halkı alacalı bulacalı, yırtık pırtık giyiniyor, çok yabancı bir aksanla konuşuyor, adanın engin denize bakan kısmında ise güzel yarıklarıyla büyük kaya blokları bulunuyordu. Ama yağmur, ağır hava, ufukları dar, içlerine kapanık Avusturyalılarla dolu otel, ancak uysal bir kumsalın vereceği o sakin, samimi deniz yakınlığından yoksunluk Aschenbach'ı sıkıyor, buranın arzuladığı yer olduğu kanısından uzakta tutuyor, ruhunda bir itiliş, nereye olduğunu henüz doğru dürüst bilmediği bir özlem onu tedirgin ediyordu. Vapur tarifelerini inceledi, bir şeyler ararcasına çevresine bakındı ve birdenbire hem bir sürpriz hem de çok doğal bir sonuç şeklinde, hedefi gözlerinin önünde beliriverdi. Eşsiz şeylere, masal âlemlerine bir anda ulaşmak isteseniz, nereye giderdiniz? Düşünmeye ne gerek! Ne diye burada duruyordu? Aschenbach asıl oraya gitmek istemiş, yanlışlıkla buraya gelmişti. İyi seçilmemiş bu yerden ayrılacağını derhal otele bildirdi. Adaya gelişinden bir buçuk hafta sonra, süratli bir motor onu ve eşyasını alarak, sisli bir sabah saatinde tekrar askerî limana bıraktı. Karaya çıkmasıyla tahta iskeleden, buhar bırakarak Venedik seferine hazırlanan bir geminin nemli güvertesine ayak basması bir oldu.

İtalyan bandıralı, görmüş geçirmiş, eski tip, isli yaslı bir gemiydi bu. Vapura ayak basar basmaz, kambur ve üstü başı kirli

bir tayfa tarafından sırıtkan bir nezaketin yanı sıra adeta zorla götürüldüğü ambarda mağara benzeri ve yapay şekilde aydınlatılmış bir kamarada, bir masa gerisinde, şapkasını alnına yıkmış, ağzının kenarında bir izmarit, eski moda sirk direktörleri suratlı, keçi sakallı bir adam oturuyor; göz kaş oynatarak hoppa bir işgüzarlıkla yolcuların kimliklerini tespit ediyor, onlara bilet kesiyordu. Kolunu uzatıp kalemini devrilircesine eğik bir hokkanın dibindeki peltemsi artığa batırarak, Aschenbach'ın başvurusunu, "Venedik'e!" diye tekrarladı. "Venedik'e, birinci mevki! Hazırdır beyim!" Ardından iri iri, eciş bücüş bir şeyler çiziktirerek yazdıklarının üstüne bir kutudan kum serpti, mavi kumu kil bir tabağa aktardı, kâğıdı sarı ve kemikli parmaklarıyla katlayarak yeniden bir şeyler yazmaya koyuldu. "Geziniz için orasını seçtiniz, ne mutlu size!" diye çene çalıyordu bu arada. "Ah, Venedik! Şahane şehir! Hem tarihi hem de bugünkü şirinliğiyle aydınlar için dayanılmaz cazibesi vardır bu şehrin!" Hareketlerinin pürüzsüz çabukluğu, hareketlerinin yanı sıra bu gevezelikleri, uyuşturucu ve oyalayıcı bir eda taşıyor, adam sanki yolcu Venedik'e gitmek kararından belki vazgeçer diye telaş ediyordu. Parayı alelacele kasaya koydu ve bir krupiye çabukluğuyla masaya, lekeli örtünün üzerine paranın üstünü tırınk tırınk döküverdi. Bir artist reveransıyla, "İyi eğlenceler dilerim, beyim!" dedi. "Sizi oraya götürmek benim için bir şereftir... Buyurun beyler!" İşler harıl harıl devam ediyormuş gibi, kolunu kaldırarak derhal böyle seslenmiş, oysa ondan bilet isteyecek başka kimse kalmamıştı. Aschenbach güverteye döndü.

Bir kolunu küpeşteye dayamış, geminin kalkışını görmek için rıhtıma birikmiş aylak halkı ve güvertedeki yolcuları seyrediyordu. İkinci mevki yolcuları, kadınlı erkekli, baş kasarasında sandıklarla denkleri altlarına almışlar, çömelmiş, oturuyorlardı. İtalya'ya bir gezinti için bir araya gelmiş Polalı tüccar yardımcıları olacak taşkın neşeli bir gençler grubu, birinci mevki güvertesindeki kalabalığı oluşturuyordu. Şahıslarıyla, girişimleriyle böbürleniyor, çene yarıştırıp gülüşüyor, kendilerini beğenerek kendi jestlerinden zevk alıyor, küpeşteden sarkarak, çantaları koltuklarında, rıhtım boyunca iş peşinde giden ve tatil yapanları bastonlarıyla tehdit eden arkadaşlarına alaylı alaylı laf yetiştiriyorlardı. Açık sarı, son moda yazlık elbiseli, kırmızı kravatlı, kenarları fiyakayla yukarı kıvrık Panama şapkalı biri, cırlak sesiyle taşkınlıktan yana hepsini bastırıyordu. Aschenbach ona dikkatle bakar bakmaz, bir dehşet

duygusuyla, bu delikanlılığın sahte olduğunu anladı. Yaşlıydı bu adam, şüphe edilemezdi bundan. Gözlerini, ağzını kırışıklıklar çevreliyordu. Yanaklarındaki soluk kırmızılık, allıktı; alacalı bir bezle sarılmış hasır şapkanın altındaki kestane rengi saçlarıysa peruk! Boynu göçmüş, sinirleri meydana çıkmış, üst dudağına konmuş bıyıkla çenesindeki bamtelleri boyanmıştı; gülerek gösterdiği sarı ve eksiksiz dişleri ucuz cinsinden takma, her iki işaretparmağında birer mühür yüzük takılı elleri, sanki ihtiyar eliydi. Aschenbach ona ve arkadaşlarıyla olan yakınlığına ürpertiyle baktı. Bu adamın ihtiyar olduğunu, onların züppece, alacalı giyinişini hakkı olmadan taklit ettiğini, hakkı olmadan onlara benzemeye yeltendiğini bunlar bilmiyor, görmüyorlar mıydı? Görünüşe göre onun, aralarında bulunuşuna doğal ve alışık bir gözle bakıyor, ona yaşıtlarıymış gibi davranıyor, şakacı muştalarına kızmadan karşılık veriyorlardı. Nasıl oluyordu bu iş? Aschenbach eliyle alnını örttü ve gece az uyuduğu için yanan gözlerini kapadı. Ona öyle geliyordu ki, her şey sanki doğallığından uzaklaşıyor, sanki hülyalı bir yabancılaşma, dünyanın garipliğe dönüşmesi çevreye kol salmaya başlıyordu; elini gözlerine siper ederek çevresine yeniden baksaydı, bu gelişmenin önünü alabilirdi belki. Ama o anda, içinden, birdenbire bir duygu koptu: Yüzüyordu sanki. Mantıksız bir telaşla gözlerini kaldırarak geminin ağır ve kara gövdesinin, yavaş yavaş rıhtım duvarından ayrıldığını fark etti. Rıhtım ile borda arasında kirli parıltılar yapan su şeridi, makinelerin ileri geri işlemeleri sonucu, pus pus genişliyor ve ağır manevralardan sonra vapur, baş bodoslamasını engine doğru çeviriyordu. Aschenbach sancak tarafına geçti; kambur, kendisine bir şezlong kurmuştu, lekeli frakıyla bir kamarot, ona ne emrettiğini sordu.

Kurşuniydi gök, rüzgârsa nemli. Liman ve adalar geride kalmış, çok geçmeden puslu ufuklarda kara namına her şey silinmişti. Rutubetten şişmiş kömür tozu topakları, yıkanmış ve kurumak bilmeyen güverteye yağıyordu. Daha bir saat geçmeden yağmur başladığı için tenteler gerildi.

Pardösüsüne bürünmüş, kucağında bir kitapla seyyah, saatlerin akışından habersiz oturuyordu. Yağmur dinmişti, çadır bezi çatıyı kaldırdılar. Ufuk çepçevre görünüyor, bulanık gök kubbe altında ıssız denizin görkemli tekeri çepçevre uzanıyordu. Fakat boş, bölünmemiş bir mekânda zaman duygusu da elimizden gider, ölçüsüzün içinde bocalarız. Garip gölge şekiller, ihtiyar züppe,

ambardaki tekesakal belirsiz jestler ve karışık sayıklamalarla dinlenenin zihninden geçiyordu; derken uyudu.

Öğleye doğru, yapılan ısrar üzerine, hafif bir yemek yemeye, sağında solunda yataklı kamaraların kapılarının bulunduğu koridorumsu yemek salonuna indi. Orada baş ucunda yemeğini yemeye oturduğu uzun masanın sonunda, ihtiyar olan da dahil olmak üzere tüccar yardımcıları, saat ondan beri hovarda kaptanla kadeh tokuşturuyorlardı. Yemek bir şeye benzemiyordu, Aschenbach çabucak yiyip kalktı. Güverteye çıkıp göğü görmeye, Venedik üzerindeki göğün daha aydınlık olup olmayacağını anlamaya can atıyordu.

Bunun mutlaka böyle olacağını sanmıştı, çünkü şehir onu hep duru bir gökle karşılamıştı. Fakat gök ve deniz bulanık ve kurşun gibi kalıyor, zaman zaman puslu bir yağmur serpiştiriyordu; deniz yolundan bir başka Venedik'le, karadan gittiği zamankinden farklı bir Venedik'le karşılaşmak olasılığına boyun eğdi. Bakışlarını uzaklara dikmiş, kara gözleyerek pruva direğine dayanmıştı. Hülyasının kubbe ve çan kuleleri, vaktiyle bu dalgalardan çıkmış o melankolik ve coşkun ruhlu şairi düşündü; o zamanlar saygı, mutluluk ve kederle ölçülü şarkılar haline gelmiş o eserden birkaç parçayı içinden tekrarladı ve nazma dökülmüş duygularla kolayca tahrik edilmiş bir halde, bu dizelerden aylak yolcuya yeni bir kendinden geçiş ve çalkantı, geç kalmış bir duygu serüveni nasip olup olmayacağını anlamak üzere, durgun ve yorgun kalbini yokladı.

Birden sağda basık bir kıyı belirdi, deniz balıkçı kayıklarıyla doldu, plajlar adası göründü, vapur bu adayı soluna aldı, yavaşlayan bir seyirle adanın ismini taşıyan dar geçitten süzüldü, denizkulağına girince fakir, içi renk renk evlerin karşısında durdu çünkü karantina motorunu beklemek gerekiyordu.

Motorun gelmesi bir saat sürdü. Venedik'e hem gelmiş hem de gelmemişlerdi, acele ettikleri yoktu ama içlerinde sabırsızlık hissediyorlardı. Denizin ötesinden, halka açık bahçelerin oradan gelen askerî boru sesleriyle milliyet duyguları kabarmış genç Polalılar güverteye çıkmışlardı: Asti şarabıyla coşmuş, karşıda talim gören Bersaglierilere yaşa diye bağırdılar. Gençlerle yakışık almaz dostluğunun, züppe ihtiyarı ne hallere soktuğunu seyretmek iğrenç kaçıyordu. İhtiyar beyni, şaraba dinç gençlerinki gibi dayanamamış, körkütük sarhoş olmuştu. Aptalca bakışlarla, titrek parmakları arasında bir sigara, dengesini güçbela sağlayarak, sarhoşluktan öne

arkaya kaykıla kaykıla, olduğu yerde sallanıp duruyordu. Attığı ilk adımda düşecek gibi olduğu için yerinden kıpırdamayı göze alamıyor, fakat acınacak bir taşkınlık göstererek, yanına yaklaşan herkesi ceketinin düğmesinden yakalıyor, ağzında bir şeyler geveliyor, göz kırpıyor, kikirdiyor, yüzüklü ve buruş buruş işaretparmağını kaldırıp bunakça şakalar yapmak istiyor, dilinin ucuyla iğrenç sululuklar ima ederek ağzının kenarını yalıyordu. Aschenbach, kaşları çatık, ona bakıyordu; üzerine tekrar bir bunalma duygusu geldi, sanki dünya tuhaflığa ve karikatürleşmişliğe doğru hafif, ama önü alınamaz bir kayma göstermişti. Kendini bu duyguya kaptırmaktan onu alıkoyan, makinenin gürültülü işleyişine yeniden başlaması ve geminin hedefe bu kadar yakın bir yerde kestiği seyrine San Marco Kanalı'nda tekrar devam etmesi oldu.

İşte yine karşısındaydı: insanı hayretler içinde bırakan rıhtım; Republica'nın, denizden gelenlerin saygılı bakışlarına sunduğu o göz alıcı, fantastik yapılar kompozisyonu; sarayın hafif görkemi; Ahlar Köprüsü; kıyıdaki aslanlı, evliyalı sütunlar; masal tapınağının büyük bir gösterişle yükselen yan cephesi; takın altından geçen yol; büyük saat! Bunları seyrederken Venedik'e karadan gelip istasyondan girmenin, bir saraya arka kapıdan dalmak anlamına geldiğini, şehirlerin en efsanevisine, şimdi kendisinin yaptığı gibi, ancak engin denizden *vaporetto*'yla[3] gelinebileceğini düşündü.

Motor durdu, gondoller sıkışarak sokuluyorlardı, geminin iskelesi indirildi, gümrük memurları güverteye çıktılar, üstünkörü görevlerini yaptılar; vapur boşalmaya başlayabilirdi. Aschenbach deniz kenarında oturmayı düşündüğü için, kendisini ve eşyasını, şehirle Lido arasında işleyen *vaporetto*'ların iskelesine götürecek bir gondol istedi. Hay hay, dediler; isteğini, aşağıya seslenerek, denizin üstünde Venedik ağzıyla çekişen gondolcülere bildirdiler. Henüz rıhtıma inemiyor, merdiven biçimi basamaklardan güçlükle çekilen, sürüklenen bavulunun indirilmesini bekliyor; böylece tanımadığı adama ayrılık iltifatları yağdırmak için, ruhunda sarhoşluğun azdırdığı karanlık bir itiliş duyan iğrenç ihtiyarın yılışıklıklarından dakikalardır kurtulamıyordu. "Venedik'te güzel günler, mutluluklar dileriz!" diye yerlere kadar reverans yapıyor, aptal aptal gülüyordu adam. "Lütfedin de hatırdan çıkarmayın kulunuzu! *Au revoir, excusez, bonjour,*[4] Ekselans!" Ağzından salyalar akıyor, gözlerini yumuyor, ağzının kenarını yalıyor, sarkık dudağının altındaki boyalı bamtelleri havaya kalkıyordu. İki parmağının uçları ağzında,

peltek peltek, “Selam ederiz!” diye geveliyordu. “Sevgiliye, sevgililer sevgilisine, güzeller güzeline selam ederiz...” Birdenbire üst takma dişleri damağından kurtularak alt dudağına düştü. Aschenbach o anda kaçabildi. İp korkuluğa tutunarak gemi merdiveninden aşağı inerken, adamın, arkasında, gürültülü, kof ve peltek bir sesle hâlâ, “Sevgiliye, güzel sevgiliye selamlar!” dediğini duyuyordu.

İlk defa ya da uzun bir aradan sonra tekrar bir Venedik gondolüne binip de geçici bir ürpermeyi, gizli bir korku ve duraksamayı yenmeye çalışmamış kimse var mıdır? Baladlar devrinden hiçbir değişikliğe uğramadan bize kadar gelmiş ve başka eşyalar içinde yalnız tabutlarda görülen siyahlığıyla bu acayip taşıt, şıpırtılı gecelerin suskun ve suçlu serüvenlerini hatırlatır; dahası, ölümün kendisini, tabut altlığını, gamlı cenaze alayını, o son ve sessiz yolculuğu hatırlatır. Böyle bir sandalın kanepesinin, bu tahtaları tabut karası cilalı, minderleri donuk siyah koltuğun dünyanın en yumuşak, en şehvetli, en rehavetli koltuğu olduğu şimdiye kadar bilmem fark edilmiş midir? Aschenbach, gondolcünün ayakları dibine, uç tarafa düzgünce yerleştirilmiş eşyalarının karşısına oturduğunda farkına vardı bunun. Kürekçiler sert, anlaşılmaz sözler ve gözdağı veren pozlarla hâlâ çekişip duruyorlardı. Fakat su şehrine özgü sessizlik, gondolcülerin seslerini adeta usulca alıyor, onları maddelikten kurtarıyor, suların üzerine dağıtıyordu sanki. Sıcaktı liman. Sirokonun ılık esişleriyle okşanarak, uysal suların üstünde yastıklara yaslanmış yolcu, hiç alışık olmadığı tatlı bir gevşemenin kendinden geçişi içinde gözlerini yumdu. “Yolculuk kısa sürecek,” diye düşündü. “Keşke hiç bitmese!” Hafif sallanışlarla kalabalıktan, ses kargaşalığından sıyrıldığını hissediyordu.

Çevresi ne kadar sessizdi, giderek daha da sessizleşiyordu! Kürek şıpırtılarından, sandalın, harbe biçimi ucuyla suyun üstünde dimdik, simsiyah duran sivri burnuna dalgaların kof çarpışlarından başka bir şey duyulmuyordu; hayır, bir de üçüncü bir şey duyuluyordu: bir konuşma, bir mırıltı... Kollarının çalışmasıyla sıkılmış dişlerinin arasından kesik kesik, tek tek sesler halinde, kendi kendine konuşan gondolcünün fısıltıları! Aschenbach başını kaldırdı; hafif bir şaşkınlıkla, çevresinde denizkulağının genişlediğini, gondolün açık denize yönelmiş olduğunu gördü. Bundan, kendisini dinlenmeye fazla kaptırmanın doğru olmadığı, emrinin yerine getirilip getirilmediğini kontrol etmesi gerektiği

sonucu çıkıyordu.

Geriye doğru yarım bir dönüşle, “*Vaporetto* iskelesine gideceğiz!” dedi. Mırıltı kesildi. Aschenbach bir cevap alamadı.

Belden geriye dönüp yukarıya gondolcünün yüzüne bakarak, “*Vaporetto* iskelesine gideceğiz,” diye tekrarladı; gondolcü, Aschenbach’ın arkasında yüksekçe bir kerevette solgun göğe karşı dimdik duruyordu. Yüzünün görünüşü sevimsiz, hatta kaba saba bir adamdı bu; denizciler gibi maviler giyinmiş, beline sarı bir kuşak sarmış, başına pervasızca yan yatırdığı, örgüsü dağılmaya başlamış, yamru yumru bir hasır şapka geçirmişti. Yüzünün biçimiyle küt burnunun altındaki açık kumral, kıvırcık bıyıkları, onun bir İtalyan olduğunu hiç de göstermiyordu. İşini hakkıyla yapamayacağı sanılacak kadar çelimsiz olduğu halde, her çekişte bütün vücudunu kullanarak, küreğe büyük bir çabayla asılıyordu. Birkaç kez yorgunluktan dudakları gerilmiş, beyaz dişleri görünmüştü. Kızılca kaşlarını çatıp kesin, adeta kaba karşılık vererek müşterisinin başı üstünden uzaklara doğru baktı:

“Lido’ya gidiyorsunuz.”

Aschenbach cevap verdi:

“Orası öyle. Ama ben gondole sadece San Marco’ya geçmek üzere bindim. *Vaporetto* ile gitmek istiyorum.”

“*Vaporetto* ile gidemezsiniz, beyim!”

“Niçin?”

“*Vaporetto* eşya almaz çünkü!”

Doğruydu; Aschenbach hatırlamıştı. Sustu. Fakat adamın bir yabancıya karşı İtalya’da nadiren görülen bu sertliği, bu gururu dayanılır gibi değildi.

“O benim bileceğim iş!” dedi Aschenbach. “Belki eşyamı emanetçiye vermek istiyorum. Geri dönün!”

Ses çıkmadı. Küreğin şıpırtısı duyuluyor, gondolün başına boğuk seslerle sular çarpıyordu. Söylenme, mırıltı tekrar başlamıştı: Gondolcü, dişleri arasından kendi kendine konuşuyordu.

Ne yapmalıydı? Kendi başına buyruk, bildiğinden şaşmaz bu adamla suların üstünde yapayalnız kalmış yolcu, sözünü nasıl dinleteceğini bilemiyordu. Boyun eğdikçe ne kadar rahat oturuyordu! Yolun uzamasını, hiç bitmemesini istememiş miydi? İşi oluruna bırakmak, en akıllıca davranıştı, her şeyden önce insanın rahatı bozulmuyordu. Arkasındaki despot gondolcünün kürek çekişleriyle tatlı tatlı sallandıkça, oturduğu yerden, bu alçak, siyah minderli koltuktan bir rehavet tılsımı yayılıyordu sanki. Bir

haydudun tuzağına düştüğü hayali, Aschenbach'ın zihninden, düşüncelerini aktif bir direnmeye çağırmaktan aciz halde ve rüyada gibi geçti. Bütün davanın basit bir para sızdırmaktan ibaret olduğu ihtimali, Aschenbach'ı daha çok sıkıyordu. Bir tür görev duygusu ya da gurur, deyiş yerindeyse bunu önleyebilme düşüncesi, ona yeni bir atılım yapma gücünü verdi. Sordu:

"Lido'ya kadar ne vereceğim?"

Aschenbach'ın başı üstünden uzaklara bakarak gondolcü cevap verdi:

"Neyse vereceksiniz!"

Belliydi bu sözün karşılığı, Aschenbach düşünmeden, "Para mara vermeyeceğim," dedi. "Siz beni istediğim yere götürmezseniz hiç para vermeyeceğim."

"Lido'ya gitmek istiyorsunuz."

"Ama sizinle değil."

"Ben sizi güzelce götürüyorum."

Orası öyle, diye düşündü Aschenbach ve yatıştı. Orası öyle, beni güzelce götürüyorsun. Hatta parama göz dikmiş olsan, arkadan bir kürek darbesiyle, beni Hades' in dünyasına yollasan bile, beni yine güzelce götürmüş olacaksın!

Ama böyle bir şey olmadı. Hatta yanlarında yeni yol arkadaşları belirdi: Kadın, erkek, müzikli korsanlarla dolu bir sandaldı bu; kitara ve mandolinleriyle şarkı söylüyor, sırnaşarak gondolle borda bordaya gidiyor, turistlerden bahşiş koparmak amacıyla, suların üstündeki sessizliği şarkılarla dolduruyorlardı. Aschenbach uzatılan şapkaya para attı. Sustular ve uzaklaştılar. Kesik kesik, kırık dökük, kendi kendine konuşan gondolcünün fısıltıları tekrar duyulmaya başladı.

Kente giden bir vapurun dümen suyunda sallanarak Lido'ya gelmişlerdi. İki belediye çavuşu, elleri arkalarında, yüzleri körfeze dönük, kıyıda geziniyorlardı. Aschenbach, benzerine Venedik'te her iskele başında rastlanan kancalı ihtiyarın el vermesiyle gondolden iskeleye çıktı; yanında ufaklık olmadığı için, gondolcünün, kendi değer biçişine bıraktığı ücreti vermek üzere para bozdurmaya, karşıya, *vaporetto* iskelesine bitişik otele gitti. Otelin lobisinde işi görüldü, dönüp geldi; eşyasını rıhtımda bir el arabasına konmuş buldu; gondolle gondolcü ortadan kaybolmuşlardı.

"Kaçtı!" dedi kancalı ihtiyar. "Kötü bir adam, ehliyetsiz bir adam bu, beyim! Ehliyeti olmayan tek gondolcüdür bu. Ötekiler telefonla haber vermişler buraya; tutulacağını anlayınca sıvıştı."

Aschenbach omuz silkti.

“Beyefendi bedava geldiler,” dedi ihtiyar ve şapkasını uzattı. Aschenbach içine beş on para attı. Eşyasının deniz kıyısındaki oteline götürülmesini söyledi; kendisi de adayı ikiye bölerek plaja uzanan, sağı solu meyhaneler, çarşı ve pansiyonlarla dolu bulvar, beyaz beyaz çiçekler açmış bulvar boyunca, arabanın peşi sıra yürümeye başladı.

Geniş otele arkadan, bahçeye bakan taraçadan girdi, büyük salonla ön kısımdaki lobiden geçerek büroya gitti. Geleceğini önceden bildirmiş olduğu için, kendisini hizmete hazır bir iltifatla karşıladılar. Fransız biçimi bir frak giymiş siyah bıyıklı, kısa boylu, alçak sesli, son derece nazik bir adam, bir metrdotel onu asansörle ikinci kata çıkardı, odasını gösterdi: keskin kokulu çiçeklerle süslenmiş, yüksek pencereleri engin denize bakan, kiraz ağacı mobilyalarla döşeli, hoş bir oda! Aschenbach pencerelerden birinin önüne gitti; arkasında, eşyaları odaya taşınıp yerleştirilirken o, dışarıya, öğleden sonranın bu saatinde pek tenha olan plaja, alçak, yaygın dalgalarını düzenli aralıklarla sahile yollayan, kabarma halindeki ve güneşin çekildiği denize bakıyordu.

Girgin, konuşkan bir adamınkine oranla içine kapanık, suskun birinin gözlem ve izlenimleri daha bulanık olmakla beraber daha derinlere işler; onun düşünceleri daha ağır, daha gariptir ve daima hüznün gölgesini taşır. Bir bakış, bir gülüş, bir fikir değiş-tokuşuyla kolayca geçiştirilecek imgeler, algılar onu aşırı derecede meşgul eder, suskunluğunda derinleşir, önem kazanır; bir olay, bir serüven, bir heyecan olurlar. Yalnızlık özgünlüğü, o cesurca ve yadırgatıcı güzelliği, şiiri yaratır. Yalnızlık aynı zamanda ters, orantısız ve saçma olanı, izin verilmeyeni de yaratır. Nitekim yolculuğa ait tipler, tutturduğu sevgili teranesiyle o iğrenç ihtiyar züppe, çalışması durdurulan, alacağı paradan olmuş gondolcü, Aschenbach’ın ruhunu hâlâ rahatsız etmekteydi. Mantığına güçlükler çıkarmamakla, muhakemesine yeni işler yüklememekle beraber, ona öyle geliyordu ki, çok acayip şeylerdi bunlar, rahatsız edici yanları da bu çelişmeden doğuyordu herhalde. Aschenbach bunları düşünürken, bir yandan da gözleriyle denizi selamlıyor, Venedik’in bu kadar yakınında olduğunu bilmekten zevk duyuyordu. Nihayet pencereden ayrıldı, yüzünü yıkadı, rahatının hiçbir eksiği kalmaması için, oda hizmetçisine bazı direktifler verdi ve asansörü kullanan yeşil elbiseli bir kapıcı tarafından zemin kata indirildi.

Denize bakan taraçada çayını içti, sonra aşağı indi, Excelsior Oteli'ne doğru gezinti rıhtımı boyunca bir hayli yürüdü. Dönüşte akşam yemeği için elbise değiştirme vakti gelmişe benziyordu. Giyinirken de çalışmaya alışık olduğu için, bu işi kendi âdetince yavaştan ve özenerek bitirdi, buna karşın salona indiğinde, biraz erken gelmiş olduğunu gördü; otel müşterilerinden büyük bir kısmını birbirlerine yabancı, birbirlerine karşı yapmacık bir ilgisizlik içinde, ama hepsini de yemeği bekler halde, orada toplanmış buldu. Masadan bir gazete aldı, bir meşin koltuğa oturdu ve ilk konakladığı yerin insanlarından olumlu şekilde ayrılan bu topluluğu incelemeye koyuldu.

Karşısında geniş, hoşgörülü, birçok şeyi içine alan bir ufuk açılıyordu. Büyük dünya dillerine ait sesler birbirine karışıyor, boğuklaşıyordu. Bir uygarlık üniforması halinde dünyaca tanınmış suare elbisesi, insani ayrılıkları dıştan terbiyeli bir bütünlük içinde birleştiriyordu. Kuru ve uzun yüzlü Amerikalılar, kalabalık bir Rus ailesi, kibar İngiliz kadınları, Fransız mürebbiyeleriyle Alman çocukları görülüyordu. Çoğunluğu Slavlar almışa benziyordu. Hemen yakınında Lehçe konuşulduğunu duydu.

Çocuklukla gençlik çağı arasındaki bir grup, bir mürebbiye ya da bir *dame d'honneur*'ün[5] gözetimi altında, hasır bir masanın çevresinde toplanmışlardı: on beş on yedi yaşlarında gösteren üç kızla, aşağı yukarı on dördünde uzun saçlı bir erkek çocuğu. Aschenbach hayretle, oğlanın eşsiz bir güzellikte olduğunu gördü. Bal sarısı saçlarla çerçevelenmiş, şirin bir sessizlikteki solgun yüzü, çekme burnu, sevimli ağzı, tatlı ve tanrısal bir vakar taşıyan edasıyla Grek dünyasının en soylu çağından kalma heykelleri hatırlatıyordu. Biçimin en pürüzsüz bir şekilde kendini açığa vurduğu bu yüzde, öyle özgün ve kişisel bir çekicilik vardı ki, bunu seyreden Aschenbach ne doğada ne de güzel sanatlarda buna benzer bir başarıya rastladığına hiç ihtimal vermiyordu. Bu kardeşlerin giyinişlerinde ve geri kalan her şeylerinde etkisini göstermiş pedagojik görüşler arasındaki prensip farkı dikkati çekiyordu. En büyüğüne yetişkin gözüyle bakılabilecek üç kızın giydirilişi, yakışıksız denecek kadar kapalı ve iffetli olmuştu. Kurşuni renkte, yarı uzun, zevksiz ve kasten kötü biçilmiş; biricik süsü beyaz, devrik bir yakadan ibaret olan, manastırda giyilenlere benzer kıyafetleri, vücutlarının bütün zarafetini gizliyor ve bastırıyordu. Dümdüz taranmış, başlarına yapışık saçları, yüzlerine rahibelerdeki gibi bir boşluk, ifadesizlik veriyordu. Bu işleri bir anne yapmıştı kuşkusuz;

kızlara reva gördüğü pedagojik sertliği oğluna da uygulamayı düşünmemişti bile. Erkek çocuğun hüviyetini hoşgörünün, şefkatin belirlediği açıkça görülüyordu. O güzel saçlarına makas vurmaktan çekinmişlerdi; saçları, diken çıkaran çocuk heykelindeki gibi kıvrım kıvrım alnına ve kulaklarına dökülüyor, hatta ensesine sarkıyordu. Kabarık kolları aşağı doğru daralıp henüz çocuksu, ama uzun ellerinin ince bileklerini saran İngiliz denizci elbisesi, kurdele, fiyonk ve işlemeleriyle bu narin vücuda bir zenginlik, bir sıkıntı görmemişlik hali veriyordu. Kendisini seyredene karşı yarım profilde siyah rugan iskarpinli ayaklarından birini ötekinin önüne koymuş, bir dirseği hasır koltuğun kenarına, yanağı da yumruk olmuş eline dayalı, kız kardeşlerinin alışık göründükleri o adeta uysal durumundaki tutukluktan çok uzakta, tam bir serbestlik içinde oturuyordu. Bir hastalığı mı vardı acaba? Çünkü yüzünün teni, bu yüzü çerçeveleyen saç kıvrımlarının, altın karanlığına karşılık fildişi beyazlığıyla bir çelişki yaratıyordu. Yoksa kayırılan ve keyfî bir sevecenlikle el üstünde, nazlı büyütülmüş bir çocuk muydu yalnızca? Aschenbach bu sonuncu olasılığı inanma eğilimindeydi. Güzellik yaratan adaletsizliği onaylamaktan, aristokratça ayrıcalıklara yakınlık ve takdir göstermekten yana, sanatçı yaradılışlı hemen hemen herkeste doğuştan hoyrat ve zalimce bir eğilim bulunur.

Bir garson dolaşıyor ve İngilizce olarak, yemeğin hazır olduğunu bildiriyordu. Topluluk gitgide dağılıyor, müşteriler cam kapıdan yemek salonuna giriyorlardı. Lobiden, asansörlerden gelen gecikmişler, kapının önünden geçiyorlardı. İçeride servise başlanmıştı ama genç Polonyalılar, hasır masalarının başında hâlâ kımıldamadan oturuyorlar, derin koltuğuna rahatça kurulmuş, karşısındaki güzel manzaraya dalmış Aschenbach da onlarla birlikte bekliyordu.

Kısa boylu, iriyarı, kırmızı yüzlü bir *demidame*[6] olan mürebbiye, sonunda kalk işareti verdi. Kaşlarını kaldırarak iskemlesini geri çekti ve salona giren, açık griler giyinmiş, incilerle son derece zengin süslenmiş uzun boylu bir kadına doğru bir reverans yaptı. Kadının tavırları soğuk ve ölçülüydü; hafif pudralı saçlarının düzeni, elbisesinin biçimi, dindarlığın bir kibarlık unsuru sayıldığı çevrelerdeki zevki belirleyen bir sadelik taşıyordu. Haline bakan, onu yüksek rütbeli bir Alman memurunun karısı sanabilirdi. Görünüşündeki fantastik hava, sadece küpelerinden ileri geliyordu: Paha biçilemez değerde, uzun üç diziden oluşan ve kiraz iriliğinde

tatlı tatlı parlayan inci küpelerdi bunlar.

Çocuklar hemen ayağa kalkmışlardı. Öpmek için annelerinin eline eğildiler: Anneleri bakımlı, ama sivri burunlu ve biraz yorgun yüzünde tutuk bir gülümsemeyle onların başları üstünden bakarak mürebbiyeye Fransızca bir şeyler söyledi. Sonra cam kapıya doğru yürüdü. Çocuklar onu izlediler: yaş sırasına göre kızlar, peşlerinden mürebbiye, en arkada erkek çocuk. Hangi nedenleyse erkek çocuk, eşiği geçmeden önce dönüp arkasına baktı; salonda başka kimse kalmamış olduğu için o bambaşka, akşam loşluğu renginde gözleri, dizlerinde gazetesi, giden grubun ardından dalgın dalgın bakan Aschenbach'ın gözleriyle karşılaştı.

Aschenbach'ın gördükleri, hiçbir yanıyla dikkati çekecek bir şey değildi kuşkusuz. Anneleri gelmeden yemeğe gitmemiş, onu beklemiş, saygıyla selamlamış, salona girerken de her zamanki kurallara uymuşlardı. Ama bütün bunlar öyle kesin, öylesine disiplin, görev, vakar dolu bir tonda yapılmıştı ki, Aschenbach ruhunda garip bir heyecan duydu. Birkaç saniye daha durdu, sonra o da yemek salonuna gitti; küçük masasını gösterdiler; çabuk geçen bir üzüntü duygusu içinde, bu masanın Polonyalı ailenin masasından çok uzakta olduğunu gördü.

Yorgun, ama zihni uyanık, uzun süren yemek boyunca soyut, hatta metafizik konularla oyalandı; insan güzelliğinin oluşması için evrensel düzeni bireysele bağlaması gerekli esrarlı sentezi düşündü; oradan biçimin ve sanatın genel sorunlarına geçti; sonunda, düşünce ve buluşlarının, yaşarken bize pek yerinde gelen, fakat uyandıktan sonra tamamen yavan ve işe yaramaz oldukları anlaşılan rüya telkinlerine benzediğini gördü. Yemekten sonra akşam kokuları yayan parkta sigara içerek, oturarak, dolaşarak vakit geçirdi; erken yattı ve geceyi sürekli olarak derin, fakat çeşitli rüyalarla dolu bir uykuda geçirdi.

Ertesi gün hava düzelmedi, rüzgâr karadan esiyordu. Solgun bulutlarla kaplı göğün altında deniz, adeta büzülmüş gibi tatsızca yaklaşmış ufkuyla körelmiş bir sessizlik içinde yatıyor, kıyıdan uzaklara çekilmiş olduğu için, sıra sıra uzun kumsalları açıkta bırakıyordu. Aschenbach, penceresini açınca denizkulağının pis kokusunu teneffüs ettiğini sandı.

Üzerine bir neşesizlik çökmüştü. Hemen o anda, geldiği gibi çekip gitmeyi düşündü. Bir zamanlar, yıllarca önce yine burada bulutsuz geçen bahar haftalarından sonra, bu havanın sillesini yemiş, morali öylesine bozulmuştu ki, bir kaçak gibi Venedik'ten

uzaklaşmak zorunda kalmıştı. İşte yine o zamanki sıtmalı isteksizlik, şakaklarında o basınç, gözkapaklarında o ağırlık başlamıyor muydu? Bir kere daha kalkıp başka bir yere gitmek bir külfet olurdu fakat rüzgâr yönünü değiştirmeyecek olursa, burada kalamazdı. Tedbirli olmak için eşyasının bir kısmını bavulda bıraktı. Saat dokuzda, lobi ile yemek salonu arasında büfe olarak kullanılan odaya kahvaltıya gitti.

Odada, büyük otellerin övündükleri bir mabet sessizliği hüküm sürüyordu. Servis yapan garsonlar hiç ses çıkarmadan dolaşıyorlardı. Çay takımına ait bir tıkırtıdan, neredeyse fısıldanarak söylenmiş bir sözden başka bir ses duyulmuyordu. Aschenbach kapının yanına düşen köşelerden birinde, kendininkinden iki masa ötede Polonyalı kızlarla mürebbiyelerini gördü. Donuk sarı saçları yeni taranmış, gözleri kızarık, ufak, beyaz, devrik yakalı ve manşetli, katı, mavi keten elbiseleriyle dimdik oturuyor, birbirlerine reçel dolu bir kavanoz uzatıyorlardı. Kahvaltılarını hemen hemen bitirmek üzereydiler, erkek kardeşleri yoktu aralarında.

Aschenbach gülümsedi. “Seni rahat düşkünü seni!” diye düşündü. “İstediğin kadar uyumakla sana bunlardan daha fazla ayrıcalık tanınmış herhalde!” Sonra birdenbire keyiflenerek, içinden, “Sık sık değişen süslerin, sıcak banyoların, dinlenmelerinle sen...” dizesini okudu. Yavaş yavaş kahvaltı etti; sırmalı kasketi elinde, salona giren kapıcının uzattığı, Münih’ten buraya havale edilmiş birkaç mektup ve gazeteyi aldı; bir sigara tüttürerek mektuplardan bir ikisini açtı. Bunlar öte masada beklenen uykucunun geldiğini görmesine yaradı.

Çocuk cam kapıdan girerek sessizlik içindeki salonu çaprazlamasına geçti, kardeşlerinin olduğu masaya geldi. Gerek gövdesinin üst kısmının duruşu gerek dizlerinin hareketi ile beyaz iskarpinli ayaklarını eşsiz bir tatlılıkla yere basışı bakımından yürüyüşü, çok hafif ama aynı zamanda da narin ve mağrurdu; yarı yolda başını iki kere salona çevirerek gözlerini kaldırıp indirme şeklinde beliren çocuklara özgü utangaçlığıyla, hareketleri daha da güzelleşmişti. Gülümseyerek, yumuşak ve buğulu konuşmasıyla alçak sesle bir şey söyleyip yerine oturdu; bu kez yüzü tam profilden göründüğü için, onu seyreden Aschenbach yeniden hayretler içinde kaldı, hatta bu âdemoğlunun cidden tanrısal güzelliği karşısında adeta ürktü. Çocuk, bugün göğsü kırmızı ipek fiyonklu, boynu beyaz sade dik bir yakayla kapalı, mavi-beyaz

çizgili bürümcük bir bluz giymişti. Elbisenin tipine hiç gitmeyen yakanın üstünde başı, yüzünde Paros mermerlerinin sarımtırak parlaklığı, kaşları ince ve ciddi, şakağı, kulağı dik açı halinde fışkırmış zülüflerle koyu ve yumuşak örtülü bir Eros başı gibi bütün körpeliğiyle eşsiz bir çekicilik içinde duruyordu.

Aschenbach, sanatçıların çoğu zaman bir şaheser karşısında hayranlık ve coşkunluklarını gizlemelerine yarayan, uzmanlara özgü o soğukkanlı onaylamayla, "Güzel, güzel!" diye düşündü. "Gerçekten, beni deniz ve plaj beklemiyor olsaydı, sen burada oldukça, ben de burada kalırdım!" Nitekim kalkıp otel adamlarının hizmete hazır ilgilenişleri arasında salondan geçerek büyük taraçadan aşağı indi; döşenmiş tahtaların üzerinden plajın, otel müşterilerine ayrılmış kısmına gitti. Orada plaj işlerine bakan keten pantolonlu, denizci ceketli, hasır şapkalı ve yalınayak ihtiyara, kiralamış olduğu kabinin hangisi olduğunu sorup öğrendi; kumlu, tahta döşeli düzlüğe masa, koltuk çıkartırdı; ta deniz kenarına, balmumu sarısı kumların içine çektiği şezlonga kuruldu.

Plaj, denizin kenarında algıların tadını çıkaran bu kaygısız kültür manzarası, onu her zamankinden çok oyalıyor, eğlendiriyordu. Boz renk ve dümdüz deniz, bata çıka yürüyen çocuklar, yüzenler ve kollarını başlarının altına kavuşturmuş, kumların üzerine uzanmış insanlarla çoktan dolmuştu bile. Bazıları kırmızı, mavi boyalı, karinasız sandallarda kürek çekiyor, alabora oldukları zaman gülüşüyorlardı. Platformlarında ufak verandalardaki gibi oturulan tente kabinlerin uzayıp giden dizisi önünde oyun hareketleri, tembelce uzanıp dinlenmeler, ziyaret ve sohbetler, pervasız bir keyifle plajdaki serbestliğin tadını çıkaran çıplaklığın yanı sıra özenli bir sabah şıklığı da göze çarpmaktaydı. Ön tarafta, nemli ve katı kumların üstünde, beyaz bornozlu ya da koyu renkte bol gömlek giymiş tek tük insanlar geziniyordu. Sağda çocukların yaptığı kat kat bir kum şatosunun çevresine, çeşitli milletlerin ufak bayrakları çepeçevre sokulmuştu. Midye, çörek ve meyve satıcıları çömelmiş, mallarını yere sermişlerdi. Solda, diğerlerine ve denize yan veren, plajın sınırını oluşturan kabinlerden birinin önüne bir Rus ailesi yayılmıştı: sakallı, kazma dişli erkekler, pörsük ve uyuşuk kadınlar, bir şövale önüne oturmuş, güçsüz ünlemleriyle denizi resmetmeye çalışan Baltıklı bir matmazel; iyi kalpli ve çirkin iki çocuk; başı örtülü, sevecen, emir kulu yaşlı bir hizmetçi kadın. Hayatın tadını çıkararak orada yaşıyorlar, hoplayıp sıçrayan, söz dinlemez çocuklarına durmadan

sesleniyor, az buçuk İtalyancalarıyla şeker aldıkları alaycı ihtiyarla uzun uzun şakalaşıyor, şap şup birbirlerinin yanaklarını öpüyor, oluşturdukları topluluğu seyreden var mı, yok mu aldırış etmiyorlardı.

"Şu halde kalıyorum," diye düşündü Aschenbach. "Buradan iyi neresini bulacağım?" Ellerini dizleri üstünde bağlayarak, gözlerini denizin ötelerinde gezdirdi; bakışları uzaklara kayıyor, bulanıklaşıyor, enginin tek düze sislerinde kırılıyordu. Derin birtakım nedenlerden dolayı denizi seviyordu: Bu sevgi çok çalışmış, dünyanın soluk aldırmayan çeşitliliği karşısında basitin, genişin koynuna sığınmayı özlemiş sanatçının sessizlik gereksinmesinden doğuyor, parçalanmamışa, ölçüsüze, ebediye, hiçliğe karşı duyduğu o yasak, görevlerine tamamen aykırı, işte asıl bunun için ayartıcı eğilimden ileri geliyordu. Kusursuz uğruna didinen, mükemmelde dinlenmeye can atar; hiçlikse mükemmelin bir biçimi değil midir? Aschenbach böyle derin hayallere daldığı sırada, kıyının ufuk çizgisi bir insan siluetiyle birdenbire kesildi; bakışlarını sınırsızdan çekip de toplayınca, bunun sol yandan gelen, kumların içinde yürüyerek önünden geçen güzel Polonyalı olduğunu anladı. Çocuk, pantolonu dizlerine kadar sıvalı, ince uzun bacakları açıkta, suda yürümeye hazırlanmış, yalınayak, yavaş, fakat ayakkabısız gezmeye tamamen alışıkmış gibi gayet hafif ve mağrur yürüyordu. Başını çevirip yana düşen kabinlerden yana baktı. Ama tam bir uygunluk içinde kendi âlemlerine dalmış Rus ailesini görür görmez, yüzü öfkeli bir nefret bulutuyla kapandı. Alnı karardı, ağzı yukarı kalktı, dudaklarında yana doğru, yanağını bölen gazaplı bir bükülüş oldu; kaşları öyle sert çatıldı ki, basıncın altında gözleri adeta içeri çökmüş, bu hiddetli ve kararmış gözlerinden bir kin ifadesi taşmıştı. Yere baktı, tekrar gözdağı veren bir bakışla başını geriye çevirdi, sonra onları adamdan saymayan bir omuz hareketi yaparak düşmanlarına sırtını döndü.

Bir tür nezaket ya da ürkme, saygı, utanç gibi bir hal, Aschenbach'ı hiçbir şey görmemişçesine başını çevirmeye zorladı. Bir ihtiras sahnesine tesadüfen tanık olan ciddi bir adam, gördüklerini sırf kendisi için kullanmayı bile ayıp sayar. Fakat Aschenbach hem neşelenmiş hem de sarsılmıştı; mutluydu yani. Kendi halinde hayat sahnesine karşı bu çocukça bağnazlık, boş tanrısallığı insani ilişkilerle doldurmuş, sadece gözlere ziyafet bir kıymetli doğa eserini daha derin bir dikkate değer kılmış ve zaten güzelliğin yüceltmiş olduğu bu delikanlıya yaşıyla denk olmayan bir

paye vermişti.

Henüz ondan yana bakmaksızın Aschenbach, kumdan şatoyla meşgul oyun arkadaşlarına daha uzaktan selam yollayarak geldiğini bildirmek isteyen çocuğun berrak ve biraz da zayıf sesini dinledi. Ona ismini ya da isminin okşamalı şeklini birkaç kere seslenerek karşılık verdiler; Aschenbach bir çeşit merakla kulak kesildiği halde "Adgio" ya da daha çok sondaki -u'nun uzatılmasıyla "Adgiu" şeklinde ahenkli heceden iki başka doğru dürüst bir kelime işitemedi. Ahenkten çok hoşlanmıştı, ismin kulağa hoş gelişini sahibine uygun buldu, içinden tekrarladı, sonra memnun, mektuplarına ve kâğıtlarına döndü.

Gezilerde kullandığı ufak, komple yazı dosyası dizlerinin üzerinde, dolmakalemi elinde, gelen mektuplardan bazısını cevaplandırmaya başladı. Ama daha çeyrek saat olmuştu ki, karşılaştığı durumların içinde tadını çıkarmaya en değer olan bu durumdan zihnen uzaklaşmayı, ilgi duymaksızın yaptığı bir iş yüzünden ihmal etmeyi günah saydı. Kâğıtlarını ve kalemini bir yana bırakarak yine denize döndü; çok geçmeden kum yapılarıyla uğraşan çocukların sesleriyle çekilerek, şezlongun arkalığına rahatça dayamış olduğu başını, şu Adgio'nun nerede olup ne yaptığını anlamak üzere sağa çevirdi.

Göğsündeki kırmızı fiyonk sağ olsun, çocuğu ilk bakışta buldu. Ötekilerle birlikte kum şatonun ıslak hendeği üzerine eski bir tahta parçasını köprü olarak yerleştirmeye çalışıyor, seslenerek, başıyla işaretler ederek bu iş için direktifler veriyordu. Kız, erkek, çoğu yaşıt, bir ikisi daha küçük, on kadar arkadaşı vardı yanında. Lehçe, Fransızca ve Balkan dilleri karışık bir lisanla konuşuyorlardı. Fakat en çok duyulan kelime çocuğun ismi oluyor; özlendiği, hepsinin gözbebeği olduğu, kendisine hayranlık duyulduğu açıkça görülüyordu. Hele "Jaschu" diye ya da buna yakın bir isimle çağırdıkları; o da Polonyalı, siyah saçları briyantinli, keten elbisesi kuşaklı, gürbüz bir oğlan, onun en yakın bendesi ve dostu görünüyordu. Kum şato işi bu seferlik tamamlanınca her ikisi kol kola, plaj boyunca yürüdüler; "Jaschu" diye çağrılanı, güzel arkadaşını öptü.

Aschenbach'ın içinden parmağıyla onu tehdit etmek geçti. "Sana da tavsiyem şudur, Kritobulos!" diye düşündü gülümseyerek: "Bir yıllığına gezilere çık! İyileşmen için en az bu kadar zamana ihtiyacın var çünkü." Sonra bir satıcıdan aldığı iri, olgun çileklerle kahvaltı etti. Güneş gökteki buğu tabakasını delememekle beraber,

hava enikonu ısınmıştı. Zihni uyuşuklukla sarılıyor, fakat duyu organları denizdeki sessizliğin görkemli ve uğultulu zevkini tadıyorlardı. Hangi ismin "Adgio"ya yakın bir söylenişi olduğunu araştırmak, bulmak, bu ciddi adama, kendine layık, tam anlamıyla zihnini dolduracak bir görev, bir meşguliyet gibi geliyordu. Polonya diline ait bazı hatırlayışların yardımıyla bu ismin aslında "Tadeusz"un kısaltılmışı olan "Tadzio" yerini tuttuğunu, hitap biçimine girince "Tadziu" şeklinde söylendiğini saptadı.

Tadzio yüzüyordu. Onu gözden kaybetmiş olan Aschenbach, denizin ötelerinde başını ve yüzerken kürek gibi kullandığı kolunu gördü: Deniz enginlere kadar dümdüz uzanıyordu anlaşılan. Ama şimdiden onun için telaşa düşenler oluyor, şimdiden kabinlerden kendisine bağıran kadınların sesleri duyuluyor, plaja hemen hemen bir parola gibi hâkim, yumuşak sessiz harfleriyle ve sonunda uzatılan -u seslisiyle hem tatlı hem de vahşi bir eda taşıyan bu isim tekrarlanıyordu; "Tadziu! Tadziu!" Çocuk geri döndü, karşı koyan suları ayaklarıyla çırpıp köpürterek, geriye atılmış başıyla koşa koşa dalgaları geçti; bu canlı varlığın, buluğ çağının edası ve burukluğu içinde, gökle denizin derinlerinden gelen narin bir tanrı kadar güzel, sular sızan perçemleriyle dalgalardan çıkışını, sıyrılışını seyretmek, insana mitolojik düşünceler esinliyordu. Dünyanın kuruluş dönemlerine, biçimin kökenine ve tanrıların doğuşuna ait şiirleri andırıyordu bu manzara. Aschenbach, gözleri kapalı, gönlünde başlayan bu şarkıyı dinliyor, yine buradan memnun olduğunu, ayrılmak istemediğini düşünüyordu.

Az sonra Tadzio, sağ koltuğu altından geçen beyaz bir havluya sarılı, başı çıplak koluna dayalı, kumlara uzanmış, deniz yorgunluğunu çıkarıyor, Aschenbach ona bakmaksızın kitabından birkaç sayfa okurken bile onun orada yattığı ve hayran olunası bu çocuğu görmek için başını hafifçe sağa çevirmesinin yeteceği neredeyse hiç aklından çıkmıyordu. Dinlenen Tadzio'ya göz kulak olmak için burada oturuyordu sanki. Hem kendi işleriyle meşgul oluyor hem de az ilerisinde, orada, sağda oturan soylu insan modeline karşı devamlı bir kollayış içinde bulunuyordu. Gönlü bir baba muhabbetiyle, güzelliği, kendini feda ederek zekâda yaratanın, bizzat güzel olana karşı hissettiği o duyarlı yakınlıkla doluyor, heyecanlanıyordu.

Öğleden sonra plajdan ayrıldı, otele dönerek asansörle önüne kadar çıktığı odasına girdi. Odada uzun zaman ayna karşısında kalarak ağarmış saçlarını, yorgun, hatları sert yüzünü seyretti. O

anda şöhretini düşündü; sokakta birçoklarının kendisini tanıdığını, hedefini şaşmaz ve çekiciliğiyle ünlü kalemi dolayısıyla saygıyla seyrettiklerini düşündü; dehasının görünüşteki bütün başarılarını hatırlayabildiği kadar gözünün önüne getirdi; hatta aldığı asalet unvanını düşündü. Sonra öğle yemeğine aşağıya, salona inerek küçük masasında yemeğini yedi. Sofradan kalktıktan sonra asansöre binince, kendisi gibi yemekten gelen çocukların, arkasından, bu seyyar odaya daldıklarını gördü; asansöre Tadzio da girdi. Aschenbach'a çok yakın, ilk kez bu kadar yakın duruyor ve Aschenbach, onu küçülten bir uzaklıktan değil de, insanlığının ayrıntılarıyla iyiden iyi görüp tanıyabiliyordu. Birisi çocuğa bir şeyler sordu; tarifsiz sevimli bir gülümsemeyle cevap verirken Tadzio, gözleri yere eğik, geri geri giderek birinci katta asansörden indi. Güzellik utandırır, diye düşündü Aschenbach ve bunun üzerinde ısrarla durdu. Tadzio'nun dişlerinin pek öyle düzgün olmadığını görmüştü: Sağlığın verdiği parlaklıktan yoksun ve çoğunlarda kansızlarda görüldüğü gibi o kendine özgü, sırçamsı saydamlıkta renksiz ve çentikliydi dişleri. "Pek narin, hastalıklı gibi!" diye düşündü Aschenbach. "Herhalde kısa ömürlü olacak!" Bu düşüncenin ruhuna verdiği ferahlama ya da hafiflik duygusunun nedenini araştırmaktan vazgeçti.

Odasında iki saat kaldı; ikindiye doğru bir *vaporetto*'ya binip pis pis kokan denizkulağından geçerek Venedik'e gitti. San Marco'da *vaporetto*'dan indi, meydanda çayını içti, sonra Venedik için hazırladığı günlük programa uyarak caddelerde gezintiye çıktı. Ruh halini, kararlarını baştan başa değiştiren de bu gezinti oldu.

Sokaklarda pis ve boğucu bir sıcaklık hüküm sürüyor, havanın ağırlığı yüzünden evlerden, dükkânlardan, aşevlerinden taşan kokular, yağ buharları, esans bulutları ve daha birçokları boşlukta dağılmaksızın top top duruyorlardı. Sigara dumanları olduğu yerde kalakalıyor, ancak yavaş yavaş dağılıyorlardı. Dar sokaklardaki itişip kakışmalar, gezmeye çıkan birini eğlendireceği yerde sıkıyordu. Yolu uzadıkça üzerine çöken, deniz havasının *scirocco*[7] ile birlikte yarattığı hem o gerginlik hem yorgunluk dolu iğrenç durum daha da azap verici oluyordu. Vücudundan sıkıntılı bir ter boşanıyordu. Gözleri kararıyor, göğsü daralıyor, ateşler içinde yanıyor, kan beyninde zonkluyordu. Kalabalık çarşı sokaklarından kaçarak köprüler geçip fakir dar ara yollara vardı. Orada ise dilencilerin hücumuna uğradı, kanallardan gelen pis kokular yüzünden nefesini tutmak zorunda kaldı. Venedik'in iç taraflarında

rastlanan ve insanda lanetli ve unutulmuş etkisi bırakan meydanlardan birinde, sakin bir köşede, bir çeşmenin başına çökerek alnındaki terleri kuruladı ve Venedik'ten gitmek gerektiğini düşündü.

İşte ikinci kez, bu kere kesin olarak, bu kentin, bu hava oldukça, sağlığa zararı dokunacağı anlaşılmıştı. İnatçı bir direnme saçma görünüyordu, rüzgârın yön değiştireceği ümidiyse çok şüpheli! Derhal karar vermek lazım. Şimdiden evine barkına dönmesi ise imkânsız. Ne yazlık ne de kışlık evi kendisini kabule hazır değil. Fakat deniz ve plaj yalnız burada mı vardı? Başka yerlerde denizkulağından, onun sıtmalı buharlarından uzak denizler, plajlar vardı şüphesiz. Trieste yakınlarında övüldüğünü duyduğu ufak bir plaj geldi aklına. Niçin oraya gitmesindi sanki? Hem de vakit geçirmeden gitmeliydi ki, yeniden yer değiştirmesine değsin! Kesin kararını vermiş olarak ayağa kalktı. En yakın gondol iskelesinde bir gondole bindi. Gondolcü onu bulanık kanal labirentlerinden, yanları aslan heykelleriyle süslü zarif, mermer balkon altlarından geçirerek, kaygan duvar diplerinden dolaştırarak, üzerlerindeki kocaman ticarethane levhalarının görüntüsü, çöpler yüzen sulara vurmuş, yas tutan eski konak cephelerinin önünden çekerek San Marco'ya götürdü. Aschenbach oraya varana kadar bir hayli sıkıldı, çünkü tentene fabrikaları ve cam eşya yapım evleriyle anlaşmış olan gondolcü, Aschenbach'a ikide bir bu eşyaları göstermeye, satın aldırmaya uğraşıyor, Venedik içinde bu garip su yolculuğu büyüsünü göstermeye başladıkça, düşmüş kraliçe kentin insanı soyarcasına ticaret anlayışı, insanın keyfini bozmak için elinden geleni yapıyordu.

Otele dönünce daha akşam yemeğini yemeden önce büroya uğrayıp ani nedenler yüzünden ertesi sabah erkenden gitmek zorunda olduğunu bildirdi. Üzüntülerini dile getirdiler, hesabını çıkardılar. Yemek yedi ve ılık akşamı arkadaki taraçada, bir sallanan koltukta gazete okuyarak geçirdi. Yatmadan önce eşyalarını yerleştirip harekete hazır hale getirdi.

Girişeceği yeni yolculuğu düşünerek tedirgin olduğu için hayli rahatsız uyudu. Sabahleyin pencereyi açtığında, eskisi gibi kapalıydı gökyüzü ama hava serinlemişe benziyordu; içten içe pişmanlık duymaya başlamıştı. Büroya başvurusu pek acele ve hatalı olmamış, hasta ve düşüncesiz bir ruh halinden doğmamış mıydı? Bu haberi biraz geciktirseydi, hemen ümitsizliğe düşeceğine havanın düzelmesi, Venedik'in havasına alışması kendine bir iki gün daha

zaman tanısaydı, şimdi önünde telaş ve zahmet yerine plajda, tıpkı bir önceki gün gibi bir sabah bulunacaktı. İş işten geçmişti. Bir önceki gün istediğini şimdi de istemesi gerekiyordu. Giyindi, saat sekizde asansöre binip zemin kata kahvaltıya indi.

Büfeden içeri girdiğinde, otel müşterilerinin daha gelmediklerini gördü. Oturmuş, ısmarladıklarını beklerken tek tük gelenler oldu. Çay fincanı dudaklarında, çayını içerken Polonyalı kızların mürebbiyeleriyle birlikte içeri girdiklerini gördü: Sabah zindeliği içinde, ciddi, gözlerinde hafif bir kızartı, köşede pencere yanındaki masalarına yürüdüler. Az sonra elinde şapkasıyla kapıcı, Aschenbach'ın yanına yaklaştı ve hareket vaktinin geldiğini hatırlattı. Onu ve başka turistleri Excelsior Oteli'ne götürecek otomobilin hazır olduğunu, Excelsior Oteli'nden de beylerin bir motorla şirketin özel kanalından geçip istasyona gideceklerini, zaman kalmadığını söyledi. Aschenbach daha çok zaman olduğu fikrindeydi oysa. Trenin kalkmasına bir saatten fazla zaman kalıyordu. Otellerin, gidecekleri erkenden kapı dışarı etme âdetlerine içerledi ve kapıcıya, rahatsız edilmeden kahvaltı etmek istediğini söyledi. Kapıcı duraklayarak çekildi, beş dakika sonra tekrar çıkageldi. Otomobilin daha fazla beklemesinin olanaksız olduğunu söylüyordu. Öfkelenen Aschenbach, otomobilin, bavulunu alarak gidebileceği karşılığını verdi. Saati geldiğinde, *vaporetto*'yla gidecekti, nasıl gideceğini, bir zahmet, kendisine bırakmalıydılar. Otelin adamı, reverans yaparak çekildi. Aschenbach canını sıkan uyarıları başından savdığına memnun, hiç acele etmeden kahvaltısını tamamladı, hatta garsondan bir de gazete istedi. Nihayet ayağa kalktığında çok az zamanı kalmıştı. Tam o anda Tadzio camlı kapıdan içeri girdi.

Ailesinin masasına giderken, yerinden kalkmış, yürümekte olan Aschenbach ile karşılaştı, bu kır saçlı, yüksek alınlı beyin önünde gözlerini edepli, terbiyeli yere eğdi, fakat bir an sonra, o sevimli tavrıyla bakışlarını, yine yumuşak ve dolgun, kaldırıp ona baktı ve yanından geçip gitti. "*Adieu*[8] Tadzio!" diye düşündü Aschenbach. "Seni görmem kısa sürdü." Alışkanlığına aykırı, düşüncesini dudaklarıyla ifade ederek hafif sesle ekledi: "Tanrı'ya emanet ol!" Sonra hareket faslına geçti, bahşiş dağıttı, kısa boylu, alçak sesli, Fransız biçimi bir frak giymiş metrdotel tarafından uğurlandı, geldiği gibi yaya, otelden ayrıldı; arkasında el çantasını taşıyan bir uşak, bembeyaz çiçekler açmış bulvar boyunca yürüyüp adayı geçerek vapur iskelesine gitti, *vaporetto*'ya yetişmişti. Bundan

sonrası pişmanlığın kat kat derinliklerinden geçen tasalı, üzüntülü bir yolculuk oldu.

Denizkulağından geçip San Marco önünden süzülerek büyük kanalda devam eden aşina bir yolculuktu bu. Burundaki değirmi kanepeye oturmuş, kolunu küpeşteye dayamış, elini güneşe karşı gözlerine siper etmişti. Halka açık bahçeler geride kaldı, şahane güzelliğiyle Piazzetta bir kere daha gözleri önünde açılıp geçildi, sıra dizi dizi saraylara gelmişti, kanal dönemeç yapınca karşılarına Rialto'nun görkemli mermer kemeri çıktı. Aschenbach baktı, yüreği parçalandı. Şehrin havasını, kaçmak zorunda kaldığı bu hafif kokuşmuş deniz ve bataklık kokusunu şimdi ince bir üzüntüyle derin derin içine çekiyordu. Bütün bunlara yürekten ne kadar bağlı olduğunu nasıl da bilememiş, düşünememişti? Kararının doğru olup olmadığından yana bu sabah duyduğu hafif bir esef, ufak bir şüphe şimdi bir keder, gerçek bir acı, bir gönül azabı olmuş, o kadar acılaşmıştı ki, birkaç kere gözlerini yaşartmış, Aschenbach'ta bunu önceden tahmin etmenin imkânsız olduğu kanısını uyandırmıştı. Ona dayanılması çok zor, hatta zaman zaman imkânsız gelen düşünce, Venedik'i bir daha asla görmemesi gerektiği, bu gidişin ebedi bir ayrılış olduğu düşüncesiydi şüphesiz! Kent onu ikidir hasta ettiğine, ikidir palas pandıras ayrılmak zorunda bıraktığına göre, bundan böyle bu kente kendi harcı değil, şahsı için oturulması imkânsız, yasak, bir daha gelinmesi saçma bir yer gözüyle bakması gerekiyordu. Şimdi çekip gitmekle utanç ve gururun, vücudunun ikidir dayanamadığı bu sevgili kente, tekrar gelmekten kendisini alıkoyacağını hissediyordu. Ruhunun eğilimiyle bedeninin dayanıklılığı arasındaki bu uyuşmazlık, yaşlanan adama birden öyle ciddi ve önemli göründü, fiziksel yenilgi öyle onur kırıcı ve ne pahasına olursa olsun öyle önlenecek cinsten geldi ki, ortada çetin bir savaş yokken bir önceki gün hangi akılsız teslimiyete uyup da bu yenilgiyi kabul ve onaylamaya karar verdiğini anlayamıyordu.

Bu sırada *vaporetto* da istasyona yaklaşmaktaydı, duyduğu ıstırap ve çaresizlik, şaşkınlık derecesine varmıştı. Aschenbach azaplar içinde, gitmek kadar geri dönmenin de imkânsız olduğunu görüyordu. Kararsızlık içinde istasyona girdi. Zaman gelmişti, trene yetişmek istiyorsa, bir an bile gecikmesi doğru değildi. Hem istiyor hem istemiyordu, ama vakit yoktu, saat onu dürtüyordu; bilet almaya koştu ve salonun kargaşası içinde çevresine bakınıp otelin memurunu aradı. Adam göründü, büyük bavulun bagaja verildiğini söyledi. Nasıl olur? Evet efendim, Como'ya yollandı. Como'ya mı?

Acele tartışmalar, hiddetli sorular, şaşkın cevaplar sonucu anlaşıldı ki, bavul Excelsior Oteli'nin eşya yollama bürosu tarafından başkasının eşyaları arasına karıştırılarak yanlış yönde yola çıkarılmıştı.

Aschenbach, bu gibi durumlarda doğal karşılanacak biricik tavrı takınmakta güçlük çekti. Olağanüstü bir sevinç, karşı konulmaz bir neşe, adeta bir seğirme gibi, içten içe göğsünü sarsıyordu. Memur, bavulun gönderilmesini belki önleyebileceği ümidiyle telaşla fırladı gitti, ama tahmin edileceği gibi eli boş dönüp geldi. Bu durum karşısında Aschenbach, yola eşyasız çıkmak istemediğini, dönüp deniz kıyısındaki otelde bavulunun gelmesini beklemeye karar verdiğini söyledi. Otel motorunun istasyon iskelesinde durup durmadığını sordu. Adam, motorun hemen kapının önünde olduğunu kesin bir dille belirtti. İtalyanlara vergi bir düzgün konuşma kolaylığı içinde, gişedeki memuru ikna ederek kesilmiş bileti geri aldırdı; bavulun tezelden geri gelmesi için hemen telgraf çekileceğine, hiçbir şeyin esirgenip geciktirilmeyeceğine dair yeminler etti ve böylece garip bir şey oldu: İstasyona gelişinden yirmi dakika sonra yolcu, kendisini tekrar Büyük Kanal'da Lido'ya dönerken buldu.

Akla hayale sığmaz, hem utandırıcı hem komik, rüya gibi bir serüven: daha az önce derin bir keder içinde ebediyen veda edilen yerlere talihin garip cilvesiyle aynı saatte tekrar gelmek! Burnu köpükler içinde, gondollerin, vapurların arasından eğlendirici çeviklikler gösterip volta vurarak geçen ufak ve hamarat taşıt, hedefine doğru uçuyor, biricik yolcusu ise canı sıkkın, kadere rıza maskesi altında, evden kaçan bir çocuğun hem telaşlı hem de neşeli heyecanını gizliyordu. Ara ara hâlâ göğsü bu talihsizlik karşısında koyuvermek istediği kahkahalarla sarsılıyor, içinden böyle bir devlet kuşunun en talihli adamın başına bile binde bir konacağını söylüyordu. Durumu açıklayıp şaşkın çehreleri atlatınca – her şeyin yine yoluna gireceğini söylüyordu kendi kendine. O zaman da bir felaket önlenmiş, ağır bir hata düzeltilmiş olacaktı; gerilerde bıraktığını sandığı şeyler, yeniden önüne serilecek, istediği sürece yine onun olacaktı... Hızlı yolculuk mu yanıltıyordu kendisini, yoksa şimdi sahiden de rüzgâr denizden mi esmeye başlamıştı?

Dalgalar, adadan Excelsior Oteli'ne kadar açılmış dar kanalın beton duvarlarına çarpıyordu. Otelin orada bekleyen bir otobüsü, dönen müşteriyi köpüklü denizin kenarından, dosdoğru deniz kıyısındaki otele götürdü. Kuyruklu frakıyla kısa boylu, bıyıklı

metrdotel, Aschenbach'ı karşılamak için dış merdivenlerden aşağıya indi.

Alçak sesiyle gayet nazik, bu durum karşısındaki üzüntülerini bildirdi, bunu gerek şahsı gerek kurum için son derece tatsız bir durum olarak nitelendirdi, fakat Aschenbach'ın bavulu burada bekleme kararına candan gönülden katıldı. Gerçi eski odasının tutulmuş olduğunu, ama onun kadar iyi başka bir odanın hemen hazırlanacağını söyledi. Yukarı çıkarlarken İsviçreli asansörcü gülümseyerek, "*Pas de chance, monsieur!*"[9] dedi. Böylece kaçak Aschenbach, yeri ve döşenişi bakımından eskisiyle hemen hemen aynı olan bir odaya yeniden yerleştirildi.

Bu garip sabah telaşıyla yorulmuş, sersemlemiş halde, el çantasındaki eşyaları odaya yerleştirdikten sonra, açık pencerenin önündeki koltuğa gömüldü. Gökyüzü kül rengini sürdürmekle beraber, deniz camgöbeği bir renge bürünmüş, hava sanki incelmiş, arınmış, kabin ve kayıklarıyla plaj daha da renklenmişti. Aschenbach ellerini dizlerinin üstüne kavuşturmuş, tekrar burada olduğuna memnun, kendi arzularını nasıl olup da bilmediğinden, kararsızlığından hoşnutsuz, başını sallayarak dışarıya bakıyordu. Dinlenerek, gelişigüzel hayallere dalarak belki bir saat boyunca öylece oturdu. Öğleye doğru Tadzio'nun kırmızı fiyonklu, çizgili keten elbisesiyle denizden geldiğini, plajın kapısından çıkarak tahta döşeli yoldan yürüyüp otele döndüğünü gördü. Aschenbach, onu ta yukarıdan, henüz öyle pek de dikkatli bakmadan tanıdı. "Vay Tadzio, sen de mi geldin?" gibilerden bir şey düşünmek istediyse de, tam o anda bu baştan savma selamın, yüreğindeki gerçek karşısında yığılıp kaldığını, dilsizleştiğini hissetti. Kanındaki heyecanın, ruhundaki sevinç ve ıstırabın ne olduğunu duydu; ayrılığın kendisine Tadzio yüzünden bu kadar ağır geldiğini anladı.

Yüksekteki yerinde gayet sessiz, gözlerden uzak oturuyor, kendi ruhuna bakıyordu. Yüzünün çizgileri canlanmıştı; kaşları yukarı kalkmış, ağzı dikkat ve merak taşan bilgiç bir gülümsemeyle gerilmişti. Derken, başını kaldırdı ve koltuğun arkalığından gevşekçe aşağı sarkmış kollarını, avuçları öne dönük, yavaş yavaş yukarı kaldırıp bir kavis çizdi; bu hareket kolların açılışını temsil ediyordu sanki. Rızayla karşılayan, boyun eğişle kabul eden bir jestti bu.

3. (İt.) Buharlı küçük vapur. (Y.N.)

4. (Fr.) Hoşçakalın, bağışlayın, iyi günler. (Ç.N.)

5. (Fr.) Nedime. (Y.N.)

6. (Fr.) Hanımefendi kırması. (Ç.N.)

7. (İt.) Lodos. (Y.N.)

8. (Fr.) Elveda. (Y.N.)

9. (Fr.) Talihiniz yok, bayım! (Y.N.)

Dördüncü bölüm

Yanakları alev alev tanrı, kızgın soluklu dört atın çektiği arabasını şimdi her gün gökyüzü boşluklarında çırılçıplak koşturuyor, sarı perçemleri ise alabildiğine esmeye başlamış doğu rüzgârında dalgalanıyordu. Uyuşuk uyuşuk kabaran denizin enginlerinde beyazımsı, ipek bir parıltı genişliyordu. Kumlar yanıyordu. Havanın gümüş titreşimli laciverti altında plaj kabinleri önüne, kiremit renginde yelken bezi tenteler asılmıştı; sabah saatleri tentelerin keskin sınırlı gölgelerinde geçiyordu. Parkta iç açıcı kokular serpen bitkileriyle, gökte rakslarına başlayan yıldızlarıyla, karanlıklara gömülmüş denizden ruhlara doğru hafifçe yükselen mırıltılarıyla geceler de keyifli oluyor, böyle bir gece hafifçe düzene sokulmuş bir avarelikle dolu, hoş rastlantıların sayısız ve yan yana imkânlarıyla süslü, güneşli yeni bir günün sevinçli müjdesini taşıyordu.

Uysal bir talihsizlikle olduğu yerde bağlanıp kalmış misafir, bavuluna tekrar kavuşmuş olmasına, yeniden yola çıkmak için yeterli bir neden gözüyle bakmadı. İki gün bazı yoksunluklara katlanmış, büyük salondaki toplu yemeklere gezi kıyafetiyle inmek zorunda kalmıştı, sonra kayıp bavul bulunup tekrar odasına getirilince, içinde ne var ne yok dışarı çıkarmış, şimdilik ne kadar süreceği bilinmez bir süre boyunca kalmaya karar vermiş olarak ve plaj saatlerini ipek elbiseler içinde geçirmekten, akşam yemeklerinde küçük masasında şık suare kıyafetiyle görünmekten memnun, eşyasını gardıroba, gözlere yerleştirmişti.

Bu hayatın keyifli ahengi onu çoktan etkisi altına almış, bu yaşayışın yumuşak ve parlak rahatlığı onu çabucak kendine bağlamıştı. Güney kıyılarında bakımlı bir plaj hayatının çekiciliğini, hem esrarlı hem olağanüstü kentin aşina, kabule hazır yakınlığıyla kaynaştıran cidden mükemmel bir yer! Aschenbach, zevk ve eğlenceyi sevmezdi. Nerede, ne zaman olursa olsun aylak olmaya,

kendini dinlenmeye bırakmaya, gününü gün etmeye gelince, Aschenbach –hele gençlik yıllarında– içinde bir huzursuzluk, bir nefret duyar, yüce didinmelerine, günlük hayatın kuruluğuyla kutsal ödevlerine itildiğini hissederdi. Fakat bir burası onu büyülemiş, iradesini gevşetmiş, onu mutlu etmişti. Bazen sabahları barınağının gölgeliği altında güney denizinin maviliğine bakıp hülyalara dalarak, bazen de ılık gecede kendisini, oyalanıp geçlere kaldığı San Marco'dan alıp yıldızlı, engin göğün altında, kaldığı yere, Lido'ya getiren gondolün yastıklarına dayanarak renk renk ışıkları, serenatların yanık seslerini gerilerde bırakarak dağlardaki yazlık evini hatırlıyordu: Yazları iç mücadelelerine sahne olan orada bulutlar alçalarak bahçenin içinden geçer, geceleri korkunç fırtınalar evin ışığını söndürür, ladin ağaçlarının tepelerinde yemlediği kargalar uçuşurlardı. Bunları hatırladıkça şimdi bulunduğu yeri bir cennet ülkesi gibi görüyordu. Burası dünyanın bittiği yerdi sanki; en kolay hayat insanlara burada bağışlanıyor, günler karsız, kışsız, fırtınasız, yağmursuz, hep okyanusun tatlı, serin soluğu altında keyifli bir tembellik içinde geçiyor; zahmetsiz, mücadelesiz, yalnız güneşe, güneş bayramlarına bağlı bulunuyordu.

Aschenbach, Tadzio'yu sık sık, neredeyse sürekli olarak görmekteydi; mekânın sınırlı oluşu, herkesin aynı programa göre yaşayışı yüzünden güzel çocuk, bütün gün kısa aralarla Aschenbach'ın yakınında oluyordu. Aschenbach her yerde ona rastlıyor, otelin alt salonlarında, kente gidip gelirken serin deniz yolculuklarında, San Marco Meydanı'nın görkemi içinde, hatta rastlantı yardım ederse yollarda, sokaklarda Tadzio ile karşılaşıyordu. Fakat kendinden geçiş ve incelemelerini bu sevimli varlığa ayırmak bakımından en zengin imkânları ona özellikle ve hiç şaşmaz bir düzenle plajda sabah saatleri veriyordu. Onu mutluluk ve yaşama sevinciyle dolduran, burada kalışını değerlendiren, onu böyle tatlı tatlı oyalayarak bir güneşli günü öbürüne ekleyen, işte asıl talihin bu yaverliği, durumların her gün aynı düzenle kendini gösteren bu lütfu oluyordu.

Aschenbach işlerinin başından aşkın olduğu zamanlardaki gibi erken kalkıyor, güneşin henüz yakıcılaşmadığı, denizin beyaz parıltılarla sabah rüyaları içinde uzandığı sırada plaja ilk gelenlerden biri oluyordu. Plaj kapısındaki bekçiyi dostça selamlar, yerini hazırlamış, kiremit rengi tenteyi germiş, kabinin mobilyasını dışarıya, düzlüğe çıkarmış olan yalınayak, beyaz sakallı adama da ahbapça bir selam verdikten sonra, yerine yerleşirdi. Önünde üç

dört saati olurdu Saatler geçerken güneş yükselir, korkunç bir şiddet kazanır, denizin maviliği koyulaştıkça koyulaşır ve Tadzio'yu görmek ona bu saatlerde nasip olurdu.

Tadzio'nun kâh soldan, kıyı boyunca geldiğini kâh geriden kabinlerin arasından çıkıverdiğini görür, bazen de birdenbire yüreği hoplayarak kendisi farkında olmadan onu gelmiş, üzerine hiçbir zaman başka bir şey almadığı mavili-beyazlı mayosuyla güneşte, kumda her zamanki işlerine koyulmuş bulurdu. Bu tatlı, boş, avare, kararsız hayat oyunla, dinlenmeyle, dolaşma, sulara batıp çıkma, kum kazma, koşmaca, yatma ve yüzmeyle geçiyor, kendisine göz kulak olan kadınların kabinler önündeki düzlükten, incecik sesleriyle, "Tadziu! Tadziu!" diye seslenmeleri üzerine çocuk hararetli mimiklerle koşarak geliyor, başından geçenleri anlatıyor, bulup yakaladığı şeyleri gösteriyordu: istiridye kabukları, denizatları, denizanaları, yampiri yengeçler. Aschenbach onun sözlerinden hiçbir şey anlamıyor, belki de son derece sıradan şeyler olan bu kelimelerden kulağında buğulu bir ahenk kalıyordu. Böylece yabancılık çocuğun sözlerini müzikleştiriyor, taşkın güneş çocuğa cömert ışıklarını saçıyor ve denizin o yüce görünümü çocuğa bir fon, bir zemin oluşturuyordu.

Seyirci Aschenbach, böyle güzel bir zemin önünde kendini bu kadar sereserpe sergileyen bu vücudun her çizgisini, her davranışını çoktan öğrenmişti; artık aşinası olduğu bu vücudun ayrı ayrı güzelliklerini her görüşte sevinçle karşılıyor, hayranlığının, duyduğu ince hazların sonunu getiremiyordu. Çocuğu, kabinin önündeki kadınları ziyarete gelmiş bir misafire görünmesi için çağırırlar, belki üzerinde denizin ıslaklığıyla koşarak gelir, saçlarını geriye atar, elini uzatırken bir ayağını yere basıp ötekinin ucu üzerinde durur, vücudunda hoş bir bükülüş, bir dönüş, zarif bir gerilme, nezaketten doğan bir utanç, asaletten gelen bir beğendirme arzusu görülürdü. Havlu göğsüne sarılı uzanıp yattığı zamanlar ince işçilikle yontulmuş kolunu kuma dayar, çenesini avucuna alır, "Jaschu" diye çağrılan çocuk ise, yanına çömelerek onu okşardı; özel davranış gören bu çocuğun, kendisine bağlı olana, hizmet edene doğru, yukarıya bakarken dudaklarında ve gözlerinde beliren gülümsemeden daha sevimli bir manzara düşünülemezdi. Bazen de denizin kenarında tek başına, arkadaşlarından ayrı, Aschenbach'ın hemen yakınında, elleri ensesine kenetli, ayakta durur, parmaklarının ucuna basarak ağır ağır sağa sola sallanır, dalgın dalgın maviliklere bakar, ayak parmakları kıyıya vuran küçük

dalgalarla yıkanırdı. Bal rengi saçları kıvrım kıvrım şakaklarına ve ensesine sarkar, belkemiğinin yukarı kısmındaki ayva tüyleri güneşte parlar, kaburgaları, ince çizgileri, göğsünün güzelliği, vücuduna yapışmış dar mayodan belli olur, koltuk altları bir heykeldeki gibi kılsız, göze çarpar, diz çukurları parlar, bu çukurların morumsu damarları vücudunu saydam bir maddeden yapılmış gibi gösterirdi. Yaşının mükemmelliğini taşıyan bu dimdik vücutta ne kadar kuvvetli bir disiplin, ne kadar keskin bir fikir ifade edilmişti! Fakat karanlıkta çalışarak bu tanrısal heykeli aydınlığa çıkarma kudretini göstermiş o sert ve halis irade sanatçıya, Aschenbach'a yabancı ve uzak bir şey miydi sanki? Hayalinde tasarladığı manevi güzelliğin bir heykeli ve aynası olarak, insanların önüne koyduğu zarif biçimi bilinçli bir kendinden geçişle dilin mermer kütlesinden koparırken onun, ruhunda etkinlik gösteren de bu güç değil miydi?

Heykel ve ayna! Gözleriyle orada, maviliğin kenarındaki asil varlığı kucaklıyor, kabaran bir heyecan içinde, bu bakışlarıyla bizzat güzelliği, Tanrı'nın fikrine ait biçimi, bir insanda kendini açığa vurarak hafif ve mültefit, tapınılmak için önüne dikilmiş yalnızca düşüncede yaşayan o tek ve arı mükemmelliği kavradığına inanıyordu. Sarhoşluktu bu; yaşlanmakta olan sanatçı düşünmeksizin, hatta hırsla karşılıyordu bunu. Zihni doğum sancılarıyla kıvranıyor, zekâsı kaynamaya başlıyor, belleği gençken öğrendiği, ama şimdiye kadar hiçbir zaman kendi ateşiyle tutuşturmadığı o çok eski fikirleri dışarıya atıyordu. Güneşin dikkatimizi entelektüel şeylerden duyusal olanlara çektiğini okumamış mıydı? Güneş ruha kendi asıl halini tamamen unutturacak ve ruhu şaşkın bir hayranlıkla, ışıklarının değdiği en güzel cisme bağlayacak derecede zihni ve belleği uyuşturup büyüler, hatta o zaman ruh ancak bir cisim yardımıyla daha yüksek fikirlere yükselebilir, dememişler miydi? Amor'un işi, hiç yeteneği olmayan çocuklara arı biçimlerin kavranabilir imgelerini gösteren matematikçilerin işine benziyordu: İşte Tanrı da manevi olanı gözle görülür hale getirmek için, bir gencin şeklini ve rengini kullanıyor, genci belleğe alet olsun diye güzelliğin bütün parıltısıyla süslüyor, onu seyrederken bizi ıstırap ve ümitlerle tutuşturacak bir görünüş veriyordu.

Coşkuyla dolan Aschenbach böyle düşünüyor, böyle hissedebilme kudretini gösteriyordu. Deniz sarhoşluğuyla güneş yalazı, gözlerinin önünde çekici bir tablo yaratıyordu: Atina

surlarına yakın ihtiyar çınardı bu – kiraz ağacı çiçeklerinin kokusuyla dolmuş, duvarları Nympheler ve Acheloos şerefine asılan adak tasvirleri ve inananların hediyeleriyle bezenmiş kutsal ve gölgeli yer! Geniş dallı ağacın dibindeki dere, yuvarlak çakıltaşlarının üzerinden berrak berrak akıyor, cırcırböcekleri ötüşüyorlardı. Yere uzanınca başı yüksekte bırakacak kadar hafif meyilli çimenliğin üstünde, gün ışığının sıcaklığından buraya sığınmış iki kişi yatıyordu: biri yaşlıca, öteki genç; biri çirkin, öteki güzel; sevimlinin yanında bilge! Nükteli iltifatlar, gönül çelen şakalar arasında Sokrates, Phaidros'a özlem ve erdem üzerine ders veriyordu. Ona, gözü ebedi güzelliğin bir simgesine iliştiğinde hassas insanın duyduğu sıcak irkilişten, suretini gördüğü zaman güzelliği tasavvur edemeyen, önünde gereken saygıyı gösteremeyenlerin, kötü kişilerin tutkularından, karşısına tanrı benzeri bir çehre, mükemmel bir vücut çıktığında mert bir insanı saran kutsal korkudan bahsediyor, o insanın bu manzara karşısında nasıl heyecanlanacağını, kendinden geçeceğini, bakmaya bile cesaret edemeyeceğini, güzelliğin sahibine hayranlık duyacağını, hatta insanlara bir deliymiş gibi görünmekten korkmasa, bir puta kurban keser gibi ona tapınacağını anlatıyordu. Çünkü güzellik, sevgili Phaidrosçuğum yalnızca güzellik, hem sevilmeye değer hem de göze görünür bir şeydir; güzellik, bunu iyice belle, tinsel olanın duyularla kavrayıp duyularla katlanabileceğimiz tek biçimidir. Yoksa öteki tanrısal kavramlar da, akıl, erdem, hakikat de bize duyularımızla görünseydi, halimiz nice olurdu? Vaktiyle Zeus karşısında Semele gibi aşktan eriyip bitmez, yanıp kül olmaz mıydık? Şu halde güzellik, duyan bir insanı tine götüren yoldur; sadece yol, sadece bir araç, Phaidrosçuğum... Daha sonra kurnaz gönül avcısı, incenin incesi bir fikir: sevenin sevilenden daha tanrısal olduğu, çünkü tanrının sevilende değil, sevende bulunduğu fikrini söyledi – içinden özlemin bütün muzipliği, en gizli hazzı taşan bu düşünce, dünyanın en sevdalı, en alaycı düşüncesiydi belki de.

Tamamen duygu olabilen düşünce, tamamen düşünce olabilen duygu, yazar için bir mutluluktur. Münzevi Aschenbach'da o zamanlar böyle kana karışmış bir düşünce, böyle ince bir duygu bulunuyor, emrine amade öylece duruyordu: Fikir, güzelliğin önünde tapınarak eğildiğinde, doğanın hazla titrediği düşüncesiydi bu! Birdenbire yazma arzusu duydu. Gerçi Eros aylaklığı sever derler, aylaklık için yaratılmıştır Eros. Fakat buhranın bu

noktasında buhran geçirenin heyecanı yaratışa yönelmişti. Vesile önemsizdi deyiş yerindeyse. Kültürün ve beğeninin büyük ve önemli bir sorunu hakkındaki düşüncelerini açıklayarak sesini duyurmasını isteyen bir öneri, bir soru, fikir âlemine yayılmış ve seyahatteki Aschenbach'a burada yetişmişti. Konuyu iyi biliyordu, yaşantılamıştı. Bu konuyu kendi kaleminin ışığında aydınlatma arzusu, birdenbire dayanılmaz dereceye varmıştı. Tadzio'nun karşısında çalışmak, yazısını yazarken çocuğun endamını model edinmek, üslubunu tanrısal gözüyle baktığı bu vücudun çizgilerine uydurmak ve vaktiyle kartalın Troyalı çobanı göklere çıkarışı gibi çocuğun güzelliğini fikir semalarına çıkarmak istiyordu. Tentenin altında, basit masasının başında, tapındığıyla karşı karşıya, kulaklarında onun ahenkli sesi, berraklığı, asaleti ve titreşen duygu dolgunluğuyla az zamanda birçoklarının hayranlığını uyandıracak olan o bir buçuk sayfalık ufak kitabın seçkin nesrini, Tadzio'nun güzelliğini örnek alarak şekillendirmekle geçen tehlikeli, tatlı saatlerdeki kadar sözden hiçbir zaman zevk almamış, Eros'un sözün içinde yaşadığını bundan daha kesin anladığı olmamıştı. Dünyanın yalnızca güzel eseri tanıyıp da onun kaynaklarını, meydana geliş şartlarını bilmeyişi iyidir şüphesiz, çünkü sanatçıya esin akıtan kaynakların neler olduğunu bilmek, okurları çoğu zaman şaşkına çevirir, ürkütür, mükemmel olan eserin etkisini yok ederdi. Garip saatler! Sinir yıpratıcı garip çabalayış! Fikrin bir vücutla birleşmesinden olan garip doğumlar! Aschenbach kâğıtlarını toplayıp plajdan ayrılırken, kendini yorgun, adeta bitkin hissediyor, bir sefahat sonrasında olduğu gibi vicdanında bir sızlanış duyuyordu.

Ertesi sabah otelden çıkıyordu ki, dış merdivenlerden gelen ve denizin yolunu –bir başına– tutmuş Tadzio' nun plaj kapısına yaklaşmakta olduğunu gördü. Kendisine bilmeden bunca esriklik ve heyecan verenle, fırsattan faydalanarak hafif, neşeli bir şekilde tanışma, onunla konuşma, cevaplarından, bakışlarından zevk duyma arzusu, bu basit düşünce, öyle doğaldı ki, kendini adeta kabul ettiriyordu. Güzel çocuk eğlene oyalana yürüyordu; yetişilebilirdi, Aschenbach adımlarını sıklaştırdı, kabinlerin arkasındaki tahta yolda çocuğa yetişti, içinden elini çocuğun başına, omuzlarına koymak geçti; dilinin ucuna ona herhangi bir söz, Fransızca samimi bir cümle söylemek geldi; o anda kalbinin, belki hızlı yürüdüğü için, küt küt attığını, ancak nefes nefese ve zorlanmış, titreyen bir sesle konuşabileceğini hissetti. Bir

duraksama geçirdi, kendini toplamaya çalıştı, birdenbire güzel çocuğun peşi sıra gidişin fazla uzamasından korktu; dikkatini çekmekten, çocuğun arkasına dönüp merakla bakmasından çekindi; tekrar davrandı; boşuna; caydı; başı eğik, çocuğun yanından geçti gitti.

"İş işten geçti!" diye düşündü o anda. "İş işten geçti!" Ama sahiden öyle miydi? Kaçırdığı bu fırsat kendisini iyiliğe, ferahlığa, gönül hafifliğine götürebilirdi pekâlâ. Fakat galiba işin doğrusu, yaşlanmakta olan Aschenbach ayılmayı arzulamıyor, sarhoşluktan geçmek istemiyordu. Sanatçının sırrını kim çözer? Sanatçıyı oluşturan azgınlıkla disiplin içgüdülerinin sımsıkı kaynaşmasını kim kavrar? Çünkü insana şifa veren o ayıklığı isteyememek, azgınlıktır. Aschenbach özeleştiriden usanmıştı artık; beğenileri, yaşının getirdiği ruh hali, onuru, olgunluğu ve geç eriştiği yalınlık, davranışlarının nedenlerini çözümlemekten ve bunları bir sonuca bağlamaktan onu alıkoyanın vicdanı mı, yoksa ihmalkârlık ve güçsüzlüğü mü olduğunu saptamaktan usanmıştı. Şaşkına dönmüştü; isterse plaj bekçisi olsun, herhangi bir kimsenin, koştuğunu, bozum olduğunu görmüş bulunması olasılığından korkuyor, gülünç olmaktan son derece çekiniyordu. Bu tuhaf ve adeta dinî irkilişle kendi kendisiyle alay etmiyor da değildi. "Şaşkın," diye düşünüyordu, "dövüşte korkudan kanatlarını sarkıtıvermiş bir horoz gibi şaşkın. Güzellik karşısında cesaretimizi kırıp havalardaki başımızı yere eğdiren, Tanrı'dır kuşkusuz..." Aschenbach oyalanıyor, hayallere dalıyor ve bir duygudan korkmayacak kadar gururlu davranıyordu.

Kendi kendine izin verdiği bu dinlenme döneminin geçip gitmesine artık aldırmıyor, yerine yurduna dönmeyi aklına bile getirmiyordu. Yazmış, bol para kazanmıştı. Tek endişesi Polonyalı ailenin gitmesi olasılığında toplanıyordu; ama otelin berberinden, söz arasında dolaylı olarak öğrendiğine göre, bu aile otele kendisinden kısa süre önce gelmişti. Güneş yüzünü, ellerini karartıyor, denizin keskin ve tuzlu soluğu sinirlerini güçlendiriyor, uykunun, gıdanın ya da doğanın kendisine verdiği her ferahlığı başka zaman alışkanlık halinde, bir esere kullanışı gibi şimdi de güneşten, dinlenme ve deniz havasından aldığı günlük güçleri, cömertçe ve verim gözetmeksizin esrikliklere, heyecanlara saçıyordu.

Uykuları hafifti, tekdüzeliğiyle nefis günleri, mutlu huzursuzluklarla dolu kısa gecelerle bölünüyordu. Saat dokuzda

Tadzio ortadan yok olunca, gün de kendisi için sona ermiş göründüğü için, geceleri erkenden odasına çekilmekle birlikte, sabahın yeni yeni ağardığı sıralarda hafif bir ürperişle uyanıyor, yüreği yaşadığı serüveni anımsıyor, yatakta duramaz oluyor, kalkıyor, sabah serinliğine karşı üzerine hafif bir şey alarak açık pencerenin önüne oturup güneşin doğmasını bekliyordu. Olağanüstü sahne, uykuyla nurlanmış ruhunu huşu ile dolduruyordu. Gök, kara ve deniz; henüz şafağın esrarlı saydamlığı içinde solgun, yatıyor, henüz sönmekte bir yıldız "Belirsiz"de yüzüyordu. Bir rüzgâr, erişilmez beldelerden Eos'un kocasının koynundan çıktığına dair kanatlı bir haber geliyor, yaratılışın somutlaşmasına işaret, en uzak gök ve deniz tabakalarının o ilk ve tatlı kızarışı başlıyordu. Tanrıça, Kleitos'la Kephalos'u kaçıran ve Olympos tanrılarının kıskançlığına meydan okuyarak güzel Orion' la aşkın sefasını süren o delikanlılar ayartıcısı yaklaşıyordu. İşte dünyanın kenarında güller saçılmaya başlıyor, tarifsiz şirin bir parlama, bir kızarma oluyor, yavru bulutlar ağarmış, saydamlaşmış, hizmet eden aşk tanrıları gibi pembemsi, mavimsi sislerde yüzüyor, denize erguvan kızılı vuruyor, deniz onu dalga dalga ilerlere sürüyor, altın mızraklar aşağılardan göğün üst katlarına şimşekler gibi çakıyor, kızartılar yangın olup çıkıyor, korlar, yalazlar, yangınlar tanrısal bir üstünlükle sessiz sessiz yukarılara sokuluyor, tanrı ağabeyin kutsal koşum atları yol yutan ayaklarıyla ufku aşıyorlardı. Uyanık münzevi, tanrının görkemli ışığında oturuyor, gözlerini yumuyor, gözkapaklarını bu ışık cümbüşünün öpüşlerine bırakıyordu. Hayatının disiplinli görevleri arasında ölmüşken şimdi garip bir şekilde değişmiş, tekrar dönüp gelen bir zamanki duygulara, yüreğin o eski ve tatlı ezalarına Aschenbach, şaşkınlık ve hayret dolu gülümseyişlerle aşina çıkıyordu. Düşünüyor, hayal kuruyor, dudaklarında yavaştan bir isim beliriyor; hep gülümseyerek, çehresi yukarı kalkık, elleri kucağında, koltuğunda tekrar uykuya dalıyordu.

Fakat böyle parlak ve şatafatlı başlayan gün bütünüyle garip bir şekilde yüceliyor, efsanevi bir kılığa giriyordu. Birdenbire yüce esinler gibi bu kadar tatlı ve anlamlı, şakaklarını okşayan bu soluk nereden geliyor, nereden çıkıyordu? Beyaz, saçak bulutlar, otlayan sürüleri gibi tanrıların, küme küme göğe yayılmışlardı. Rüzgâr şiddetleniyor, Poseidon'un atları şahlanarak geliyor, perçemleri mavimsi tanrının boğaları böğürerek ileri fırlıyor, plajın ta uzaklarındaki yıkıntı kayalar arasında dalgalar, sıçrayan keçiler gibi

zıplıyorlardı. Pan'ın taşkın diriliğiyle dolu ve değişerek kutsallaşmış bir âlem büyülenmişi sarıyor, Aschenbach'ın yüreği ince efsanelerin hayalini yaşıyordu. Çok defa, güneş Venedik'in ardında batarken Aschenbach, Tadzio'yu seyretmek için parkta bir kanepeye oturuyor, beyazlar giyinmiş, belinde renkli bir kemer, taş kırığı döşeli meydanda top oynayan, eğlenen Tadzio'yu seyrediyor, ona baktıkça iki tanrı tarafından sevildiği için ölmeye mahkûm Hyakinthos'u gördüğünü sanıyordu. Hatta hep güzel çocukla oynayabilmek için falı, yayı ve kitarayı unutan rakibi Apollon'a karşı Zephyros'un duyduğu ıstıraplı çekemezliği o da hissediyor, zalim bir kıskançlıkla yolu değişen diskin o güzel başa isabet ettiğini görüyor, Aschenbach da onun gibi sararararak kırılmış vücudu kollarına alıyor ve akan tatlı kandan açan çiçek, sonsuz yasının damgasını taşıyordu...

Birbirleriyle sadece göz aşinası olan, her gün, hatta her saat karşılaştıkları, birbirlerini inceledikleri halde, âdetlerin hükmüne ya da kendi kuruntularına tabi olarak ne selam ne konuşma, görünüşte kayıtsız bir yabancılığı devam ettirmek zorunda kalan insanlar arasındaki ilişkiden daha garip, daha nazik bir şey olur mu? Aralarında bir huzursuzluk, hastalık derecesinde bir merak, tanışmak ve fikir alışverişi ihtiyacının tatmin edilmemiş, yapay bir şekilde bastırılmış olmasından doğan bir isteri, özellikle bir tür gergin bir dikkat havası eser. Çünkü insan insanı, hakkında bir yargıda bulunamadığı sürece sever, yüceltir; özlem, eksik tanımanın bir sonucudur.

Aschenbach'la genç Tadzio arasında ister istemez herhangi bir ilişki, bir tanışıklık kurulması gerekiyor, Aschenbach ta gönlüne işleyen bir sevinçle, ilgi ve dikkatinin tamamen karşılıksız kalmadığını görüyordu. Sözgelimi güzel çocuk sabahları plaja gelirken artık neden kabinlerin arkasındaki, tahta döşeli yoldan hiç geçmiyordu da sadece öndeki yoldan, kumların içinden, Aschenbach'ın oturduğu yerin önünden yürüyor, bazen bir zorunluluk olmadığı halde Aschenbach'ın tam yanından, masasına, şezlonguna adeta dokunurcasına yaklaşarak geçip ailesinin kabinine gidiyordu? Üstün bir duygunun, o narin ve düşüncesiz obje üzerindeki büyüleme ve çekim kuvveti miydi yoksa bu? Aschenbach her sabah Tadzio'nun belirmesini bekliyor, bazen o geçerken meşgulmüş gibi davranıp güzel çocuğu görmezden geliyordu. Bazen de gözlerini kaldırıyor, bakışları karşılaşıyor, bu sırada ikisi de çok ciddi oluyorlardı. Yaşlı adamın yüzündeki olgun ve ağırbaşlı

çizgilerde hiçbir şey iç heyecanını dışa vurmuyor, Tadzio'nun gözlerindeyse bir arayış, düşünceli bir soru okunuyor, yürüyüşünde bir duraksama beliriyor, Tadzio önüne bakıyor, sonra yine sevimli bir davranışla başını kaldırıyor, Aschenbach'ın yanından geçtikten sonra da halinde, dönüp arkasına bakmaktan onu yalnızca terbiyesinin alıkoyduğunu gösteren bir ifade okunuyordu.

Fakat bir akşam iş değişti. Dadılarıyla birlikte Polonyalı çocuklar, toplu akşam yemeğinde büyük salonda yoktular: Aschenbach endişe içinde bunun farkına varmıştı. Yemekten sonra onların nerede kalmış olabileceğini düşünerek tedirgin, suare elbisesi ve hasır şapkasıyla otelin önünde, taraçanın dibinde geziniyordu ki, birdenbire rahibe kılıklı üç kız kardeşin, mürebbiyeleriyle birlikte ark lambasının ışığında belirdiklerini, dört adım geriden de Tadzio'nun gelmekte olduğunu gördü. Besbelli, yemeklerini nedense kentte yiyerek, şimdi *vaporetto* iskelesinden geliyorlardı. Denizde serinlik çıkmıştı herhalde; Tadzio düğmeleri altın yaldızlı, koyu mavi bir gemici ceketi giymiş, başına da bir gemici kasketi geçirmişti. Tadzio güneşle, deniz havasıyla kararmamış, derisi hep o başlangıçtaki mermer sarımtıraklığıyla kalmıştı ama bugün ya serinliğin etkisiyle ya da lambaların ölgün ışığı yüzünden her zamankinden de solgun görünüyordu; orantılı kaşları daha da belirginleşmiş, gözlerinin koyuluğu artmıştı. Bugün bütün tariflerin üstünde güzeldi Tadzio; Aschenbach çoğu zaman olduğu gibi şimdi de kelimenin, maddi güzelliği ifadeye değil, sadece övmeye gücü yettiğini acı duyarak bir kez daha hissediyordu.

Bu değerli varlıkla karşılaşacağını ummamıştı; Tadzio ansızın ortaya çıkıvermiş, Achenbach'a, yüzünün ifadesine bir sükûnet, bir ciddiyet verme fırsatını bırakmamıştı. Bakışı yokluğunu duyduğu varlığın bakışlarıyla karşılaşınca, Aschenbach'ın çehresinde sevinç, hayret ve hayranlık çizgileri belirmişti herhalde – işte bu anda oldu: Tadzio gülümsedi, Aschenbach'a gülümsedi, tebessümün yavaş yavaş açtığı dudaklarla, konuşur gibi, samimi, şirin ve açık, gülümsedi. Görüntüsünü yansıtan suyun üzerine eğilmiş Narcissus'un gülümsemesiydi bu; kollarını kendi güzelliğinin sudaki aksine doğru uzatırken biraz çarpık, bakışının yakınlığından kaynaklanan çarpık bir gülümseme, yansımasının tatlı dudaklarını öpmek için eğilen işveli, meraklı, hafif tedirgin, başı dönmüş ve baş döndürücü.

Bu gülümsemeyi bulan Aschenbach, onu tehlikeli bir armağan

gibi alıp yürüdü. O kadar altüst olmuştu ki, taraçanın ve parterin ışığından kaçmak, hızlı adımlarla arkadaki parkın karanlığına sığınmak zorunda kaldı. Hem garip bir şekilde öfkeli hem de müşfik azarlamalarının önüne geçemiyordu: “Böyle gülmen doğru değil, Tadzio! Dinle beni, hiç kimseye bu şekilde gülmek doğru değil!” Kendini parktaki kanepelerden birine attı, bitkilerin gecedeki kokusunu, kendinden geçmiş, içine çekti. Arkasına yaslanmış, kollarını sarkıtmış, yenik düşmüş ve kat kat ürperişlerle sarılı, özlemin burada yersiz, saçma, ayıp, gülünç ama yine de kutsal, henüz burada da saygıya değer formülünü fısıldadı: “Seni seviyorum!”

Beşinci bölüm

Lido'da kalışının dördüncü haftasında Gustav von Aschenbach, dış dünyayla ilgili korkunç bazı şeyler sezdi. Bir kere, ona öyle geliyordu ki, mevsim ilerlediği halde otelin müşterileri artacağına azalmış, sonra özellikle çevresinde konuşulan Almanca sanki gitgide kurumuş, duyulmaz olmuş, nihayet yemekte, plajda artık sadece yabancı sözler işitmeye başlamıştı. Günün birinde, şimdi sık sık uğradığı berberde, söz arasında kulağına çalınan bir kelime onu düşündürdü. Berber, kısa bir zaman kalıp yeni ayrılmış bir Alman ailesinden söz açarak laf ve kompliman olsun diye eklemişti: "Siz kalıyorsunuz, beyefendi, siz afetten korkmazsınız!" Aschenbach, adamın yüzüne baktı: "Ne afeti?" diye sordu. Geveze berber sustu, işiyle meşgul göründü, soruyu duymazdan geldi. Soru daha ısrarla sorulunca hiçbir şey bilmediğini söyleyerek şaşkın bir ağız kalabalığıyla konuyu değiştirmek istedi.

Bu iş öğle sularında oluyordu. Öğleden sonra Aschenbach, durgun bir hava ve güneşin ağır sıcaklığı altında Venedik'e gitti, çünkü mürebbiyeleriyle birlikte *vaporetto* iskelesine giden yola koyulduklarını gördüğü Polonyalı çocukları izleme arzusundan kendini kurtaramamıştı. İlahını San Marco çevresinde bulamadı. Fakat meydanın gölgeli kısmında yuvarlak ve demirden küçük masasının başında çayını içerken, havada birdenbire garip bir koku hissetti; bu koku günlerdir bilincine işlemeksizin algıladığı, sefaleti, yaraları, kuşku uyandıran bir temizliği hatırlatan ağır ve ilaçlı kokuydu. Tekrar kokladı, düşünceleri arasında bu kokuyu tanıdı, ikindi kahvaltısını bitirdi ve tapınağın karşı tarafından meydanı terk etti. Daracık sokakta koku keskinleşmişti. Belediye, kent halkına, bu havalarda olağan bazı sindirim sistemi hastalıklarına karşı istiridye ve midye yemekten, kanal sularını kullanmaktan sakınmalarını ihtar eden basılı ilanları sokak köşelerine asmıştı. Bildirinin, tehlikeyi azımsamak istediği açıkça görülüyordu. Halk köprülerde,

meydanlarda küme küme birikmiş, konuşmadan bekliyor, yabancı olan Aschenbach da bir şeyler sezinleyerek, düşünerek aralarında duruyordu.

Aschenbach mercan gerdanlıklar, sahte ametist mücevherler arasında dükkân kapısının kenarına yaslanmış bir satıcıya bu uğursuz kokunun ne olduğunu sordu. Adam, onu ağır bakışlarla süzdükten sonra telaşla kendini topladı. Elini kolunu oynatarak, "Koruyucu bir önlem, beyefendi!" cevabını verdi. "Polisin emri, doğru bulmamak imkânsız. Hava ağır, *scirocco* da sağlığa dokunur hani. Kısacası, anlarsınız ya ... belki de aşırı ihtiyatkârlık..." Aschenbach teşekkür ederek yoluna devam etti. Onu, geldiği Lido'ya geri götüren *vaporetto*'da da şimdi, mikrop öldürücü ilacın kokusunu hissediyordu.

Otele döner dönmez hemen, lobide gazetelerin olduğu masaya gidip onları gözden geçirmeye başladı. Yabancı dildekilerde bir şey bulamadı. Yerel basınsa söylentileri kaydediyor, değişik rakamlar veriyor, resmî yalanlamaları yayınlıyor ve bunların doğruluğundan kuşkulanıyordu. Alman ve Avusturyalı müşterilerin ayrılışındaki neden şimdi anlaşılmıştı. Diğer milletlerden olanlar besbelli hiçbir şey sezmiyor, henüz telaşlanmıyorlardı. Gazeteleri masaya fırlatarak, heyecan içinde, "Susmak lazım!" diye düşündü Aschenbach. "Bu işi gizli tutmak lazım!" Ama bununla beraber etrafındaki çevreyi sarmak üzere olan bu serüvenden dolayı yüreği memnuniyet duygusuyla doldu. Çünkü bir suçlu gibi ihtiraslı bir kimse de günlük hayatın güvenlik altındaki düzen ve refahından hoşlanmaz, bu yüzden burjuva düzenindeki her gevşeyiş, dünyadaki her bozuluş ve çöküş sevindirir onu, bunlardan yararlanabileceğini hayal meyal ümit edebilir çünkü. İşte Aschenbach da resmî makamların örtbas etmeye çalıştığı, Venedik'in o pis daracık sokaklarındaki olaylardan, içindeki sırla kaynaşıp birleşen şehrin bu kötü sırrından dolayı bulanık bir haz duyuyordu. Çünkü âşık, Tadzio'nun gitmesinden endişeleniyor, böyle bir şey olursa artık yaşayamayacağını dehşetle anlıyordu.

Son günlerde güzel çocuğun yakınında bulunmayı, artık gündelik hayatın gidişine ve rastlantıya bırakmakla kalmıyor, çocuğu izliyor, kolluyordu. Mesela pazarları Polonyalılar plaja hiç gelmezlerdi; Aschenbach onların San Marco Kilisesi'ndeki ayine gittiklerini tahmin eder, hemen oraya koşar, meydanın yakıcı sıcaklığından tapınağın altın yaldızlı loşluğuna dalarak aradığını bir rahleye eğilmiş ibadet ederken bulurdu. Kilisenin arka tarafında

durur, ayakları altında yarık yarık bir mozaik zemin, çevresinde diz çökmüş, dualar mırıldanan, istavroz çıkaran bir halk, Doğu üslubundaki tapınağın tıkız görkeminin duygularına zengin ve gür yüklendiğini duyardı. Ta önde, ağır süsler içinde rahip dolaşır, ayine ait işleri görür, terennüm eder, yükselen günlük dumanları mihrap mumlarının ölgün alevciklerini sarar, baygın kilise kolcularına hafiften bir başka koku karışır gibi olurdu: hasta kentin kokusu! Fakat dumanların, parıltıların arasından Aschenbach, ilerdeki güzel çocuğun, başını çevirerek gözleriyle kendisini arayıp bulduğunu görürdü.

Sonra kalabalık, açılmış büyük kapılardan dışarıya, güvercinlerle kaynaşan o pırıl pırıl meydana boşalırken, büyülenmiş adam revakta gizlenir, bir yere saklanır, pusuda beklerdi. Polonyalıların kiliseden çıktığını, çocukların merasimle annelerine veda ettiğini, annelerinin Lido' ya dönmek üzere Pilazzetta'ya doğru yürüdüğünü, güzel çocuğun rahibe kılıklı kızlarla, mürebbiyenin ise sağdan, saat kulesinin kemeri altından geçerek Merceria'ya saptığını görür, biraz bekledikten sonra onları izlemeye koyulur, Venedik içinde yapacakları gezintide gizlice onların peşinden giderdi.

Bir yerde oyalanacak olsalar, o da durmak zorunda kalır, geri dönseler geçip gitmelerini beklemek üzere aşevlerine, avlulara sığınırdı. Bazen onları gözden kaybeder, soluk soluğa ve bitkin, köprülerde, pis çıkmaz sokaklarda onları arar, saklanacak bir yeri olmayan dar sokaklarda ansızın onlarla karşılaştı mı, dakikalarca süren ölüm korkuları yaşardı. Yine de ıstırap çektiği söylenemez. Kafası ve yüreği bir sarhoşluk içinde olur, insandaki mantık ve onuru ayaklar altına almaktan hoşlanan şeytanın emirleri yönetirdi adımlarını.

Derken Tadzio ile ablaları bir yerden bir gondole binerler, bu sırada bir bina çıkıntısına, bir çeşme arkasına saklanmış olan Aschenbach ise onlar kıyıdan ayrılır ayrılmaz, kendisi de bir gondole atlardı. Sesini yavaşlatarak acele acele, bol bahşiş vereceği vaadiyle, gondolcüye, köşeyi dönmekte olan gondolü uzaktan ve hiç sezdirmeden izlemesini emreder, herif bir aşk tellalının çapkınca can atışıyla aynı perdeden, emri yerine getireceğini, harfi harfine yerine getireceğini kesin bir dille belirtince, Aschenbach'ın sırtından bir ürperti geçerdi.

Böylece yumuşak, siyah yastıklara yaslanmış olarak, ihtirasın zoruyla izinden ayrılamadığı öteki barkanın arkasından kayar, sularda salınırdı. Bazen gondolü kaybeder, o zaman gönlü bir tasa,

bir huzursuzlukla dolardı. Fakat kılavuzu bu gibi işlerin ustasıymışçasına kurnazca manevralar yapar, çarçabuk kestirmeden giderek, yolu kısaltarak, Aschenbach'ın özlediğini, yine onun görüş alanına sokmayı daima becerirdi. Hava durgundu, ağır kokar, göğü arduvaz rengine boyayan buğuların arasından güneş yakıcı ışıklar saçardı. Sular gürültülü seslerle tahtalara, taşlara çarpardı. Gondolcünün yarı uyarı, yarı selam anlamında seslenişlerine, labirentin sessizliği içinde ta uzaklardan garip bir anlaşmayla karşılık verirdi. Denizden yüksekçe yerlerde ufak bahçelerden badem kokulu, beyaz ve erguvan rengi salkımlar, kağşamış duvarlar üstüne sarkardı. Pencere pervazlarının arabeskleri bulanık suya yansır, bir kilisenin mermer basamakları suların içine kadar inerdi. Basamaklara çömelmiş bir dilenci, yoksulluğunu yeminlerle pekiştirerek şapkasını uzatır ve körmüş gibi gözlerinin akını gösterirdi. Bir antikacı, izbesi önünde durur, gondoldeki yolcuyu kazıklamak ümidiyle yaltakçı jestlerle dükkânına çağırırdı. İşte Venedik, o yüze gülen ama şüpheli dilber – yarı masal, yarı yabancı tuzağı olan bu kent ağır, pis havasıyla bir zamanlar zevk ve sefalı bir bolluk içinde sanatı geliştirmiş, müzisyenlere yalpalı ve âşıkane ninniler gibi nağmeler ilham etmişti. Serüveni yaşayan Aschenbach, gözlerine o çağların zenginliği doluyormuş, kulaklarına o devirlerdekine benzer melodiler sokuluyormuş gibi olurdu; kentin hasta olduğunu, kazanç hırsıyla kendindeki bu hastalığı gizlediğini de düşünür, gözlerini, önü sıra kayıp giden gondole artık hiç çekinmeden dikerdi.

İşte kafası karışık bu adam, kendisini tutuşturan nesneyi aralıksız izlemekten, gözden kaybettikçe hayaliyle yaşamaktan ve tıpkı âşıklar gibi gölgesine aşk sözleri söylemekten başka bir şey bilmiyor, bir şey istemiyordu. Yalnızlık, gurbet ve gecikmiş, derin bir sarhoşluktan duyduğu mutluluk ürkmeden, yüzü kızarmadan, en olmayacak şeylere bile kalkışmaktan yana onu cesaretlendirip teşvik ediyordu. Nitekim gece geç vakit Venedik' ten dönüp gelince, otelin birinci katında güzel çocuğun odası önünde durduğu, tam anlamıyla kendinden geçerek alnını kapının rezesine dayadığı ve böyle çılgın bir durumda yakalanmayı göze alarak uzun zaman oradan ayrılamadığı olmuştu.

Bununla beraber sakin kaldığı, aklını başına yarı yarıya topladığı anlar da oluyordu. O zaman dehşet içinde, "Nereye gidiyorum?" diye düşünüyordu. "Nereye?" Yaratılıştaki üstünlükleri kendi soyuna karşı aristokrat bir ilgi aşılayan her insan gibi

Aschenbach da hayatta yaptığı işlerde, ulaştığı başarılarda atalarını hatırlamaya,hayalinde onların rızalarını, memnuniyetlerini, ister istemez gösterecekleri övgüleri aramaya alışmıştı. Onları şimdi, bu kadar yakışıksız bir sergüzeşte saplanıp kalmış, duygunun bu kadar egzotik safahatlarına dalmış bu durumda burada da hatırlıyor, onlardaki vakur disiplini, mazbut mertliği düşünüyor, mahzun gülümsüyordu. Ne derlerdi? Hiç kuşkusuz sanatın büyüsünde geçen bu hayata, kendilerininkinden soyunu inkâr derecesinde ayrılmış olan bütün bu hayata ne diyebilirlerdi? Bir zamanlar kendisi de bu hayat için atalarının kökleşmiş zihniyetine uyarak ne alaycı gençlik cevherleri yumurtlamış, aslına bakılırsa, bu hayat onlarınkine ne kadar çok benzemişti! O da görevini yapmış, o da onların pek çoğu gibi bir asker ve savaşçı olmuştu. Çünkü sanat da bir savaş –insanı çabuk çürüğe çıkaran yıpratıcı bir savaş– değil miydi? Bir nefis eğitimi hayatı, bir kudretin üstüne çıkma ihtiyacı, haşin, azimli ve feragatli bir hayat! İnce ve zamana uygun bir kahramanlığın sembolü olan bu hayat herhalde mert denmeyi, cesur denmeyi hak etmişti; Aschenbach'a öyle geliyordu ki, kendisini şimdi hükmü altına alan Eros, böyle bir hayata bir biçimiyle özellikle uygun ve elverişlidir. Eros en cesur milletlerce özellikle itibar görmemiş miydi, hatta onların şehirlerinde serpilip gelişmesi, cesaret sayesinde oldu denmemiş miydi? Eski dönemlerin sayısız kahraman savaşçısı onun boyunduruğunu memnun, razı taşımıştı; bu tanrının kadere yüklediği şey hor görülmüyordu çünkü. Başka maksatlarla yapılsa korkaklık işareti diye kınanacak hareketler, ayaklara kapanmalar, yalvarmalar, yeminler, ricalar, niyazlar, kulluklar, kölelikler, bütün bunlar aşka bir aşağılama düşürmüyor, aksine bunlar yüzünden övgüler alıyordu.

Aşktan başı dönen Aschenbach işte böyle düşünüyor, böylece kendine bir destek arıyor, onurunu korumaya çalışıyordu. Ama aynı zamanda Venedik'in iç taraflarındaki o karışık ve kuşkulu olaylara, dış dünyanın, yüreğindekiyle esrarlı bir şekilde kaynaşan, tutkusunu belirsiz ve kanunsuz ümitlerle besleyen serüvenine, boyuna izleyen ve esrarlı bir dikkat harcıyordu. Otelin lobisindeki okuma masasından kayıplara karıştıkları için Aschenbach, afetin durumu ve gidişi hakkında yeni ve kesin bilgiler edinmek sevdasıyla, yerel gazeteleri kentin kahvelerinde bulup karıştırıyordu. Sayfalarda iddialarla yalanlamalar birbirini izliyordu. Hastalığa tutulanların, ölenlerin sayısı bir yandan yirmi, kırk, hatta yüz ve daha da fazla gösterilirken, öte yanda varlığı büsbütün inkâr edilmemekle beraber

hastalık kente tamamen dışardan sokulmuş tek tük vakalar diye bildiriliyordu. Yer yer uyarmalar, İtalyan makamlarının tehlikeli oyunlarına karşı protestolar görülüyor, kesin bir sonuca ise varılamıyordu.

Bununla beraber Aschenbach, bu sırrı paylaşmaktan yana apayrı bir hakkı olduğunu kabul ediyor, yine de sırrın dışında bırakıldığı için, bu işi iyi bilenlere kolay kolay atlatılamayacak sorular sormaktan, susmak için ağız birliği etmiş böyle kimseleri açıktan açığa yalan söylemeye zorlamaktan acayip bir zevk duyuyordu. Nitekim bir gün büyük yemek salonunda kahvaltı sırasında selam vererek, servisi kontrol ederek müşterilerin arasında dolaşan, biraz hoşbeş için keza Aschenbach'ın küçük masasının önünde durmuş olan ve o Fransız biçimi frak giymiş kısa boylu, alçak sesli metrdoteli sorguya çekti. Kayıtsız bir davranışla ve söz arasında, Venedik'te bir süredir görülen bu dezenfeksiyonun neyin nesi olduğunu sordu. – "Bu iş, polisin aldığı bir önlemden ibaret!" cevabını verdi kedi yürüyüşlü adam. "Bunaltıcı ve istisnai sıcakların halkın sağlığında meydana getirebileceği bozulmayı ve sağlığa zararlı bütün her şeyi görev icabı ve vaktinde önlemeye yönelik bir önlem!" – "Polisin bu hareketi övgüye değer!" diye karşılık verdi Aschenbach, meteorolojik birkaç görüş alışverişinden sonra metrdotel müsaade istedi.

Aynı günün gecesinde, akşam yemeğinden sonra kentten gelmiş küçük bir grup sokak şarkıcısı, otelin ön bahçesinde şarkı söyleyecek oldu. İki erkek ile iki kadından oluşan grup, bir ark lambasının demir direği dibinde durmuş, ışık altında beyazlaşmış yüzlerini, otel müşterilerinin kahve ve serinletici içkiler içerek, bu halk sanatı gösterisinden zevk almaya hazırlandıkları taraçaya çevirmişlerdi. Otel personeli, asansörcü çocuklar, garsonlar, bürodaki memurlar lobinin kapılarında görünüyor, müziğe kulak veriyorlardı. Bütün zevkleri tam bir gayretle, noktası noktasına çıkaran Rus ailesi, müzisyenlere yakın olmak için hasır koltuklarını bahçeye indirtmişler, yarım bir daire oluşturarak minnettar, orada oturmuşlardı. Başında türban biçimi bir örtü, yaşlı hizmetçi kadın da efendilerinin gerisinde duruyordu.

Dilenci virtüözler ellerindeki mandolin, kitara, armonik ve şakrak bir kemanla faaliyetteydiler. Çalgı müziğiyle şan numaraları nöbetleşe gidiyor, bu arada kadınların, keskin ve cırlak sesli genci, baygın bir aşk düetinde *falsetto*[10] yapan fraklı bir tenorla birleşiyordu. Gruptaki asın ve yıldızın ise hiç kuşkusuz kitara çalan

öteki erkek olduğu görülüyor, ses karakteri *bariton-buffo* bu adam, sesi hemen hemen hiç çıkmamakla beraber aktörlükten ve apayrı bir komiklik enerjisinden yana büyük bir yetenek gösteriyordu. Kaç kere, elinde kocaman çalgısı, ötekilerin yanından ayrılarak canlı jestlerle taraçaya doğru ilerlemiş ve soytarılıklarına karşılık teşvik edici gülüşlerle ödüllendirilmişti. Hele aşağıda oturan Ruslar bunca Güney canlılığına bayılmış, alkışlar ve bravo sesleriyle daha da atak, kendinden daha da emin açılması için adama cesaret vermişlerdi.

Aschenbach, taraçanın korkuluğu yanında oturuyor, arada bir önündeki bardakta yakut kızıl rengiyle parlayan, soda karıştırılmış nar şerbetiyle dudaklarını serinletiyordu. Sinirleri bu gıy gıy seslerini, adi ve baygın melodileri hırsla emiyordu çünkü ihtiras, müşkülpesent zevki uyuşturur, salim kafanın ya alayla karşılayacağı ya da öfkeyle reddedeceği eğlentilerden gayet ciddi zevk alır. Aschenbach'ın yüzündeki çizgiler, soytarının oyunlarına devamlı gülümsemekten donmuş, acılaşmıştı. Aschenbach kendini bırakmış, oturuyordu; ruhu aşırı bir dikkatle gerilmişti: Altı adım ilerisinde Tadzio, taş parmaklıklara dayanmış duruyordu çünkü.

Tadzio orada, akşam yemeklerinde ara sıra giydiği kemerli, beyaz elbisesi içinde her zamanki o doğuştan şirinliğiyle, sol kolu merdivenin tırabzanına dayalı, bacakları çapraz, sağ eli kalçası üstünde duruyor, yüzünde bir gülümsemeden çok sadece uzak bir merak, kibar bir kabul ifadesiyle aşağıya, sokak şarkıcılarına bakıyordu. Bazen doğruluyor, göğsünü öne çıkararak her iki elinin güzel bir hareketiyle beyaz bluzunu meşin kemerin altından aşağı çekiyordu. Bazen de yaşlanmış adamın zafer sevinciyle muhakemesinin sendeleyişi, bir korku içinde seyrettiği şeyi yapıyor, tereddüt ve ihtiyatla ya da gafil avlamak istercesine çabuk ve ani, başını sol omzu üzerinden, âşığının olduğu yere çeviriyordu. Aschenbach'ın gözleriyle karşılaşmıyor, çünkü rezilce bir endişe, aklı fikri perişan adamı, bakışlarını çekinerek dizginlemeye zorluyordu. Tadzio'ya göz kulak olan kadınlar, taraçanın arka tarafında oturuyorlardı; iş o dereceye gelmişti ki, tutkun adamın göze batmaktan, şüphe uyandırmaktan çekinmesi gerekiyordu. Hatta birçok defa plajda, otelin lobisinde, San Marco Meydanı'nda yakınında duran Tadzio'yu yanlarına çağırdıklarını, çocuğun kendisinden uzakta bulunmasına dikkat ettiklerini görmüş, adeta donup kalmış, bundan korkunç bir hakaret anlamı çıkarmaya zorlanmış, bu duygunun etkisi altında gururu o zamana kadar

tanımadığı acılar içinde kıvranmış, bu hakareti reddetmesine vicdanı elvermemişti.

O aralık kitaracı, şarkısını da kendi söyleyerek bir soloya başlamıştı. Birkaç kıtadan oluşmuş, o sıralarda bütün İtalya'da moda olan bir sokak şarkısıydı bu. Nakarata arkadaşları da katılıyor, o zaman hepsi birden okuyup toptan çalmaya başlıyor, böylece kitaracı bu nakarata bir temsil şekli vermesini beceriyordu. Cılız, zayıf yapısı, kara kuru yüzüyle gruptan ayrı duruyor, eski püskü fötr şapkası, kenarından bir tutam kızıl saç taşırarak ensesinde, kırık taşların üstünde küstahça bir cesaret pozu takınarak çalgısının tellerini tıngırdatıp içe işleyen konuşmalı şarkısıyla birlikte şakalarını taraçaya fırlatıyor, harcadığı çabayla alnındaki damarlar şişiyordu. Venedikliye benzemiyor, daha çok Napoli komikleri soyundan görünüyor; yarı muhabbet tellalı, yarı komedyen, kaba ve küstah, tehlikeli ve eğlendirici bir etki yaratıyordu. Sözleri baştan başa saçma olan şarkı, onun ağzında, yüzündeki mimikler, vücudundaki hareketlerle, anlamlı göz kırpışları, dilini dudaklarının kenarında müstehcen bir şekilde gezdirişleriyle cinaslı ve belirsiz bir şekilde edepsiz bir anlam kazanıyordu. Kent kıyafetine ek olarak giydiği spor gömleğinin yumuşak yakasından zayıf boynu çıkıyor, göze batacak derecede büyük ve çıplak etkisi veren gırtlağı görünüyordu. Kılsız çizgileri yaşını tahmin etmeyi güçleştiren solgun ve küt burunlu yüzünde kırışıklıkların ve sefahatlerin derin izleri görünüyor, boyuna oynayan ağzındaki sırıtış, kızıl kaşlarının arasındaki o isyankâr, zorba, adeta vahşi iki oyukla garip bir uygunsuzluk yaratıyordu. Ama münzevi Aschenbach'ın derin dikkatini bu adamın üzerine çeken asıl neden, şüpheli şahsın, beraberinde şüpheli bir atmosfer taşıyora benzediğini fark etmek olmuştu. Sahiden de sıra nakarata geldikçe şarkıcı, elleriyle tokalaşma jestleri ve maskaralıklar yaparak acayip bir tura çıkıyor, bu tur sırasında Aschenbach'ın oturduğu yerin hemen altından da geçiyor ve her seferinde elbisesinden, vücudundan sızan keskin bir fenol kokusu taraçaya yükseliyordu.

Kanto sona erince parsa toplamaya koyuldu. Önce eli açık oldukları görülen Ruslardan başladı, sonra basamaklardan yukarı çıktı. Numarasını yaparken ne kadar küstah hareket etmişse, şimdi de yukarda o kadar alçakgönüllü görünüyordu. Yerlere kadar eğilerek, reveranslar yaparak masalar arasında dolaşıyor, sinsi bir kul köle gülümsemesi kuvvetli dişlerini meydana çıkarıyor, ama öte

yanda kızıl kaşları arasında o iki yarık çizgi, hâlâ tehditli duruyordu. Geçim parasını toplayan bu yabancı tavırlı yaratık, merakını gidermeye çalışarak ve biraz da tiksintiyle seyrediliyor, paralar fötr şapkasına parmaklar uzatılarak atılıyor, bu şapkaya dokunulmaktan çekiniliyordu. Komedyen ile nezih insanlar arasındaki maddi uzaklığın kaldırılması, oyundan alınan zevk ne kadar büyük olursa olsun, daima bir sıkıntı yaratır. Adam bu sıkıntıyı hissediyor, yaltaklanmalarla bunu affettirmeye çalışıyordu. Aschenbach'ın yanına geldi, çevrede kimsenin endişe eder görünmediği koku da beraber.

Aschenbach yavaşlatılmış, adeta mekanik bir sesle, "Bana bak!" dedi. "Venedik dezenfekte ediliyor, niçin?" Soytarı, kısık bir sesle cevap verdi: "Polis yüzünden! Böyle sıcaklarda, *scirocco* eserken kanundur bu! *Scirocco* ağır basar. Sağlığa dokunur..." Böyle şeyler sorulur mu diye hayret ediyormuş gibi konuşuyor, *scirocco*'nun nasıl ağır bastığını eliyle gösteriyordu. – Aschenbach, "Yani Venedik'te afet yok mu?" diye sordu dişlerinin arasından, çok hafif bir sesle. Soytarının yüzündeki adaleli çizgiler, komik bir afallayış ifadesi aldı. – "Afet mi? Ne afeti? *Scirocco* mu afet? Yoksa bizim polisimiz mi afet? Şaka etmeyi seviyorsunuz herhalde! Afet mi, ne münasebet! Koruyucu bir önlem, bilirsiniz işte! Bu, ağır havanın etkilerine karşı polisin aldığı bir önlem..." Adam birtakım jestler yapıyordu. Yine kısa keserek ve kısık sesle, "Peki!" dedi Aschenbach ve şapkaya derhal gereğinden fazla para attı. Sonra adama gözleriyle, gitmesi için işaret etti. Adam sırıtarak, reveranslar yaparak emri yerine getirdi. Ama daha merdivene varmamıştı ki, otel memurlarından ikisi kitaracının üzerine yürüdüler, burun buruna ve fısıl fısıl, onu şaşırtıcı bir sorguya çektiler. Adam omuzlarını silkiyor, boşboğazlık etmediğine dair güvence verdiği, yeminler ettiği görülüyordu. Ellerinden kurtulunca tekrar bahçeye gitti ve ark lambası altında arkadaşlarıyla kısa bir anlaşmadan sonra bir teşekkür ve ayrılış şarkısı söylemek üzere bir kez daha ortaya çıktı.

Münzevi Aschenbach'ın bugüne kadar duyduğunu hatırlayamadığı bir şarkıydı bu, sözleri anlaşılmaz bir dilde, nakaratı topluluğun her seferinde boğazların yırtarcasına katıldıkları kahkahalardan oluşan, yakası açılmadık bir sokak şarkısıydı. Nakaratlarda hem sözlerin hem de çalgıların eşliği yok oluyor, ortada kala kala ritmik bir düzene sokulmuş, ama yine de serbestliğini koruyan kahkahalar kalıyor, hele solist, bu

kahkahalara büyük bir yetenekle son derece doğal bir canlılık vermesini biliyordu. Kendisiyle seyircileri arasındaki temsil uzaklığının yeniden vücut bulması üzerine, önceki bütün pervasızlığına tekrar kavuşmuştu; taraçaya doğru hayasızca fırlattığı nakarat kahkahaları, alaycı kahkahalardı aslında. Kıtaların güfte kısımlarının daha sonlarına gelmeden kitaracı, önüne geçilemez bir gıcıkla boğuşuyordu adeta. Hıçkırıyor, sesi titriyor, avucunu ağzına bastırıyor, omuzlarını çarpıtıyor, vakti gelince içinden o dolu dizgin kahkaha kopuyor, gürlüyor, boşanıyordu ve doğal olarak bu herkese sirayet ediyor, dinleyicilere de geçiyor, taraçaya da nedensiz, yalnızca kendinden kuvvet alan bir neşe yayıyordu. Bu ise, şarkıcının taşkınlığını bir kat daha artırıyordu sanki. Dizlerini kırıyor, kalçalarını dövüyor, kasıklarını tutuyor, içindekileri dışarı dökmek istiyor, artık gülmüyor, böğürüyordu; gülen topluluktan daha komik bir şey olamazmışçasına parmağıyla yukarısını gösteriyor, sonunda bahçede, taraçada bulunan herkes, kapı aralarındaki garsonlara, asansörcü çocuklarla otel uşaklarına varana kadar herkes gülüyordu.

Aschenbach koltuğa yaslanmayı artık bırakmış, oturduğu yerde kendini savunmaya ya da kaçmaya hazırlamış gibi doğrulmuştu. Ama kahkahalar, rüzgârın aşağıdan getirdiği hastane kokusu ve güzel çocuğun yakınlığı hep birden kaynaşarak onu, rüyalardaki gibi, başını ve duygularını koparılamaz, kaçılamaz şekilde saran bir felce uğratmıştı. O ortak kaynaşma ve neşe arasında Aschenbach, Tadzio'ya bakmaya cesaret etti; bakınca da bakışlarına karşılık veren güzel çocuğun, ciddiyetini korumakta olduğunu görme mutluluğuna erdi: Çocuk, halini ve tavrını Aschenbach'a göre ayarlamış, Aschenbach'ın uzak kaldığı bu ortak havaya o da uymamıştı sanki. Bu derin anlamlı çocuk uysallığı öyle bağlayıcı, boyun eğdirici bir etki taşıyordu ki, kır saçlı adam, yüzünü elleri arasına saklamaktan kendini zor tuttu. Tadzio' nun ara sıra yerinde doğrulması, derin derin nefes alması, göğsünden kopup gelen bir iç çekiş anlamına geliyordu sanki. Sarhoşluk ve özlemin ara sıra her nasılsa eriştikleri o nesnellik içinde, "Sağlığı yerinde değil, çok yaşamaz herhalde!" diye düşündü tekrar ve samimi bir şefkatle beraber hoyrat bir memnuniyet, yüreğini doldurdu.

Bu aralık Venedikliler işlerini bitirmiş, gidiyorlardı. Alkışlarla uğurlanıyorlardı, topluluğun başı ise ayrılışını da soytarılıklarla süslemeyi ihmal etmiyordu. Reveransları, öpücük yollamaları gülüşlerle karşılanıyor, bu yüzden adam bunları daha da

çoğaltıyordu. Arkadaşları dışarı çıkmışlardı ki, o geri geri yürüyerek, bir fener direğine çarpar gibi yaptı ve sanki acıdan iki büklüm, kapıya doğru kaydı. Orada nihayet birdenbire yüzündeki o hakaret tahtası soytarı maskesini bıraktı, doğruldu, hatta yaylanır gibi dikildi, taraçadaki müşterilere küstahça dilini çıkarıp karanlığa karıştı. Taraçadaki topluluk dağıldı; Tadzio, merdivenin kenarından çoktan çekilip gitmişti. Münzevi Aschenbach ise küçük masasında, önünde henüz bitmemiş nar şerbeti, garsonların şaşkın bakışları altında, orada daha uzun zaman oturdu. Gece ilerliyor, zaman parça parça akıyordu. Baba evinde yıllarca önce bir kum saati vardı. Sanki önüne gelmiş gibi, o narin ve anlamlı aleti şimdi tekrar görüyordu. Demir pası rengine boyanmış kum, ince ve sessiz, cam boğazdan akıyor, üst boşlukta tükenmeye başlayınca orada küçük ve şiddetli bir anafor peyda oluyordu.

Hemen ertesi günü öğleden sonra inatçı Aschenbach, kenttekileri denemek üzere yeni bir atılım yaptı, bu kez başarısı tam oldu. San Marco Meydanı'ndan geçerek oradaki İngiliz turizm acentesine girdi; kasada bir miktar para bozdurduktan sonra işini gören memura, kuşkulu bir turist tavrıyla o kaçınılmaz sorusunu sordu. Yün elbiseli bir Britanyalıydı bu; saçları ortadan ayrık, gözleri birbirine çok yakın, karakteri çevik, açıkgöz Güney'de garip ve yadırgatıcı bir etki bırakırcasına ciddi ve doğru, henüz genç bir adam. “Telaşa gerek yok, *Sir!”* diye söze başladı. “Üzerinde fazla durulmayacak bir önlem. Kızgın sıcaklarla *scirocco*'nun sağlığa zararlı etkilerinden korunmak için sık sık böyle önlemler alınır...” Fakat mavi gözlerini yukarı kaldırınca yabancının bakışlarıyla karşılaştı; Aschenbach, yorgun ve biraz da üzüntülü bakışlarını hafif bir küçümseyişle memurun dudaklarına dikmişti. İngiliz kızardı; sözlerine biraz da heyecan katarak kısık sesle devam etti: “İşin resmî açıklamasıdır bu; burada bunun böyle olduğunda ısrar ediliyor, ben size şunu da söyleyeyim ki, işin içinde başka şeyler de vardır.” Sonra samimi ve rahat bir dille gerçeği söyledi.

Birkaç yıldır Hint kolerası yayılma eğilimi gösteriyor, başka memleketlere geçtiği görülüyordu. Ganj Deltası'nın sıcak bataklıklarında doğan, bambu fundalıklarında kaplanların gizlendiği, insanların kaçındığı o gür ve hiçbir yararı görülmeyen cangılın kötü koku çıkaran soluğuyla yükselen bu salgın, bütün Hindistan'ı devamlı ve hiç görülmedik bir şekilde kasıp kavurmuş, doğuda Çin'e, batıda Afganistan ve İran'a kol salmış, belli başlı kervan yollarını izleyerek dehşetini Astrahan'a, hatta Moskova'ya

kadar götürmüştü. Avrupa, bu afet bize oradan doğru gelir, karadan bastırır diye titrerken o, Suriyeli tüccarlarla denizleri aşmış, hemen hemen aynı zamanda Akdeniz'in birçok limanında gözükmüş, Toulon ve Malaga'da başkaldırmış, Palermo ve Napoli'de birkaç kez maskesini göstermişti; bütün Calabria ve Puglia'ya artık hiç ayrılmamacasına yerleşmişe benziyordu. Yarımadanın kuzeyi bu yayılmadan korunmuştu. Fakat o korkunç vibriyonlar, bu yılın mayıs ayı ortalarında Venedik'te aynı günde bir deniz işçisiyle zerzevatçı bir kadının kurumuş, kararmış cesetlerinde bulunmuştu. Bu olaylar gizli tutuluyordu. Ama daha bir hafta geçmeden başka başka semtlerde on, yirmi, otuz olay daha görülmüştü. Almanca gazetelere Venedik'te bir afetin baş gösterdiğine dair ilk haberler, Avusturya eyaletlerinden Venedik'e birkaç günlüğüne eğlenmeye gelmiş bir adamın yurduna dönüşünde kuşkuya yer bırakmayan belirtilerle ölmesi üzerine aksetmişti. Venedik makamları verdikleri cevapta, kentin sağlık durumunun her zamankinden iyi olduğunu bildirmiş ve mücadele için derhal en başta gelen önlemleri almışlardı. Şu var ki, hastalık yiyecek maddelerine, sebzeye, et ya da süte bulaşmıştı anlaşılan çünkü yalanlamalara, örtbas etmelere rağmen ölüm, dar sokaklarda için için yayılmaya devam ediyor, vaktinden önce bastırıp kanal sularını ılıklaştıran yaz sıcakları ise yayılmayı özellikle kolaylaştırıyordu. Hatta görünüşe bakılırsa, mikroplarının direnç ve üremesi iki katına çıkmışçasına, salgın canlanıyordu adeta. İyileşme olayları binde bir görülüyordu; hastalığa yakalananların yüzde sekseni ölüyor, afet korkunç bir vahşetle yüklendiği ve genellikle "kuru" dedikleri o en tehlikeli biçimiyle gözüktüğü için, bu ölümler çok feci bir tarzda oluyordu. Vücut, damarların bol bol saldığı suları dışarı atamıyordu. Hasta birkaç saatte kuruyup kalıyor, zift gibi katılaşan kendi kanıyla zehirleniyor, kramplar, kısık iniltiler içinde boğuluyordu. Bazen olduğu gibi, hastalık hafif bir bulantıdan sonra artık hiç uyanmamacasına, derin bir baygınlık biçiminde patlak vermişse ne mutlu! Haziran başlarında *ospedale civico*'nun[11] tecrit pavyonları sessiz sedasız dolmuştu; her iki yetimler yurdunda yer bulunmamaya, yeni rıhtımların iskeleleriyle mezarlık adası San Michele arasında mekik dokur gibi korkunç taşınmalar görülmeye başlamıştı. Fakat genel bir zarar korkusu, parklarda yeni açılan resim sergisi, bir panik ve kötü şöhret halinde otellerin, mağazaların, çeşitli turizm kollarının uğrayacağı büyük kayıplar, kentte gerçek sevgisiyle uluslararası anlaşmalara uyma

duygusundan daha ağır basıyor, sessiz kalma ve yalanlama politikasında, resmî makamları ısrarla direnmeye zorluyordu. Değerli bir adam olan Venedik sağlık müdürü öfkelenerek görevinden istifa etmiş, yerine el altından daha uysal biri getirilmişti. Halk bunu biliyordu ve yarının karanlık oluşunun, kol gezen ölümün kentte yarattığı istisnai durumun yanı sıra yöneticilerin düzenbazlığı da aşağı tabakalarda ahlaksızlığa yol açıyor, onlardaki kuşkulu ve anti-sosyal içgüdüleri teşvik ediyor, taşkınlıkların, hayasızlığın, cinayetlerin gittikçe arttığı görülüyordu. Eskiden olmazdı, şimdi geceleri birçok sarhoşa rastlanıyordu; şirret ayak takımının gece yarıları caddeleri haraca bağladıkları söyleniyordu; yol kesmeler, adam öldürmeler sıklaşıyordu; sözümona afete kurban gittiği söylenen iki kişinin aslında kendi akrabaları tarafından zehirlenerek öldürüldüğü belli olmuştu; profesyonel fuhuş, buralarda daha önceleri bilinmeyen, ancak memleketin güneyine ve doğuya özgü yılışık ve yüzsüz kılıklara giriyordu.

İngiliz, bütün bunların içinde en önemlilerini anlattı. Sözlerini, “Bir an önce gitseniz, iyi edersiniz,” diye bağladı. “Karantinanın konması da artık gün meselesidir!” – “Teşekkür ederim,” dedi Aschenbach ve bürodan ayrıldı.

Güneşsiz bir boğuculuk içindeydi meydan. Durumdan habersiz yabancılar kahve önlerinde oturuyor ya da güvercinlerle sarılmış bir halde kilisenin önünde duruyor; kuşların kaynaşarak, kanat çırparak, birbirlerini kakışlayarak, avuç içlerinde uzatılan mısır tanelerini gagalamalarını seyrediyorlardı. Sıtmalı bir heyecana tutulmuş, gerçeği ele geçirmekle muzaffer, bu arada damağında bir tiksinti, yüreğinde esrarlı bir dehşet duygusu, münzevi Aschenbach, görkemli avlunun taşları üstünde bir aşağı, bir yukarı dolaşıyordu. Zihninde, vicdanını temize çıkaracak dürüst bir hareketi ölçüp biçiyordu. Bu akşam yemekten sonra o incilerle süslü hanımın yanına giderek tasarlayıp hazırladığı şu sözleri söyleyebilirdi: “Bir yabancı olan bendenize, menfaat düşüncesinin sizden esirgediği bir tavsiyede, bir uyarıda bulunmam için izninizi rica ederim, Madam! Tadzio’yu, kızlarınızı alarak derhal Venedik’ten gidiniz! Venedik’te salgın hastalık var.” Sonra da alaycı bir tanrıya vasıta olmuş varlığın başına, elini koyarak veda edebilir, geri dönüp bu bataklıktan kaçabilirdi. Ama öte yandan, böyle bir atılım yapmayı kesin olarak istemekten fersahlarca uzakta bulunduğunu hissediyordu. Bu atılım onu gerisin geri götürecek, onu asıl

kişiliğine iade edecekti; şu da var ki kendinden uzaklaşmış bir kimse için, tekrar kendini bulmaktan daha sıkıntılı bir şey olur muydu? Akşam güneşinde parıldayan bir kitabeyle süslü ve saydam gizemciliğine hayal gözünün dalıp dalıp gittiği beyaz bir binayı hatırlıyordu; sonra ömrünün yaşlanma çağında uzaklara, yabancı ülkelere karşı ruhunda avare bir gençlik özlemi uyandırmış olan o turist kılıklı garip şahsı düşündü. Yerine yurduna dönmeyi, temkinli ve soğukkanlı olmayı, çaba harcamayı, eserine çalışmayı düşünmek ona öylesine eza veriyordu ki, yüzü fiziksel bir bulantı geçiriyormuş gibi buruştu. Öfkeyle mırıldandı: "Susmamız isteniyor, susacağım!" Sırdaşlığının, suç ortaklığının bilinci azıcık şarabın yorgun bir beyni döndürüşü gibi, onu sarhoş ediyordu. Salgına uğramış ve bakımsız kentin hayali, gözlerinin önünden perişan geçişiyle ruhunda ümitler uyandırıyordu: anlaşılmaz, aklı mantığı aşan, sonsuz derecede tatlı ümitler. Önceleri bir an hayal ettiği o narin mutluluk, bu ümitler yanında neydi ki? Kaosun yararları karşısında artık sanatın, erdenin sözü mü olurdu? Aschenbach susmayı ve kalmayı kabul etti.

O gece korkunç bir rüya gördü – varlığını en derin uykuda yakalamış, tam bir bağımsızlık, tam bir gerçeklik içinde olup bitmekle beraber, kendini olayların dışında bir yerde yürüyor ya da duruyor bir halde görmeksizin yaşadığı, bu hem bedensel hem de ruhsal serüvene rüya demek mümkünse. Bu oluşların sahnesi kendi ruhu olmuş, hayaller dışardan içeri yüklenmiş, direnişini –özlü ve ruhsal bir direnişi– zorla çiğneyerek yanığını hayatının kültürünü bir yıkıntı, bir enkaz halinde arkada bırakarak geçip gitmişlerdi.

Dehşetti başlangıcı, dehşet ve arzu ve sonu neye varacak diye bir merak duygusu. Geceydi, tetikteydi kulakları, çünkü uzaklardan bir patırtı, bir gümbürtü bir ses kargaşalığı yaklaşıyordu: şakırtılar, şangırtılar, boğuk gürleyişler, cırtlak sevinç çığlıkları, "-u" sesinin uzatılmasıyla ulur gibi seslenişler; hepsi birbirine karışarak, hepsini azgın bir tatlılıkla bastırarak hayasızca sokulgan, insanın iliklerine işleyen pesten gürültülü, yüzsüzce inatçı bir ney sesi. Bununla birlikte belirsiz ama yaklaşanı tarife yarayan bir isim biliyordu: *Yabancı Tanrı!* Yalaz yalaz yükselen dumanlar, yazlık evini kuşatan arazi gibi dağlık bir yer. Kesik kopuk aydınlıkta, ormanlı tepelerden, ağaç gövdeleri, yosun tutmuş kayalarla yuvarlanan, döne döne aşağı kayan bir çığ gibi: insan, hayvan, mahşer, kudurmuş bir sürü ve vücutlarla, alevler, üste alta gelişler ve sarhoş tekerlenişlerle örtülü yamaç. Kuşaklarından aşağı sarkan uzun postları ayaklarına takılan oyuncu karılar, inildeyerek geriye

attıkları başları üzerinde zilli teflerini şıngırdatıyor, kıvılcım saçan meşale ve çekilmiş hançerleri sallıyor, dillerini oynatan yılanları ortalarından kavramış, tutuyor ya da bağrış çağrış memelerini avuçluyorlardı. Alınlarında boynuzlarıyla, bellerine post sarmış, derileri kıl içinde erkekler boyunlarını eğiyor, kollarını, bacaklarını kaldırıyor, tunç darbukalarını gümbürdetiyor, dümbeleklerini kudurmuşçasına dövüyor, öte yanda tüysüz oğlanlar boynuzlarına sarılarak, yapraklarla süslü çubuklarla tekeleri dürtüyor, sevinç çığlıkları içinde kendilerini sürükletiyorlardı. Hepsi de coşmuş, yumuşak sessiz harflerden, sonunda uzatılan "-u" sesinden oluşan, benzeri insan kulağına değmemiş o hem tatlı hem vahşi ünlemi haykırıyorlardı. Bu ünlem bu noktada geyiklerin kızgınlık feryatları gibi çınlıyor, ötede koro halinde doludizgin bir zafer havasıyla tekrarlanıyor, onları kızıştırıp raksa, kollarını bacaklarını fırlatmaya sevk ediyor ve asla kesilmek bilmiyordu. Fakat o derin ve çekici ney sesi, bütün bu sesleri delip geçiyor, hepsine egemen oluyordu. Bu serüveni direnerek yaşayan Aschenbach'ı hayasız bir ısrarla şenliğe, son fedakârlığın çılgınlıklarına çeken de bu ses değil miydi? Büyüktü nefreti, büyüktü korkusu; yabancıya, azimli ve vakur ruhun düşmanına karşı benliğini sonuna kadar korumak isteyişinde samimiydi. Fakat gürültü ve uluma yamaçta yankılanıp katmerleşerek büyüyor, baskın çıkıyor, şişip kabararak önüne geçilemez bir çılgınlık halini alıyordu. Buharlar sokuluyordu bilince: tekelerin kekremsi kokuları, soluyan vücutların kokuları, kokuşmuş sulardan çıkarcasına bir esinti, sonra başka bir koku, yaraları, kol gezen hastalığı hatırlatan aşina bir koku. Dümbeleğin vuruşlarıyla kalbi gümbürdüyor, beyni dönüyor, gazapla, cinnetle, uyuşturucu bir şehvetle sarılıyor, ruhu tanrı raksına katılmayı özlüyordu. Devasa ve tahtadan şehvet sembolünün üzerindeki örtü indirildi, sembol yukarı kaldırıldı: Hepsi birden daha pervasızca ve ulurcasına parolayı haykırdılar. Ağızları köpükler içinde kuduruyor, şehvetli tavırlar ve okşayan ellerle birbirlerini tahrik ediyor, gülerek, inleyerek ellerindeki dikenli çubukları birbirlerinin etlerine saplıyor, kollardan, bacaklardan sızan kanları yalıyorlardı. Rüyayı gören Aschenbach işte onlarlaydı, onların içindeydi şimdi; bu yabancı tanrıya kurban edilmişti artık. Hatta parçalayarak, boğazlayarak hayvanların üzerlerine atıldıkları sırada eşinilmiş, çiğnenmiş yosunlu toprakta tanrıya ibadet olarak sınırsız birleşmelerin başladığı sırada, onlar bizzat Aschenbach' tılar. Sonra Aschenbach'ın ruhu düşüşün fuhşunu, kudurganlığını tadıyordu.

Aschenbach bu rüyadan sinirleri harap, sarsılmış ve iblise direnmesiz yenilmiş, uyandı. İnsanların gözetleyici bakışlarından da yılmıyordu artık; kuşkularını mı uyandırıyor, aldırmıyordu bile. Zaten onlar da kaçıyor, kentten ayrılıp gidiyorlardı; plajda bir hayli kabin boşalmıştı; yemek salonunda büyük boşluklar belirmiş, kentte yabancılar tek tük görülür olmuştu. Hakikat sızıp ortaya çıkmışa ve çıkarları olanların çetin dayanışmalarına rağmen panik, artık uzun zaman önlenemeyeceğe benziyordu. Ama inci mücevherli kadın, ister söylentiler kulağına kadar gitmediği, ister bu söylentilerden yılmayacak kadar gururlu ve korkusuz olduğu için, çocuklarıyla beraber Venedik'te kalmıştı: Tadzio gitmemişti; Aschenbach, olanca kapılmışlığıyla, zaman zaman kaçmanın ve ölümün, çevresindeki hayatı düzensizliklerden kurtaracağını, kendisinin güzel çocukla beraber bu adada bir başına kalacağını sanıyordu – hatta sabahları deniz kenarında gözlerini ağırdan, çekinmeksizin, sabit, özlediği çocuğa diktiği ya da gün batarken iğrenç ölümün dolaştığı sokaklarda yakışıksızca gizli gizli onun peşinden gittiği zamanlar bu akla sığmaz şey, kendisine mümkün, ahlak yasası ise boş görünüyordu.

Her âşık gibi beğenilmek istiyor, bunun imkânsızlığı düşüncesiyle acı üzüntüler geçiriyordu. Elbisesine gençlere özgü iç açıcı ayrıntılar katıyor, değerli taşlar takıyor, parfüm kullanıyor, her gün birkaç kez tuvaletini tazelemeye zaman ayırıyor, yemeklere süslenip heyecan ve merak içinde geliyordu. Kendisini hayran eden bu taze gençlik karşısında yaşlanmış vücudundan iğreniyordu; ağaran saçlarının, keskinleşmiş yüz çizgilerinin görünümü onu utanca, ümitsizliğe uğratıyordu. Vücutça dinçleşmek isteği duyuyor, ikide bir otelin berberine uğruyordu.

Tuvalet gömleğini giymiş ve geveze adamın dikkatli elleri altında koltuğa, arkaya yaslanmış Aschenbach ezalı bakışlarla aynadaki hayalini seyrediyordu.

Ağzını kırıştırarak, "Ağarmış!" diyordu.

"Biraz!" cevabını veriyordu berber. "Aslına bakarsanız küçük bir ihmal, başkalarına karşı önemli şahsiyetlerde doğal olduğu halde yine de övgü alamayacak bir kayıtsızlık yüzünden. Bu gibi şahsiyetlerin doğallık ve yapaylık meselelerinde önyargılar taşıması yakışık almaz üstelik. Bazı kimselerin kozmetik sanatına karşı gösterdiği bağnazlık, dişlerini de kapsasa, bunu doğru gören olur muydu? Nihayet biz ruhumuzun, yüreğimizin hissettiği yaştayız; bazı durumlarda, ağarmış saçlar, bu hor görülen kozmetik

düzeltmeden daha büyük bir yalan oluşturur. Size gelince; saçlarınızın asıl rengi hakkınızdır. İzin verirseniz, size saçlarınızın rengini iade edeyim."

"Peki ama nasıl?" diye sordu Aschenbach.

Bunun üzerine konuşkan adam, müşterisinin saçlarını biri duru, biri koyu, iki türlü suyla yıkadı; işte saçları gençliğindeki gibi simsiyah olmuştu. Sonra saçları maşayla ve yumuşak dalgalar halinde büktü, geriye çekilip elinin emeği başı seyretti.

"Şimdi bir de cildinizi tazelendirmek gerekir!" dedi. Bir türlü bitiremeyen, yaptığına kanmayan bir kimse gibi, tekrar tekrar hareketlenen bir hamaratlıkla, işin birinden öbürüne geçiyordu. Aschenbach, kendini rahata bırakmış, itiraz edemeyerek, daha çok olup bitenin tatlı heyecanı içinde, aynada, kaşlarının daha keskin, daha uyumlu kavislendiklerini, gözlerinin şeklinin uzunlaştığını, parlaklığının gözkapağının hafifçe boyanışıyla arttığını görüyor, derinin esmerleşip meşinleşmiş olduğu daha aşağılarda incecik sürülmüş zarif bir lal rengin belirişini, az önce kanı çekilmiş dudaklarının ağaççileği rengiyle kabarışını, yanaklarıyla ağzındaki çizgilerin, gözleri çevreleyen kırışıklıkların kremler ve gençlik nefesleri altında kayboluşunu seyrediyor, kalbi çarparak karşısında terütaze bir delikanlı görüyordu. Kozmetik ustası, böyle kimselerin âdeti olduğu üzere, hizmet ettiği müşteriye yaltaklanıcı bir nezaketle teşekkür ederek yaptığı işi nihayet yeterli gördü. Eserine son bir el değdirerek, "Önemsiz bir rötuş!" dedi. "Artık beyefendi çekinmeden âşık olabilirler." Zihni perişan Aschenbach, oradan bir rüya hazzı içinde, şaşkın ve ürkek, ayrıldı. Kırmızıydı kravatı, geniş gölge yapan hasır şapkası alacalı bir şeritle sarılı!

Ilık bir rüzgâr çıkmıştı, yağmurlar seyrek ve az yağıyordu, bununla beraber hava nemli, ağır, çürük buğularla yüklüydü. Pırpırlar, çıtırtılar, uğultular kulağı sarıyor, allığı altında sararıp bozaran Aschenbach, çevrede rüzgârlardaki kötü ruhlarla mahkûmların yemeklerini eşeleyen, dişleyen ve pislikleriyle murdarlaştıran uğursuz deniz kuşlarının faaliyete geçtiklerini sanıyordu. Çünkü boğucu hava iştahı kesiyor, yemeklerin hastalık maddeleriyle zehirlenmiş olduğu düşüncesini uyandırıyordu.

Güzel çocuğun izinde, Aschenbach, bir öğleden sonra, hasta kentin iç dolambaçlarına dalmıştı. Labirentin dar sokakları, kanalları ve köprüleri, ufak meydanları birbirine son derece benzediği için artık bulunduğu yeri belirlemekten aciz, yönleri bile şaşırmış halde, özlemle izlediği hayali gözden kaçırmama

endişesiyle utanç verici önlemler almaya mecbur, duvar diplerine sinerek, önden gidenlerin arkalarına gizlenerek yürürken, duyguların ve devamlı gerginliğin vücudunda ve bilincinde yarattığı yorgunluğu, bitkinliği uzun zaman fark etmedi. Tadzio ailenin en arkasında gidiyor, dar yerlerde sık sık mürebbiyeye ve rahibe kılıklı ablalarına yol veriyor, kendi başına rahat rahat yürüyerek ara sıra başını geriye çeviriyor ve omuzu üstünden o kendine özgü akşam loşluğu gözlerinin bir bakışıyla âşığının peşinden gelip gelmediğini araştırıyordu. Aschenbach'ı görüyor, ama gördüğünü belli etmiyordu. Bunu bilmekle sarhoş, tutkunun çılgın zincirinde, o gözlerin çekiciliğiyle öne doğru çekilen âşık, bu yakışıksız ümidinin peşinde gizli gizli yürüdü – yine de en sonunda bu seyirden yoksun kaldığını gördü. Polonyalılar dik kemerli bir köprüye çıkmıştı; kemerin sırtı onları izleyenin gözünden saklamıştı; Aschenbach köprünün sırtına vardığı zaman onlar çoktan sırra kadem basmıştı. Her üç yönde, hem ileride hem sağda ve solda, bu dar ve kirli rıhtım boyunca onları boşuna aradı. Sinir bozukluğu ve dermansızlık, Aschenbach'ı sonunda bu araştırmadan vazgeçmeye zorladı.

Başı yanıyordu, vücudu terden yapış yapış olmuştu; ensesi ürperiyor, artık dayanılmaz bir susuzlukla kavruluyordu. Ne olursa olsun, hemen içecek bir şeyler bulma ümidiyle çevresine bakındı. Küçük bir manav dükkânından biraz meyve aldı: çilek, içi geçmiş, yumuşamış mallar! Hem yürüyor, hem yiyordu. Önüne ıssız ve sanki lanetlenmiş ufak bir meydan açıldı, burayı tanımıştı: Haftalarca önce, sonunda yüzüstü kalan o kaçış planını tasarladığı meydandı bu! Kendini meydanın ortasındaki sarnıcın basamaklarına bıraktı, başını yuvarlak taş kenara dayadı. Ortalık sessizdi. Kaldırım taşları arasında otlar bitmiş, çevrede süprüntüler birikmişti. Çepeçevre, yüksekli alçaklı yıpranmış evlerden biri, arkasında boşlukların bağdaş kurduğu gotik camları ve küçük aslan heykelli balkonlarıyla bir sarayı andırıyordu. Bir başkasının zemin katındaki bir eczaneden ılık rüzgâr, ara sıra da buram buram fenol kokuları getiriyordu.

Orada oturuyordu; üstat, olgunlaşmış sanatçı –arı biçime o denli örnek olmasıyla derbederliği ve dumanlı derinlikleri mahkûm eden, uçuruma duyulan sempatiyi göz ardı eden, reddedilesi olanı reddeden, yukarılara çıkan, kendi bilgisini aşan ve her türlü ironiden uzak, ortak güvenin borç saydığı görevlerine alışkın, ünü resmî kayıtlara, adı asalete geçen, üslubu delikanlılara örnek olan

"Bir Sefil"in yazarı– orada oturuyordu, inik gözkapaklarından arada bir alaycı ve sıkılgan bir yan bakış kayıyor, sonra hemen gizleniyor, berberin sanatıyla rötuş görmüş sarkık dudakları, yarı uykulu beyninin acayip bir rüya mantığıyla meydana getirdiği şeyleri kırık dökük kelimeler haline sokuyordu.

"Çünkü güzellik, Phaidros, bunu iyice belle, tanrısal ve göze görünür tek şey güzelliktir sadece; bu nedenle duyusal olanın yolu da ondan geçer, Phaidrosçuğum, sanatçının tinsel olana giden yoludur o! Ama sanıyor musun ki, azizim, yolu tinsel olana duyusaldan geçen kimse, bilgeliği ve erkeklik onurunu elde edebilecektir? Yoksa senin kanınca (kararı sana bırakıyorum) bu yol tehlikeli-cazip bir yol mudur; insanı yanlışa götüren bir sapma, bir günah yolu mudur? Çünkü şunu bilmelisin ki, biz şairler, Eros yanımıza katılmadığı, önümüze düşmediği sürece, güzellik yolunda yürüyemeyiz! Kendimize göre kahraman, nefis eğitimi geçirmiş savaşçı olsak bile yine de kadın gibiyizdir çünkü esrikliğimiz tutkudur, özlemimiz ise aşk olarak kalmalıdır – hazzımız da ayıbımız da budur. Görüyorsun ya, biz şairler ne bilge olabiliriz ne de onurlu! Doğru yoldan sapmamızın, zevk ve eğlenceye düşkün ve duygularının kurbanı birer serüvenci olup çıkmamızın bir zorunluluk olduğunu görüyorsun ya? Üslubumuzdaki usta tavrı, yalan ve çılgınlıktır, itibarımız, payemiz ise bir komedya; halkın bize gösterdiği güven son derece gülünçtür; halkın ve gençliğin sanatla eğitilebileceği düşüncesi, yasak edilmesi gereken tehlikeli bir girişimdir. Çünkü uçuruma doğru iflah olmaz, doğuştan bir eğilimi olan kimse nasıl eğitimci olur? Uçurumu inkâr edip onura erişmek isteriz, ama hangi yana dönsek, yine o çeker bizi. Örneğin çözümleyici zekâya sırtımızı çeviririz çünkü zekâ, Phaidros, onurdan, disiplinden yoksundur; bilen, anlayan, bağışlayan bir şeydir; duruşu ve biçimi yoktur; uçuruma sempati duyar; uçurumun ta kendisidir. Demek ki bunu kararlı bir şekilde reddedeceğiz, bundan böyle amacımız sırf güzellik olacak, yani sadelik, büyüklük ve yeni bir ahlak, ikinci olarak ise masumluk ve biçim. Fakat biçim ve masumluk, Phaidros, insanı sarhoşluğa ve ihtirasa götürür; erdemli kişiyi, kanındaki soylu iffetinin alçakça bulduğu korkunç duygu cinayetlerine bile sevk eder, uçuruma, evet bunlar da uçuruma sevk eder. Biz şairleri oraya götürürler, diyorum çünkü kendimizi yüceltmek elimizde değil bizim, biz sadece azmasını biliriz. Şimdi ben gidiyorum, Phaidros, sen burada kal; beni gözden kaybedince sen de kalkar, gidersin!"

Birkaç gün sonra Gustav von Aschenbach, kendini biraz rahatsız hissettiği için deniz kıyısındaki otelinden sabahleyin her zamankinden daha geç çıktı. Yalnız yarı bedeni bir baş dönmesi nöbetine tutuluyor, bu nöbetlere şiddetle yükselen bir korku da katılıyor, çaresizliğe düştüğü, çıkmazlara saplandığı duygusuna kapılıyor, bu duygunun, çevresindeki dünyayla mı, yoksa kendi şahsıyla mı ilgili olduğunu bilemiyordu. Otelin lobisinde gönderilmeye hazır bir yığın eşya gördü; kapıcının birine, gidenin kim olduğunu sorunca aldığı cevap, içinden gizli gizli beklediği Polonya asalet unvanı oldu. Bu haberi çökük yüz çizgilerinde bir değişme olmaksızın, insanın bilmesi üstüne görev olmayan bir şey duyunca yaptığı kısa bir baş hareketiyle karşıladı ve kısaca, “Ne zaman?” diye sordu. “Öğle yemeğinden sonra,” cevabını verdiler. Başını salladı, denize doğru yürüdü.

Orası pek çekici değildi. Plajı, yayılmış ilk kumsaldan ayıran geniş, düz sular üstünde, önden arkalara doğru büklüm büklüm ürpertiler geçiyordu. Kumlarını artık temiz tutmadıkları, bu bir zamanlar alacalı bir canlılık yaşamış, ama şimdi adeta ıssız zevk ve sefa yerinin üzerine bir sonbahar hüznü, bir vakti geçmişlik çökmüş gibiydi. Sahibi ortalarda görünmeyen bir fotoğraf makinesi, deniz kenarında, sehpası üstünde duruyor, üzerine örtülmüş siyah bir bez, artık sıcaklığı azalmış rüzgârda şak şak ederek çırpınıyordu.

Kendisine kalan, üç dört oyun arkadaşıyla Tadzio, sağda, ailesinin kabini önünde dönüp duruyor ve dizlerinde bir battaniye, denizle kabin dizisi arasında, hemen hemen ortalarda bir yerde sandalyeye uzanmış Aschenbach, son bir kez daha onu seyrediyordu. Kadınlar herhalde yolculuk hazırlıklarıyla uğraştıkları için kontrolsüz kalmış oyun, düzenini kaybetmişe benziyordu, çığrından çıkmıştı. “Jaschu” diye çağrılan, elbisesi kemerli, saçları siyah ve pudralı o toraman oğlan, yüzüne bir kum topu yiyip de gözlerine kum kaçınca küplere binmiş ve Tadzio’yu güreşmeye zorlamıştı. Güreş, zayıfça olan güzel çocuğun yere devrilmesiyle çabucak sona erdi. Derecesi düşük olanın kölelik ruhu bu ayrılık saatinde acımasız bir kabalığa çevrilmiş, galip, uzun sürmüş bir köleliğin öcünü almaya kalkmış gibi, mağlubun yakasını daha sonra da bırakmamış, dizlerini sırtına dayayarak Tadzio’ nun yüzünü nefes aldırmadan kumlara öyle bastırmıştı ki, zaten güreşte nefes nefese kalımış çocukcağız, artık soluğu kesilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı. Üstüne çullanmışı sırtından atma denemeleri, çırpınışları andırıyor, hareketleri bazen saniyelerce kesiliyor, sonra

bir seğirme şeklinde tekrarlanıyordu. Aschenbach, dehşet içinde yerinden fırlayıp imdada koşmak üzereydi ki, zorba sonunda avını bıraktı. Tadzio, yüzü bembeyaz, yarı beline kadar doğruldu; bir koluna dayanarak, saçları darmadağın, gözleri kararmış, dakikalarca hareketsiz durdu. Sonra tamamen ayağa kalkıp ağır ağır uzaklaştı. Arkasından seslendiler, önce neşeli, sonra ürkmüş ve yalvarır gibi, ama oralı olmadı. İleri gittiğine herhalde daha sonra pişman olan siyah saçlı çocuk, koşup ona yetişti. Bir omuz hareketiyle savuldu. Tadzio, denize doğru yoluna devam etti. Yalınayaktı, kırmızı fiyonklu, çizgili keten elbisesi vardı üstünde.

Kıyıda durakladı; başı eğik, ayağının ucuyla nemli kumlara şekiller çiziyordu; sonra sığ sulara yürüyerek sığ sulara girdi, su en derin yerinde bile dizlerine kadar yükselmiyordu; dalgın dalgın yürüyerek bu sığlığı geçti, ortadaki kumluğa vardı. Orada yüzü engine çevrili, bir an durdu, daha sonra su üstüne çıkmış uzun, dar sırtı, sola doğru boydan boya ve yavaşçacık geçmeye koyuldu. Karadan geniş sularla, arkadaşlarından mağrur bir inatla ayrılmış, saçları uçuşarak orada yürüyordu; işte orda, denizde, rüzgârda, sisli enginlerin önünde, sonsuzca uzanan şeyin önünde yürüyordu. Bir kere daha uzaklara bakmak için durdu. Birden sanki bir hatıranın etkisi altında, ani bir zorlayışla, bir elini beline dayayarak güzel bir bükülüşle belinden yukarısını yana çevirdi ve omuzunun üstünden kıyıya baktı. Onu seyreden Aschenbach, o gözlerden akşam loşluğu bakışların kendi gözlerine ilk geldiği zamanki gibi, işte yine orda oturuyordu. Sandalyenin arkalığına dayalı başı, yavaş yavaş, uzaklarda yürüyen çocuğun hareketlerini izlemişti; şimdiyse bu baş, sanki bu bakışa doğru kalkıyor, göğsüne düşerek gözleri aşağıdan yukarı bakıyor, yüzünde derin uykuda bir adamın gevşek, kendi içine dalmış ifadesi okunuyordu. Aschenbach'a öyle geliyordu ki, ta ileride o solgun yüzlü, sevimli, can alıcı çocuk kendisine gülümsemekte, el etmekte, elini belinden çözerek uzakları göstermekte, önünden vaatler dolu sonsuzluklara doğru uçmaktadır. Aschenbach, her zaman olduğu gibi şimdi de onun peşi sıra gitmeye koyuldu.

Sandalyede yana yıkılan adamın imdadına koşuluncaya kadar dakikalar geçti. Onu odasına götürdüler. Ve daha o gün, yazara saygıyla bağlı dünya, onun ölüm haberiyle sarsıldı.

10. (İt.) Kadın sesinin erkek sesi tarafından taklit edilmesi; erkek sesinde çok ince tını. (Y.N.)

11. (İt.) Halk hastanesi. (Y.N.)